

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ



وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور

طرح پژوهشی

ارزیابی مؤسسات پژوهشی خصوصی (غیردولتی) ایران

جلد اول:

ارزیابی کلان عملکرد مؤسسات پژوهشی غیردولتی

مجری:

دکتر المیرا جنوی

زمستان ۱۴۰۱

طرح پژوهشی «ارزیابی مؤسسات پژوهشی خصوصی (غیردولتی) ایران» پیرو قرارداد شماره ی ۱۵۸ مورخ ۱۴۰۰/۰۴/۲۷ میان مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور (کارفرما) و دکتر المیرا جنوی (مجری) اجرا شده است. گزارش حاضر جلد اول از مستندات این طرح است.

مدیر طرح پژوهشی (مجری): دکتر المیرا جنوی

نشانی: تهران، میدان ونک، خیابان ملاصدرا، چهارراه شیراز جنوبی، خیابان سهیل، شماره ۹

صندوق پستی: ۹۴۴۶۱-۱۴۳۵۸

تلفن: ۰۲۱-۸۸۰۳۶۱۴۴-۰۲۱ دورنگار: ۰۲۱-۸۸۰۶۱۷۴۷

رایانامه: Janavi@nrisp.ac.ir

نشانی وبگاه: www.nrisp.ac.ir

صحت مندرجات گزارش بر عهده‌ی مدیر طرح پژوهشی است.

بهره‌برداری از محتوای گزارش با ذکر مأخذ مجاز است.

تاریخ :
شماره :
پیوست :

مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری



فرم اختتام طرح پژوهشی

عنوان: ارزیابی مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی (خصوصی) ایران	
مجری پروژه: سرکار خانم دکتر المیرا جنوی	
همکاران اصلی:	
شماره قرارداد و تاریخ:	شماره قرارداد: سرکار خانم دکتر المیرا جنوی
۱۴۰۰/۰۴/۲۷ - ۱۴۰۰/۱۵۸/ص	
تاریخ پایان قرارداد: ۱۴۰۰/۰۸/۲۷	تاریخ تحویل گزارش نهایی: ۱۴۰۰/۱۱/۲۷
تمدید به مدت ۳ ماه تا تاریخ ۱۴۰۰/۱۱/۲۷	اصلاحی نهایی: ۱۴۰۱/۰۴/۲۶
گزارش نهایی طرح از لحاظ محتوای علمی مورد تأیید اینجانب می‌باشد.	
ناظر طرح	نام و نام خانوادگی: <u>صدیق میرزایی</u> تاریخ و امضاء: <u>۱۴۰۱/۹/۲۸</u>
کتابخانه	گزارش نهایی طرح از لحاظ انطباق با شیوه نامه نگارش مورد تأیید می‌باشد. مسئول کتابخانه: <u>صدیق میرزایی</u> تاریخ و امضاء: <u>۱۴۰۱/۱۱/۲۳</u>
شورای مرکز	گزارش نهایی طرح در جلسه شماره <u>۱۴۱</u> مورخ <u>۱۴۰۱/۰۹/۲۳</u> شورای مرکز بررسی و خاتمه آن مورد تأیید قرار گرفت. معاون پژوهشی/دبیر شورای مرکز تاریخ و امضاء: <u>صدیق میرزایی</u>

مدیر طرح پژوهشی

دکتر المیرا جنوی، استادیار گروه پژوهشی ارزیابی سیاست‌ها و پایش علم، فناوری و نوآوری،
مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور

همکار طرح:

ساجده عبدی، کارشناس گروه پژوهشی ارزیابی سیاست‌ها و پایش علم، فناوری و نوآوری،
مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور

خلاصه برای مدیران

طبق آیین‌نامه «صدور مجوز تأسیس و فعالیت واحدهای پژوهشی غیر دولتی» (مصوب شورای گسترش آموزش عالی در سال ۱۳۸۹)، اهداف واحد پژوهشی در هر یک از اشکال گروه، مرکز، پژوهشکده، مؤسسه پژوهشی و پژوهشگاه به شرح زیر است:

(۱) افزایش اثر بخشی پژوهش در کشور؛

(۲) زمینه‌سازی جهت اشتغال نیروهای تحصیل کرده در بخش غیردولتی و توانمندسازی آنها در تولید علم و فناوری؛

(۳) کاهش وابستگی فعالیت‌های پژوهشی به اعتبارات دولتی و تصدی‌گری دولت در امر اجرای پژوهش و کمک به توانمندسازی و استفاده از ظرفیت‌های بخش غیردولتی برای ارتقای سطح پژوهش در کشور.

هدف از این پژوهش ارزیابی عملکرد مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی براساس چارچوب «شورای نظارت، ارزیابی و تضمین کیفیت علوم، تحقیقات و فناوری» و براساس «الگوی ارزیابی مؤسسه‌های پژوهشی» (مصوب شورای نظارت، ارزیابی و تضمین کیفیت علوم، تحقیقات و فناوری در سال ۱۳۹۷) و مطابق با ابعاد، شاخص‌ها و سنجه‌های دستنامه سندج است. شاخص‌های عملکردی، ابزاری مناسب برای پیاده‌سازی و اجرای عملیات طرح‌های زیرساختی، پژوهشی و مدیریتی فرایندمحور در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و نیز ارزیابی این مؤسسات هستند که می‌توان عملکرد گذشته، وضعیت موجود و مطلوب مؤسسات را با استفاده از آنها بررسی با استانداردها مقایسه کرد.

در این پژوهش عملکرد ۱۵۱ واحد پژوهشی غیردولتی مصوب از سوی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری^۱ طی سه سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ مورد ارزیابی قرار گرفتند. از این تعداد که برایشان کاربرگ ارزیابی ارسال شده بود، ۸۵ واحد پژوهشی به درخواست تکمیل کاربرگ، پاسخی ارائه نداده‌اند و ۶۶ واحد کاربرگ را تکمیل و تحویل داده‌اند. بدین ترتیب ۵۶ درصد از مؤسسه‌ها پژوهشی غیر دولتی

^۱ مطابق با آخرین فهرست روزآمد شده دفتر برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری امور پژوهشی در آبان ماه سال ۱۴۰۰

کاربرگ ارزیابی را تکمیل نکرده‌اند همچنین از ۶۶ مؤسسه فقط ۱۵ مؤسسه به همراه کاربرگ، مستندات لازم را ارسال کردند.

مطابق با یافته‌های پژوهش، به لحاظ حوزه اصلی فعالیت در این مؤسسات، حوزه‌های «علوم انسانی» و «علوم مهندسی» به ترتیب با ۶۹ مؤسسه (۴۴ درصد) و ۴۵ مؤسسه (۳۰ درصد) بیشترین سهم را دارا هستند. همچنین بر اساس تفکیک ساختار سازمانی «گروه پژوهشی» و «مرکز پژوهشی» با ۶۴ فراوانی (۴۲ درصد) و ۵۲ مؤسسه (۳۵ درصد) بالاترین سهم را به خود اختصاص داده‌اند.

از نظر میزان پراکندگی جغرافیایی مؤسسه‌ها، نکته حائز اهمیت آن است که اولاً ۱۵ استان کشور (آذربایجان غربی، اردبیل، بوشهر، چهارمحال بختیاری، خراسان جنوبی، سمنان، سیستان و بلوچستان، کردستان، کرمانشاه، گیلان، لرستان، مرکزی، هرمزگان، همدان و یزد) هیچ سهمی از مؤسسه پژوهشی غیردولتی ندارند و ثانیاً تجمع مؤسسه‌ها در شهر تهران (۷۳ درصد) بسیار زیاد و اختلاف آن با سایر استان‌ها (مجموعاً ۲۷ درصد) کاملاً مشهود است. در این میان ۱۱۳ مؤسسه (۷۵ درصد) موفق به کسب مجوز قطعی و ۳۸ مؤسسه (۲۵ درصد) در حال حاضر دارای مجوز اصولی هستند.

بررسی مشخصات ۶۶ واحد پژوهشی از بین ۱۵۱ واحد پژوهشی غیردولتی که اطلاعات ارزیابی آنها دریافت شده است، نشان داد ۶۶ درصد این مؤسسه‌ها به استان تهران و ۳۴ درصد به سایر استان‌ها تعلق دارند. بیشترین میزان تراکم مؤسسه‌ها مورد مطالعه از حیث ساختار سازمانی، به «مرکز پژوهشی» و «گروه پژوهشی»، از حیث حوزه اصلی فعالیت به «علوم انسانی و اجتماعی» و «علوم مهندسی و فناوری» هستند.

به منظور تعیین میزان همسویی فعالیت‌ها با مأموریت و وظایف مطابق با اساسنامه مؤسسه‌ها، اسناد و مدارک برنامه‌های راهبردی آنها مورد بررسی قرار گرفته است. نظر به وجود مستندات ۱۵ مؤسسه، نتایج نشان داد عملکرد ۱۲ مؤسسه پژوهشی غیردولتی هم سو با مأموریت‌ها و وظایف مندرج در اساسنامه است.

در خصوص بررسی ساختار مدیریتی مؤسسه‌ها نتایج بررسی‌ها حاکی از آن است که قریب به اکثریت این مؤسسه‌ها به صورت «شرکت خصوصی» با ساختار «هیأت مدیره‌ای/مدیرعاملی» اداره می‌شوند، در حالی که به نظر می‌رسد برای این‌گونه مؤسسه‌ها، که دارای مجوز فعالیت از وزارت هستند، نیز باید ساختاری مناسب و مشابه مؤسسه‌های پژوهشی دولتی طراحی شود. بنابراین ضرورت دارد تا اساسنامه و آیین‌نامه تأسیس این‌گونه مؤسسه‌ها مورد بازنگری قرار گرفته و نوع ساختار و تشکیلات مدیریتی و نحوه شکل‌گیری آن مد نظر قرار گیرد.

نکته دیگر این است که از میان اطلاعات دریافتی از ۳۱ مؤسسه، حدود ۱۰ درصد از مؤسسه‌ها، ساختار مدیریتی خود را هیأت امنایی و ۱۳ درصد هیأت رئیسه‌ای معرفی کرده‌اند در حالی که بر اساس اساسنامه انواع مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی (گروه، مرکز، پژوهشکده، مؤسسه و پژوهشگاه)، هیأت مؤسس بالاترین رکن مؤسسه است بنابراین این مؤسسه‌ها باید از ذکر واژه هیأت امناء و هیأت رئیسه

اجتناب کنند، زیرا ساختارهای هیأت امنایی مربوط به مؤسسه‌های پژوهشی دولتی با وابستگی سازمانی است.

در ارزیابی عملکرد، وضعیت مؤسسه‌های غیردولتی از ابعاد «منابع مالی»، «منابع انسانی»، «منابع مادی و زیرساختی»، «اطلاعات مدیریتی و فرایندی» و در نهایت «دستاوردهای علمی» مورد بررسی قرار گرفتند که در ادامه به بررسی و تحلیل نتایج آن پرداخته می‌شود:

الف. منابع مالی

از بعد توان مالی و درآمدزایی، «میزان درآمد تحقق‌یافته مؤسسه‌ها» معادل ۵۲ درصد کل درآمدهاست. هرچند این میزان از درآمد تحقق‌یافته امکان خوبی به لحاظ شاخص بروندادی است ولی نظر به مأموریت و رسالت انتظار این است که «درآمد حاصل از فعالیت‌های پژوهشی» (که در طی سال سال مورد بررسی معادل ۴۳ درصد کل درآمدهاست) نیز به موازات و حتی با نرخ رشد بیشتری نسبت به درآمدهای تحقق‌یافته افزایش یابد. همچنین میزان کمک‌های مالی جذب شده در این مؤسسه‌ها بسیار ناچیز است.

در طی سه سال مورد بررسی درآمدهای حاصل از فعالیت‌های پژوهشی و کمک‌های مالی جذب شده با شیبی ملایم رو به افزایش است لیکن کل درآمد آنها در طی سه سال مطالعه، رقم قابل ملاحظه‌ای نیست و لازم است در خصوص آن آسیب‌شناسی دقیقی صورت پذیرد. اگرچه این مؤسسه‌ها غیردولتی‌اند و منطقاً باید از محل درآمد ارتزاق کنند و انتظار می‌رود بیشترین درآمدها از محل طرح‌های تقاضا محور و سایر فعالیت‌های پژوهشی بوده و از این محل برای هزینه‌های پژوهشی هزینه شود. بدین ترتیب استمرار رقم پایین درآمد، به تحقق چشم‌انداز مؤسسه‌ها در راستای کاهش وابستگی فعالیت‌های پژوهشی به اعتبارات دولتی و تصدی‌گری دولت در امر اجرای پژوهش منجر نمی‌شود و بهره‌گیری از حداقل بودجه براساس فعالیت‌های صورت گرفته مؤسسه را در رسیدن به اهداف مورد انتظار دچار اختلال خواهد کرد.

در خصوص «درآمد حاصل از فعالیت پژوهشی» ۳۴ مؤسسه اطلاعاتی ارائه نکرده‌اند. آمارها حاکی از آن است که به ترتیب «گروه پژوهشی» و «مرکز پژوهشی» عملکرد بهتری نسبت به سایر مؤسسه‌ها داشته‌اند البته می‌توان بخشی از برتری دو ساختار «گروه پژوهشی» و «مرکز پژوهشی» را به کثرت تعداد آنها نسبت به تعداد سایر ساختارهای مؤسسات مورد مطالعه دانست.

همچنین بررسی وضعیت حسابرسی سالیانه در ۱۵ مؤسسه‌ای که مستندات مالی را ارسال کرده بودند، نشان داد فقط ۶ مؤسسه دارای حسابرسی سالیانه بودند ولی اسناد و مدارک مالی از شفافیت لازم برخوردار نبوده و تقریباً همه آنها فاقد حسابرسی سالیانه تأیید شده هستند و به همین دلیل، صورت‌های مالی قابلیت اتکایی ندارند و نمی‌توان با قطعیت در مورد صحت صورت‌های مالی و کارایی و اثربخشی

مالی اظهارنظر کرد. به نظر می‌رسد به منظور کاهش ریسک اطلاعات و پیشگیری از وقوع هرگونه اشتباه، معاونت پژوهشی وزارت می‌باید در خصوص ارائه حسابرسی مالی مؤسسه‌ها سیاست‌های اجرایی لازم را لحاظ کند.

ب. منابع انسانی

نتایج ارزیابی در خصوص بُعد «استعداد انسانی» نشان می‌دهد مؤسسه‌ها پژوهشی غیردولتی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، در جذب پژوهشگر نسبت به کارکنان اداری و اعضای هیأت علمی همت بیشتری داشته‌اند به طوری که ۴۷ درصد منابع انسانی به پژوهشگران تعلق دارد که این اختلاف در تمامی ساختارهای سازمانی نمایان است.

با عنایت به ساختار واحدهایی همچون مؤسسه و پژوهشگاه انتظار می‌رود تعداد اعضای هیأت علمی معادل با تعداد کارکنان اداری باشد. پیش‌بینی می‌شود با بهبود عملکرد در این شاخص واحدهای پژوهشی می‌توانند عملکرد خود را در شاخص‌هایی همچون دستاوردهای علمی و درآمدزایی و اثر بخشی مالی بهبود بخشند.

نتایج نشان می‌دهد ۵۴ مؤسسه، پذیرش دانشجو را در دستور کار نداشته‌اند و ۸ مؤسسه دانشجو می‌پذیرند. همچنین سهم دو مؤسسه در پذیرش دانشجو، بیش از ۲۰ نفر است و ۵ مؤسسه نیز حداکثر ۱۰ دانشجو دارند.

ج. منابع فیزیکی و زیرساختی

یکی دیگر از ابعاد به زیرساخت‌های فیزیکی مؤسسه مربوط می‌شود. مؤسسات به لحاظ میزان سرانه پهنای باند پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ روندی نزولی داشته است که به دلیل افزایش تعداد پژوهشگران در مؤسسه‌های مورد بررسی است. در این شاخص متوسط پهنای باند اینترنت، «گروه‌های پژوهشی» با اختلاف نسبت به سایر ساختارها بهترین عملکرد را به خود اختصاص داده‌اند ولی ساختار «پژوهشکده» بیشترین میزان «متوسط پهنای باند به متوسط پژوهشگر غیرهیأت علمی» را دربردارد.

از ۶۶ مؤسسه پژوهشی، ۵ مؤسسه در خصوص «مساحت فیزیکی» اطلاعاتی ارائه نداده‌اند. متوسط مساحت فیزیکی، در ساختارهای سازمانی «مرکز پژوهشی» و «گروه پژوهشی» بیشتر از سایر ساختارهای سازمانی است و همچنین تعداد بسیاری از مؤسسه‌ها (۲۹ مؤسسه) بین ۱۰۰ تا ۵۰۰ متر مربع مساحت دارند.

د. اطلاعات مدیریتی و فرایندی

بررسی‌ها نشان می‌دهد، مؤسسه‌هایی که دارای ساختارهای «مرکز پژوهشی»، «گروه پژوهشی» و «پژوهشکده» هستند از «برنامه‌های کوتاه‌مدت»، «مقررات و نظام اجرایی پژوهشی» و «ساز و کار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی» در جهت پیشبرد اهداف خود بهره گرفته‌اند. با این حال در ساختارهای

ذکر شده نیز تمامی مؤسسه‌ها مورد بررسی ویژگی‌های مدیریتی مناسبی ندارند و فقدان برنامه‌های کوتاه‌مدت برای پیشبرد فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه، مقررات و نظام اجرایی پژوهش و سازوکار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی در مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی، عملکرد ضعیف پژوهشی را در بلندمدت در پی خواهد داشت.

هـ اطلاعات دستاوردهای علمی

هـ-۱. انتشارات علمی

در بُعد «انتشارات علمی»، شاخص «تعداد مقالات منتشر شده» مدنظر است که فارغ از تعداد کم مقالات، این شاخص برای مؤسسات پژوهشی غیردولتی در طی سه سال دارای روند صعودی بوده است. این نرخ رشد در مورد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های استنادی بین‌المللی در سال ۱۳۹۸ جهش چشمگیری داشته است.

هـ-۲. وجاهت علمی

در بُعد «وجاهت علمی» شاخص «مشاهده‌پذیری علمی» با سنجه‌های مرتبط با «رویدادهای علمی تخصصی» ارزیابی شده است. در مقابل روند رو به رشد انتشار مقالات پژوهشی و مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی مؤسسات مورد مطالعه، برگزاری رویدادهای علمی تخصصی از وضعیت مناسبی برخوردار نیست و دارای رشد منفی است.

هـ-۳. کارایی تجاری

در بُعد «کارایی تجاری» شاخص «محصولات/خدمات ارائه شده» مؤسسه با سنجه‌های مربوط به «طرح‌های پژوهشی تقاضامحور» مورد ارزیابی واقع شدند. نتایج گویای آن است تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور برخلاف سایر بروندهای دیگر مؤسسات در سال ۱۳۹۷ کاهش و مجدداً در سال ۱۳۹۸ افزایش داشته است ولی هنوز به جایگاه قبلی در سال ۱۳۹۶ نرسیده‌اند. نظر به رسالت مؤسسات پژوهشی غیر دولتی به نظر می‌رسد این مؤسسات در جذب طرح‌های پژوهشی تقاضامحور موفق عمل نکرده‌اند.

براساس آیین‌نامه صدور مجوز تأسیس و فعالیت واحدهای پژوهشی غیر دولتی (مصوب ۱۳۹۰)، ارائه حداقل یک مقاله علمی-پژوهشی چاپ شده در نشریات علمی معتبر و یک طرح پژوهشی پایان یافته (یا یک اختراع ثبت و تأیید شده) و مرتبط در زمینه فعالیت‌های پژوهشی برای پژوهشگران معرفی شده الزامی است؛ این درحالی است که یافته‌ها گویای عملکرد ضعیف اغلب مؤسسه‌ها در خصوص نسبت تعداد طرح پژوهشی تقاضامحور به متوسط تعداد پژوهشگران و همچنین نسبت تعداد طرح پژوهشی تقاضامحور به متوسط اعضای هیأت علمی به مقداری کمتر از یک طرح پژوهشی است.

مؤسسه‌های فعال در حوزه‌های «علوم انسانی و اجتماعی» و «علوم مهندسی و فناوری» نسبت به سایر مؤسسه‌ها در شاخص «سرانه طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به اعضای هیأت علمی» وضعیت بهتری دارند. حوزه علوم مهندسی و فناوری به دلیل ماهیت این حوزه در جذب طرح‌های پژوهشی موفق‌تر عمل کرده اما به دلیل تعداد کمتر اعضای هیأت علمی مؤسسه‌های حوزه علوم انسانی، این مؤسسه‌ها وضعیت بهتری را نسبت به فنی و مهندسی نشان می‌دهد. اما در شاخص «سرانه طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به پژوهشگران» حوزه «علوم کشاورزی و دامپروری» عملکرد بهتری دارد. در نهایت مطابق نتایج ارزیابی عملکرد مؤسسات مورد بررسی، پیشنهادات سیاستی زیر در راستای رشد و ارتقاء مؤسسات پژوهشی غیردولتی به لحاظ عملکردی ارائه می‌شود:

۱. عدم پاسخگویی و تکمیل کاربرگ توسط ۸۵ واحد نشان از غیرفعال بودن ۵۶ درصد از مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی است؛ همچنین بررسی نتایج حاصل از تحلیل‌های ۶۶ مؤسسه نیز حاکی از عملکرد ضعیف این مؤسسه‌ها است لذا ضرورت دارد تا حوزه معاونت پژوهشی وزارت برای تعیین تکلیف (ادامه فعالیت یا منحل شدن) مؤسسه‌های پژوهشی غیرفعال یا ضعیف اقدام کنند و در رعایت شرایط دقیق‌تر برای نحوه صدور مجوز فعالیت مؤسسه‌ها پژوهشی از سوی معاونت پژوهشی اهتمام شود.

۲. مؤسسات پژوهشی غیردولتی از لحاظ توزیع جغرافیایی و حوزه فعالیت، پراکندگی و تناسب ندارند و بیشترین تجمع این مؤسسه‌ها در استان تهران است و این نشان می‌دهد ظرفیت و توانمندی سایر استان‌ها نادیده گرفته شده است. همچنین میزان پراکندگی مؤسسات غیردولتی در حوزه «علوم انسانی و اجتماعی» و «علوم مهندسی و فناوری» با اختلاف بیشتر از سایر حوزه‌هاست. بنابراین لازم است تا ایجاد توازن جغرافیایی در ارائه مجوزهای فعالیت و راه‌اندازی واحدهای پژوهشی توسط معاونت پژوهشی وزارت و به‌کارگیری ظرفیت‌ها و قوای علمی متخصصان سراسرکشور و متعادل سازی و پوشش همه جانبه حوزه فعالیت‌های علمی مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی مد نظر قرار گیرد.

۳. از آنجاکه از بین ۶۶ مؤسسه پژوهشی غیردولتی که کاربرگ از سالی را تکمیل کرده بودند، تنها ۱۵ مؤسسه پژوهشی مستندات مربوطه را ارسال کرده‌اند، بررسی نحوه فعالیت سایر مؤسسه‌ها (۵۱ مؤسسه) علی‌رغم بررسی وبگاه آنها به دلیل فقدان اطلاعات کافی، قابل پیگیری و ارزیابی نبود لذا مستندات ۱۵ مؤسسه با رویکرد میزان هم‌سویی مأموریت و فعالیت‌های پژوهشی آنها مورد بررسی قرارگرفت و نتایج حاکی از آن است که فقط عملکرد ۱۲ مؤسسه پژوهشی غیردولتی هم‌سو با مأموریت‌ها و وظایف مندرج در اساسنامه آنها است. بنابراین لازم است تا تدوین سازوکارهای مدیریتی و نظارتی مستقیم و مستمر وزارت عتف (معاون پژوهشی و مرکز هیأت امناء) بر روند پیاده‌سازی و اجرای برنامه‌ها و فعالیت مؤسسه‌ها مطابق با مأموریت‌ها و وظایف مندرج در اساسنامه‌شان و ملزم کردن مؤسسه‌ها به پاسخگویی باید در اولویت قرارگیرد.

۴. بررسی ساختار مدیریتی ۶۶ مؤسسه پژوهشی غیردولتی حاکی از آن است که اکثر مؤسسه ها به صورت شرکت خصوصی با ساختار هیأت مدیره‌ای/هیأت رئیسه‌ای اداره می‌شوند. لذا بازنگرایی اساسنامه و آیین‌نامه تأسیس، نوع ساختار، تشکیلات مدیریتی و نحوه شکل‌گیری این گونه مؤسسه‌ها در دستور کار قرار گیرد.

۵. یافته‌ها نشان می‌دهد ۷۱ درصد از مؤسسه‌ها دارای وبگاه هستند و سایر مؤسسه‌ها (۳۰ درصد) از آن بی‌بهره‌اند. با توجه به ظرفیت‌های موجود در این نوع مؤسسه‌ها، ضروری است راه‌اندازی وبگاه‌ها در این گونه مؤسسه‌ها در بدو صدور مجوز در دستور کار معاونت پژوهشی قرار گیرد.

۶. اطلاعات نشان می‌دهد اکثر مؤسسه‌ها فاقد «برنامه‌های کوتاه‌مدت»، «مقررات و نظام اجرایی پژوهشی» و «ساز و کار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی» مدون هستند. لذا پیشنهاد می‌شود معاونت پژوهشی شیوه‌نامه‌های لازم برای تدوین برنامه‌ها و سازوکارهای حقوقی و اجرایی طرح‌های پژوهشی این گونه مؤسسه‌ها را تدوین و پس از تصویب در هیأت امنای اجرا به مؤسسه‌ها ابلاغ و بر نحوه فرایند اجرا نظارت نماید.

۷. وضعیت جذب هیأت علمی (تمام وقت/پاره وقت) در مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی به طور شفاف مشخص نیست لذا لازم است تا لزوم یا عدم لزوم جذب هیأت علمی در این گونه مؤسسه‌ها توسط معاونت پژوهشی مورد بررسی قرار گرفته و در صورت لزوم جذب، نظام جذب اعضای هیأت علمی در مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی تعریف و در هیأت امنای تصویب شود.

۸. بر اساس اساسنامه مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی، این مؤسسه‌ها مجاز به ارائه دوره‌های آموزشی بلندمدت با اعطای مدرک تحصیلی نیستند در صورتی که در مؤسسه‌های مورد مطالعه ۸ مؤسسه نسبت به پذیرش دانشجوی اقدام کرده و دو مؤسسه بالای ۲۰ دانشجوی دارند. لذا ضرورت دارد تا سازوکارهای مدیریتی و نظارتی برای جلوگیری از جذب دانشجوی در این مؤسسه‌ها به طور جدی پیاده و با مؤسسه‌های متخلف برخورد شود.

۹. درآمدهای حاصل از فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه (درآمد کسب شده از محل قراردادهای تحقیقاتی، مشاوره‌ای به همراه درآمد حاصل از فروش انتشارات، خدمات یا محصولات حاصل از فعالیت‌های پژوهشی و توسعه فناوری مانند حق امتیاز اختراع، دانش فنی تولید، کتاب و پایگاه اطلاعاتی) پایین است و قریب به یک چهارم مؤسسات مورد بررسی هیچ درآمد پژوهشی طی سه سال ارزیابی نداشته‌اند. از آنجا که منبع اصلی درآمدزایی یک مؤسسه پژوهشی غیردولتی، انعقاد قراردادهای تحقیقاتی و جذب پژوهش‌های تقاضامحور است، شواهد نشان‌دهنده این است که این نوع مؤسسات در کسب منابع درآمدی پایدار از فعالیت‌های پژوهشی موفق عمل نکرده‌اند که این ضعف نیاز به آسیب‌شناسی و تأمل جدی دارد. لذا پیشنهاد می‌شود معاونت پژوهشی نسبت به

بازنگری شاخص‌های نظارتی و انجام فرایندهای نظارت عمیق‌تر و مستمر اقدام نماید و سنجش شاخص «درآمدهای حاصل از فعالیت‌های پژوهشی» مؤسسه‌ها را در تبدیل مجوزهای اصولی به قطعی مد نظر قرار دهد. همچنین لازم است با بررسی دقیق‌تر؛ مؤسسه‌سازانی که از مسیر مأموریت‌ها، اهداف و برنامه‌های اصلی خود منحرف شده‌اند و با دریافت مجوز از وزارت به دنبال درآمدزایی خارج از چارچوب و قوانین آیین‌نامه‌های مربوط هستند، شناسایی و تعیین تکلیف شوند.

۱۰. این مؤسسه‌ها در انتشار مقالات پژوهشی و مقالات نمایه شده در پایگاه‌های استنادی بین‌المللی و نیز برگزاری رویدادهای علمی تخصصی فاقد عملکرد مناسب بوده‌اند. با توجه به اینکه درآمدزایی و انتفاع در اولویت اصلی این نوع مؤسسه‌ها قرار دارد در نظر داشتن شاخص‌هایی مانند چاپ مقالات علمی - پژوهشی و یا اختراعات ثبت شده/تأیید شده برای پژوهشگران شاخص مؤسسه در زمان صدور موافقت اصولی یا قطعی قابل تأمل است و نیاز به بازنگری دارد.

۱۱. بررسی مستندات مالی ۱۵ مؤسسه نشان می‌دهد که فقط ۶ مؤسسه دارای حسابرسی سالیانه هستند. همچنین اسناد و مدارک ارسالی در بخش مالی از شفافیت لازم برخوردار نبوده و قریب به اکثریت مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی اغلب فاقد حسابرسی سالیانه تأیید شده هستند. لذا لازم است سازوکارهای نظارتی بر امور حسابرسی سالیانه مؤسسه‌ها توسط معاونت پژوهشی وزارت عتف تدوین و اجرا شود.

۱۲. برای سهولت دسترسی به اطلاعات صحیح این گونه مؤسسه‌ها برای فرایند نظارت و ارزیابی لازم است تا مرکز نظارت و ارزیابی ساز و کار مناسبی برای ثبت سالیانه اطلاعات مؤسسه‌ها در سامانه آموزش عالی (ساعا) و ملزم نمودن مؤسسه‌ها برای ثبت اطلاعات کامل به طور مستمر و منظم تدوین کند.

چکیده

هدف: شاخص‌های عملکردی، ابزاری مناسب برای پیاده‌سازی و اجرای عملیات طرح‌های زیرساختی، پژوهشی و مدیریتی فرایندمحور در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و نیز ارزیابی این مؤسسات هستند که می‌توان عملکرد گذشته، وضعیت موجود و مطلوب مؤسسات را با استفاده از آنها بررسی با استانداردها مقایسه کرد. هدف این مطالعه، ارزیابی عملکرد مؤسسات پژوهشی غیردولتی ایران است.

روش پژوهش: پژوهش حاضر از نوع کاربردی بوده که با رویکرد فرایندگرایی و بر اساس مدل ارزیابی دستنامه سنج انجام شده است. جامعه پژوهش، مؤسسات پژوهشی غیردولتی هستند که از شورای گسترش آموزش عالی مجوز دریافت کرده‌اند.

یافته‌ها: مؤسسات به لحاظ توزیع جغرافیایی و حوزه فعالیت تناسب لازم را ندارند. بیشتر مؤسسات در استان و شهر تهران متمرکز هستند که دو حوزه فنی و مهندسی و علوم انسانی و اجتماعی فعالیت می‌کنند. به طور کلی در بازه زمانی مورد بررسی و در هر یک از ابعاد تناسب، کارایی و اثر بخشی مؤسسات مختلف دارای نقاط قوت و ضعف‌هایی بودند ولی می‌توان گفت وضعیت عملکرد مؤسسات حوزه فنی و مهندسی به نسبت سایر مؤسسات مناسب‌تر ارزیابی می‌شود.

نتیجه‌گیری: برای سهولت دسترسی به اطلاعات صحیح مؤسسه‌ها لازم است تا مرکز نظارت و ارزیابی ساز و کار مناسبی برای ثبت سالیانه اطلاعات مؤسسه‌ها در سامانه آموزش عالی (ساعا) و ملزم نمودن مؤسسه‌ها برای ثبت اطلاعات کامل به طور مستمر و منظم تدوین کند. همچنین می‌باید مؤسسات پژوهشی غیردولتی با تدوین یا بازنگری در برنامه راهبردی و نیز خودارزیابی‌های سالیانه مطابق با ابعاد و شاخص‌های وزارت عتف، زمینه رشد و ارتقا در جهت اثرگذاری و انجام رسالت خود در عرصه پژوهش کشور را فراهم سازند.

کلیدواژگان: ارزیابی عملکرد، مدیریت پژوهش، مؤسسه پژوهشی، مؤسسات پژوهشی غیردولتی، مؤسسات پژوهشی خصوصی.

فهرست مندرجات

بخش اول: ارزیابی کلان عملکرد مؤسسات پژوهشی غیردولتی

- فصل اول: اطلاعات عمومی مؤسسه ها ۱
- 1-1. تعداد مجوزهای اصولی برای تأسیس مؤسسه های بدون کاربرگ (برحسب سال) ۲
- ۲-۱. تعداد مجوزهای قطعی برای تأسیس مؤسسه ها بدون کاربرگ (برحسب سال) ۳
- ۳-۱. پراکندگی جغرافیایی مؤسسه‌های بدون کاربرگ ۴
- ۴-۱. تعداد مؤسسه‌های بدون کاربرگ بر حسب ساختار سازمانی ۴
- ۵-۱. تعداد مؤسسه‌های بدون کاربرگ بر حسب حوزه اصلی فعالیت ۵
- ۶-۱. تعداد مجوزهای اصولی برای تأسیس مؤسسه‌ها (بر حسب سال) ۶
- ۷-۱. تعداد مجوزهای قطعی برای تأسیس مؤسسه ها پژوهشی غیردولتی (برحسب سال) ۷
- ۸-۱. پراکندگی جغرافیایی مؤسسه‌ها ۸
- ۹-۱. تعداد مؤسسه‌ها بر حسب ساختار سازمانی ۱۰
- ۱۰-۱. تعداد مؤسسه‌ها بر حسب ساختار مدیریتی ۱۰
- ۱۱-۱. تعداد مؤسسه ها بر حسب نوع فعالیت پژوهشی ۱۲
- ۱۲-۱. تعداد مؤسسه ها بر حسب حوزه اصلی فعالیت ۱۳
- ۱۳-۱. تعداد مؤسسه ها بر حسب برخورداری از وبگاه ۱۴
- ۱۴-۱. تعداد مؤسسه ها برحسب پذیرش دانشجو ۱۴
- ۱۵-۱. فراوانی دانشجو در مؤسسه‌ها ۱۴
- ۱۶-۱. وضعیت مؤسسه‌ها بر حسب همسویی فعالیتها با مأموریتها ۱۵
- ۱۷-۱. جمع بندی ۱۶
- فصل دوم: اطلاعات منابع مالی ۲۲
- ۲-۲. روند کمک‌های مالی جذب شده ۲۴
- ۲-۲. متوسط کمک‌های مالی مؤسسه ها به تفکیک ساختار سازمانی ۲۴
- ۳-۲. متوسط کمک‌های مالی مؤسسه ها به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۲۵
- ۴-۲. روند سرانه درآمدهای تحقق یافته ۲۵
- ۵-۲. متوسط درآمدهای تحقق یافته به تفکیک ساختار سازمانی ۲۶

۶-۲	متوسط درآمدهای تحقق یافته به تفکیک حوزه اصلی فعالیت	۲۷
۷-۲	روند سرانه درآمدهای حاصل از فعالیت های پژوهشی	۲۷
۸-۲	سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب تعداد اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی	۲۸
۹-۲	سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت	۲۹
۱۰-۲	سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی	۳۰
۱۱-۲	سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت	۳۱
۱۲-۲	وضعیت مؤسسه ها به لحاظ دارا بودن حسابرسی سالیانه	۳۱
۱۳-۲	جمع بندی	۳۳
فصل سوم:	اطلاعات منابع انسانی	۳۷
۱-۳	تعداد کارکنان اداری مؤسسه ها	۳۹
۲-۳	متوسط تعداد کارکنان اداری به تفکیک ساختار سازمانی	۳۹
۳-۳	متوسط تعداد کارکنان اداری به تفکیک حوزه اصلی فعالیت	۴۰
۴-۳	تعداد اعضای هیأت علمی	۴۱
۵-۳	متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی	۴۱
۶-۳	متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت	۴۲
۷-۳	تعداد پژوهشگران	۴۳
۸-۳	متوسط تعداد پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی	۴۳
۹-۳	متوسط تعداد پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت	۴۴
۱۰-۳	نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی	۴۵
۱۱-۳	نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت	۴۶
۱۲-۳	نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد کارکنان اداری به تفکیک ساختار سازمانی	۴۶
۱۳-۳	نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد کارکنان اداری به تفکیک حوزه اصلی فعالیت	۴۷
۱۴-۳	نسبت متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به متوسط تعداد کارکنان اداری به تفکیک ساختار سازمانی	۴۹
۱۵-۳	نسبت متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به متوسط تعداد کارکنان اداری به تفکیک حوزه اصلی فعالیت	۵۰
۱۶-۳	سرانه دانشجویان به اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی	۵۰
۱۷-۳	سرانه دانشجویان به اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت	۵۱
۱۸-۳	جمع بندی	۵۲
فصل چهارم:	اطلاعات منابع مادی و زیرساختی	۵۵
۱-۴	سرانه پهنای باند به پژوهشگر	۵۷

۵۷	۲-۴. سرانه پهنای باند به هیأت علمی
۵۸	۳-۴. متوسط پهنای باند به تفکیک ساختار سازمانی
۵۸	۴-۴. متوسط پهنای باند به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
۵۹	۵-۴. نسبت متوسط پهنای باند به متوسط تعداد پژوهشگر به تفکیک ساختار سازمانی
۶۰	۶-۴. نسبت متوسط پهنای باند به متوسط تعداد پژوهشگر به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
۶۰	۷-۴. متوسط مساحت فیزیکی به تفکیک ساختار سازمانی
۶۱	۸-۴. متوسط مساحت فیزیکی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
۶۲	۹-۴. جمع بندی
۶۶	فصل پنجم: اطلاعات مدیریتی و فرایندی
	۱-۵. وجود برنامه‌های کوتاه مدت برای پیشبرد فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه به تفکیک ساختار سازمانی
۶۸	۲-۵. وجود برنامه‌های کوتاه مدت برای پیشبرد فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
۶۸	۳-۵. وجود مقررات و نظام اجرایی پژوهش در مؤسسه به تفکیک ساختار سازمانی
۶۹	۴-۵. وجود مقررات و نظام اجرایی پژوهش در مؤسسه به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
۷۰	۵-۵. وجود سازوکار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی به تفکیک ساختار سازمانی
۷۱	۶-۵. وجود سازوکار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
۷۱	۷-۵. جمع بندی
۷۴	فصل ششم: اطلاعات دستاوردهای علمی
۷۷	۱-۶. تعداد مقالات منتشر شده پژوهشی مؤسسه ها
۷۷	۲-۶. متوسط تعداد مقالات پژوهشی منتشر شده مؤسسه ها به تفکیک ساختار سازمان
۷۸	۳-۶. متوسط تعداد مقالات منتشر شده پژوهشی مؤسسه ها به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
۷۹	۴-۶. سرانه مقالات به پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی
۷۹	۵-۶. سرانه مقالات به پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
۸۰	۶-۶. سرانه مقالات به اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی
۸۱	۷-۶. سرانه مقالات به اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
۸۲	۸-۶. تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی
۸۲	۹-۶. متوسط تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی به تفکیک ساختار سازمانی
۸۳	۱۰-۶. متوسط تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
۸۴	۱۱-۶. سرانه مقالات نمایه شده به اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی
۸۵	۱۲-۶. سرانه مقالات نمایه شده به اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
۸۶	۱۳-۶. سرانه مقالات نمایه شده به پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی

- ۸۶-۱۴. سرانۀ مقالات نمایه شده به پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
- ۸۷-۱۵. تعداد رویدادهای علمی تخصصی
- ۸۸-۱۶. متوسط تعداد رویدادهای علمی تخصصی به تفکیک ساختار سازمانی
- ۸۸-۱۷. متوسط تعداد رویدادهای علمی تخصصی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
- ۸۹-۱۸. تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور
- ۹۰-۱۹. متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به تفکیک ساختار سازمانی
- ۹۰-۲۰. متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
- ۹۱-۲۱. متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به تفکیک شهر
- ۹۲-۲۲. سرانۀ طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی
- ۹۳-۲۳. سرانۀ طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
- ۹۴-۲۴. سرانۀ طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به پژوهشگران به تفکیک شهر
- ۹۵-۲۵. سرانۀ طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی
- ۹۵-۲۶. سرانۀ طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
- ۹۶-۲۷. سرانۀ طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به اعضای هیأت علمی به تفکیک شهر
- ۹۷-۲۸. جمع بندی

فهرست نمودار

- نمودار ۱-۱. توزیع مجوزهای اصولی برای تأسیس مؤسسات بدون دریافت کاربرگ (بر حسب سال) **Error! Bookmark not defined.**
- نمودار ۱-۲. توزیع مجوزهای قطعی برای تأسیس مؤسسه ها بدون دریافت کاربرگ (بر حسب سال) ۳
- نمودار ۱-۳. پراکندگی جغرافیایی مؤسسات به تفکیک استانها **Error! Bookmark not defined.**
- نمودار ۱-۴. توزیع حوزه اصلی فعالیت مؤسسه ها (عدم دریافت کاربرگ) ۵
- نمودار ۱-۵. توزیع مجوزهای اصولی برای تأسیس مؤسسات (بر حسب سال) **Error! Bookmark not defined.**
- نمودار ۱-۶. توزیع مجوزهای قطعی برای تأسیس مؤسسه ها (بر حسب سال) ۸
- نمودار ۱-۷. پراکندگی جغرافیایی مؤسسه ها به تفکیک استانها ۹
- نمودار ۱-۷. توزیع حوزه اصلی فعالیت مؤسسه ها ۱۳
- نمودار ۱-۸. فراوانی دانشجو در مؤسسهها **Error! Bookmark not defined.**
- نمودار ۱-۹. توزیع ۱۵۱ مؤسسه پژوهشی غیردولتی به تفکیک استانی ۱۷
- نمودار ۱-۱۱. ساختار مدیریتی مؤسسات پژوهشی غیردولتی **Error! Bookmark not defined.**
- نمودار ۱-۱۰. توزیع ۱۵۱ مؤسسه پژوهشی غیر دولتی براساس تفکیک ساختار سازمانی ۱۹
- نمودار ۱-۱۲. توزیع ۱۵۱ مؤسسه پژوهشی غیر دولتی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۱۹
- نمودار ۱-۱۳. تعداد مؤسسه ها پژوهشی در خصوص اخذ مجوز قطعی و اصولی ۲۰
- نمودار ۱-۲. روند کمک‌های مالی جذب شده در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ (میلیون ریال) ۲۴
- نمودار ۲-۲. متوسط کمک‌های مالی مؤسسه ها در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی (میلیون ریال) ۲۵

- نمودار ۲-۳. متوسط کمکهای مالی مؤسسه ها در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت (میلیون ریال) ۲۵
- نمودار ۲-۴. سرانه درآمدهای تحقق یافته در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ (میلیون ریال) ۲۶
- نمودار ۲-۵. متوسط درآمدهای تحقیقاتی به تفکیک ساختار سازمانی (میلیون ریال) ۲۶
- نمودار ۲-۶. متوسط درآمدهای تحقق یافته مؤسسه ها در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت (میلیون ریال) ۲۷
- نمودار ۲-۷. روند درآمدهای حاصل از فعالیت های پژوهشی (تخصصی) در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ (میلیون ریال) ۲۸
- نمودار ۲-۸. سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب تعداد اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی (میلیون ریال) ۲۹
- نمودار ۲-۹. سرانه درآمد فعالیت پژوهشی بر حسب اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت (میلیون ریال) ۲۹
- نمودار ۲-۱۰. سرانه درآمد فعالیت پژوهشی بر حسب پژوهشگران (میلیون ریال) ۳۰
- نمودار ۲-۱۱. سرانه درآمد فعالیت پژوهشی بر حسب پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۳۱
- نمودار ۲-۱۲. وضعیت مؤسسه ها غیر دولتی در بعد توان مالی و درآمدزایی (میلیارد ریال) ۳۳
- نمودار ۲-۱۳. متوسط درآمدهای حاصل از منابع مالی مؤسسات (میلیارد ریال) **Error! Bookmark not defined.**
- نمودار ۲-۱۴. متوسط درآمدهای حاصل از منابع مالی مؤسسه ها براساس حوزه اصلی فعالیت (میلیارد ریال) ۳۵
- نمودار ۳-۱. تعداد کارکنان اداری در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ ۳۹
- نمودار ۳-۲. متوسط تعداد کارکنان اداری در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی ۴۰
- نمودار ۳-۳. پراکندگی متوسط تعداد کارکنان اداری در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۴۰
- نمودار ۳-۴. تعداد اعضای هیأت علمی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ ۴۱
- نمودار ۳-۵. متوسط تعداد اعضای هیأت علمی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی **Error! Bookmark not defined.**

- نمودار ۳-۶. متوسط تعداد اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۴۲
- نمودار ۳-۷. تعداد پژوهشگران در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ ۴۳
- نمودار ۳-۸. متوسط پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی ۴۴
- نمودار ۳-۹. متوسط پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۴۴
- نمودار ۳-۱۰. نسبت متوسط پژوهشگر به متوسط اعضای هیأت علمی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی ۴۵
- نمودار ۳-۱۱. نسبت متوسط پژوهشگر به متوسط اعضای هیأت علمی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۴۶
- نمودار ۳-۱۲. نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد کارکنان اداری در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی ۴۷
- نمودار ۳-۱۳. متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد کارکنان اداری در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۴۸
- نمودار ۳-۱۴. متوسط اعضای هیأت علمی به متوسط کارکنان در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی **Error! Bookmark not defined.**
- نمودار ۳-۱۵. متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به متوسط تعداد کارکنان اداری در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۵۰
- نمودار ۳-۱۶. سرانه دانشجویان به اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی ۵۱
- نمودار ۳-۱۷. سرانه دانشجویان به اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۵۱
- نمودار ۳-۱۸. تعداد پژوهشگران ، اعضای هیأت علمی و کارکنان. **Error! Bookmark not defined.**
- نمودار ۲-۱۹. تعداد منابع انسانی در مؤسسه ها در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ ۵۲
- نمودار ۳-۲۰. توزیع سرانه نیروی انسانی براساس ساختار سازمانی مؤسسهها **Error! Bookmark not defined.**
- نمودار ۳-۲۱. متوسط سرانه نیروی انسانی براساس حوزه اصلی فعالیت مؤسسهها **Error! Bookmark not defined.**
- نمودار ۳-۲۲. فراوانی دانشجو در مؤسسهها. **Error! Bookmark not defined.**
- نمودار ۴-۱. سرانه پهنای باند به پژوهشگر (مگابیت بر ثانیه) ۵۷

- نمودار ۲-۴. سرانه پهنای باند به هیأت علمی (مگابیت بر ثانیه) ۵۷
- نمودار ۳-۴. متوسط پهنای باند در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی (مگابیت بر ثانیه) ۵۸
- نمودار ۴-۴. متوسط پهنای باند در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت (مگابیت بر ثانیه) ۵۹
- نمودار ۵-۴. متوسط پهنای باند به متوسط پژوهشگر به تفکیک ساختار سازمانی (مگابیت بر ثانیه) ۵۹
- نمودار ۶-۴. متوسط پهنای باند به تعداد پژوهشگر به تفکیک حوزه اصلی فعالیت (مگابیت بر ثانیه) ۶۰
- نمودار ۷-۴. متوسط مساحت فیزیکی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی (متر مربع) ۶۱
- نمودار ۸-۴. متوسط مساحت فیزیکی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت (متر مربع) ۶۲
- نمودار ۹-۴. سرانه پهنای باند به پژوهشگران (هیأت علمی و غیر هیأت علمی) مؤسسه ها ۶۳
- نمودار ۱۰-۴. پهنای باند براساس ساختار سازمانی (مگابیت بر ثانیه) ۶۳
- نمودار ۱۱-۴. شاخص پهنای باند براساس حوزه اصلی فعالیت (مگابیت بر ثانیه) ۶۴
- نمودار ۱۲-۴. متوسط مساحت فیزیکی به تفکیک ساختار سازمانی (متر مربع) ۶۴
- نمودار ۱۳-۴. متوسط مساحت فیزیکی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت (متر مربع) ۶۵
- نمودار ۱-۵. وجود برنامه‌های کوتاه‌مدت برای پیشبرد فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه به تفکیک ساختار سازمانی ۶۸
- نمودار ۲-۵. وجود برنامه‌های کوتاه‌مدت برای پیشبرد فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۶۹
- نمودار ۳-۵. وجود مقررات و نظام اجرایی در مؤسسه به تفکیک ساختار سازمانی ۶۹
- نمودار ۴-۵. وجود مقررات و نظام اجرایی در مؤسسه به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۷۰
- نمودار ۵-۵. وجود سازوکار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی به تفکیک ساختار سازمانی ۷۰
- نمودار ۶-۵. وجود سازوکار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۷۱
- نمودار ۷-۵. ارزیابی ویژگی‌های مدیریتی مؤسسه براساس ساختار سازمانی ۷۲
- نمودار ۸-۵. ارزیابی ویژگی‌های مدیریتی مؤسسه براساس حوزه اصلی فعالیت ۷۲

- نمودار ۶-۱. روند انتشار مقالات پژوهشی منتشر شده مؤسسه ها در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ ۷۷
- نمودار ۶-۲. توزیع متوسط تعداد مقالات پژوهشی منتشر شده مؤسسات به تفکیک ساختار سازمانی **Error! Bookmark not defined.**
- نمودار ۶-۳. توزیع متوسط تعداد مقالات منتشر شده پژوهشی مؤسسات به تفکیک حوزه اصلی فعالیت **Error! Bookmark not defined.**
- نمودار ۶-۴. سرانه مقالات به پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی مؤسسه ۷۹
- نمودار ۶-۵. سرانه تعداد مقالات به پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت مؤسسه **Error!**
- Bookmark not defined.**
- نمودار ۶-۶. سرانه مقالات به اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی مؤسسه ۸۱
- نمودار ۶-۷. چگونگی سرانه مقالات به اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۸۱
- نمودار ۶-۸. روند انتشار مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ ۸۲
- نمودار ۶-۹. متوسط تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی به تفکیک ساختار سازمانی مؤسسه ۸۳
- نمودار ۶-۱۰. متوسط تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت مؤسسه ۸۴
- نمودار ۶-۱۱. سرانه مقالات نمایه شده به اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی مؤسسه ۸۵
- نمودار ۶-۱۲. سرانه مقالات نمایه شده به اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت مؤسسه . ۸۵
- نمودار ۶-۱۳. سرانه تعداد مقالات نمایه شده به پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی مؤسسه ۸۶
- نمودار ۶-۱۴. سرانه مقالات نمایه شده به پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت مؤسسه ۸۷
- نمودار ۶-۱۵. روند تعداد رویدادهای علمی تخصصی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ ۸۷
- نمودار ۶-۱۶. متوسط رویدادهای علمی تخصصی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی ۸۸
- نمودار ۶-۱۷. چگونگی متوسط رویدادهای علمی تخصصی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۸۹
- نمودار ۶-۱۸. روند تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ ۸۹

- نمودار ۶-۱۹. متوسط طرح‌های پژوهشی تقاضا محور در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی مؤسسه ۹۰
- نمودار ۶-۲۰. متوسط طرح‌های پژوهش تقاضا محور در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت مؤسسه ۹۱
- نمودار ۶-۲۱. توزیع جغرافیایی متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضا محور در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ ۹۲
- نمودار ۶-۲۲. متوسط طرح‌های پژوهش تقاضا محور به متوسط تعداد پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی مؤسسه ۹۳
- نمودار ۶-۲۳. متوسط طرح‌های پژوهش تقاضا محور به متوسط تعداد پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت مؤسسه ۹۳
- نمودار ۶-۲۴. متوسط طرح‌های پژوهش تقاضا محور به متوسط تعداد پژوهشگران به تفکیک شهر ۹۴
- نمودار ۶-۲۵. سرانه طرح‌های پژوهش تقاضا محور به اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی مؤسسه ۹۵
- نمودار ۶-۲۶. سرانه طرح‌های پژوهش تقاضا محور به اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت مؤسسه ۹۶
- نمودار ۶-۲۷. نسبت متوسط طرح‌های پژوهش تقاضا محور به متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به تفکیک شهر ۹۷
- نمودار ۶-۲۹. میزان سرانه مقالات به پژوهشگران غیر هیأت علمی و اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی ۹۹
- نمودار ۶-۳۰. میزان سرانه طرح‌های پژوهشی تقاضا محور به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۹۹

پیشگفتار

آیین‌نامه «صدور مجوز تأسیس و فعالیت واحدهای پژوهشی غیر دولتی» (مصوب شورای گسترش آموزش عالی در سال ۱۳۸۹)، واحد پژوهشی را یکی از اشکال گروه، مرکز، پژوهشکده، مؤسسه پژوهشی و پژوهشگاه دانسته است. اهداف این واحدهای پژوهشی به شرح زیر است:

۱) افزایش اثر بخشی پژوهش در کشور؛

۲) زمینه‌سازی جهت اشتغال نیروهای تحصیل کرده در بخش غیردولتی و توانمندسازی آنها در تولید علم و فناوری؛

۳) کاهش وابستگی فعالیت‌های پژوهشی به اعتبارات دولتی و تصدی‌گری دولت در امر اجرای پژوهش و کمک به توانمندسازی و استفاده از ظرفیت‌های بخش غیردولتی برای ارتقای سطح پژوهش در کشور. نحوه اداره واحد پژوهشی نیز براساس مقررات کشوری و طبق اساسنامه‌ای خواهد بود که مصوب «وزارت علوم، تحقیقات و فناوری» بوده و در اداره ثبت اسناد و املاک محل فعالیت واحد پژوهشی (واحد ثبت مؤسسه‌ها غیرتجاری) به ثبت رسیده باشد.

نگاه ملی معطوف به پیشرفت همه‌جانبه و پایدار کشور و تحقق اهداف بلندمدت نظام مقدس جمهوری اسلامی، مستلزم اجرای سه وظیفه اصلی در دستگاه‌های اجرایی است: «سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی کلان»، «پشتیبانی» و «نظارت و ارزیابی». وزارت علوم، تحقیقات و فناوری نیز منبعث از قانون مصوب مجلس شورای اسلامی، چنین مأموریتی را در حوزه آموزش عالی، پژوهش و فناوری بر عهده دارد. در این راستا همواره طراحی و تدوین سیاست‌ها، برنامه‌های راهبردی، عملیاتی و امور اجرایی نظام نظارت و ارزیابی به‌منظور ارتقا و بهبود کیفیت نظام آموزش عالی، پژوهش و فناوری بر اساس اسناد بالادستی (شامل سیاست‌های کلی نظام علم و فناوری، سند چشم‌انداز، نقشه جامع علمی کشور، قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت عتف) در دستور کار بوده است.

البته معیارها، ملاک‌ها و ضوابط تشخیص و تفکیک مؤسسه‌ها دولتی با غیردولتی با استفاده از مؤلفه‌های تأسیس (به موجب قانون یا با ابتکار اشخاص)، مالکیت (سرمایه و یا دارایی)، مأموریت (هدف و کارکرد)،

مدیریت (کنترل)، بودجه (نهاد دولتی یا خصوصی)، استخدام و حکم قانون مشخص می‌شود که با توجه به هر یک از مؤلفه‌های مذکور است که نظام نظارت و ارزیابی را کاربردی‌پذیر می‌سازد.

تجربه تاریخی در ایران نشان از آن دارد که در طی پنجاه سال گذشته تأکید اصلی وزارت علوم، برنامه‌ریزی و پس از آن نیز تلاش برای پشتیبانی (به‌ویژه پشتیبانی حقوقی) برای تحقق برنامه‌های مصوب بوده و به جز نظارت و بازرسی‌های موردی، ورود علمی و عمیقی به مقوله ارزیابی نداشته است. در طی چند سال اخیر با تجمیع دفاتر مختلف نظارت و ارزیابی معاونت مختلف وزارتخانه، و تشکیل «مرکز نظارت و ارزیابی آموزش عالی»، نخستین گام جدی برای سامان‌دهی به موضوع نظارت و ارزیابی ملی در حوزه‌های مختلف آموزش عالی، پژوهش و فناوری برداشته شد و پس از آن با تشکیل «شورای نظارت، ارزیابی و تضمین کیفیت علوم، تحقیقات و فناوری»، چارچوبی مناسب برای سیاست‌گذاری در این باب طراحی شد. از سوی دیگر، همت مرکز نظارت و ارزیابی آموزش عالی در طراحی نظام جامع ارزیابی نهادهای علمی کشور و سپس شبکه‌سازی برای اجرایی کردن سازوکارهای نظارتی و ارزیابی از دیگر توفیقات است. (دستنامه سندج، ۱۳۹۸:ک). این مرکز با هدف تدوین مدلی علمی برای ارزیابی نهادهای پژوهشی کشور فعالیت گسترده‌ای را در سال ۱۳۹۷ آغاز کرد که مدل ارزیابی مؤسسه‌های پژوهشی کشور (تحت عنوان دستنامه سندج) در پایان همان سال به تصویب رسید و رسمیت یافت (دستنامه سندج، ۱۳۹۸:م). ارزیابی مؤسسه‌های علمی، ابزاری مناسب برای تحلیل فعالیت‌های آن، هدایت مسیر حرکت مؤسسه در جهت اهداف آن، دستگیری از مؤسسه و رفع نقصان‌های احتمالی آن و مهم‌تر از همه ایجاد زمینه‌ای مناسب برای پاسخگویی به ذی‌نفعان و عموم مردم است (دستنامه سندج، ۱۳۹۸:ک). بدین ترتیب، نه تنها مؤسسه‌ها پژوهشی غیردولتی ذیل وزارت علوم نیز از این قاعده مستثنی نیستند، بلکه تأکید ویژه وزارت علوم معطوف بر ارزیابی عملکرد این دسته از مؤسسه‌ها به دلایل متعددی همچون میزان سرمایه‌گذاری، تأمین فضا و تجهیزات و غیره نیز وجود دارد. لذا در این بررسی سعی می‌شود ارزیابی عملکرد مؤسسه‌ها پژوهشی غیردولتی براساس چارچوب «شورای نظارت، ارزیابی و تضمین کیفیت علوم، تحقیقات و فناوری» و مطابق با ابعاد، شاخص‌ها و سنجه‌های دستنامه سندج، بر مبنای رویکردهای گوناگون مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد. در بخش اول گزارش تطبیقی از ارزیابی کلان مؤسسه‌ها و در بخش دوم ارزیابی‌هایی مبنی بر عملکرد هر یک از مؤسسه‌ها ارائه شده است. نتایج این ارزیابی، راهگشای تصمیمات سیاست‌گذاران عرضه علم و فناوری و نیز تصمیم‌سازان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در مورد نحوه گسترش و برنامه‌ریزی‌های آتی این وزارتخانه در مورد این دست از مؤسسه‌ها خواهد بود.

این ارزیابی با استفاده از مدل مصوب ارزیابی مؤسسه‌های پژوهشی، به بررسی عملکرد مؤسسه‌ها پژوهشی غیردولتی طی سال‌های ۹۶، ۹۷ و ۹۸ و با رویکرد توصیفی-تحلیلی می‌پردازد. جامعه پژوهش کلیه مؤسسه‌ها پژوهشی غیردولتی هستند که از شورای گسترش آموزش عالی مجوز دریافت کرده‌اند. مطابق دستنامه سنندج، رویکرد اصلی ارزیابی «فرایندگرایی» است و در آن براساس چرخه عملکرد مؤسسه، شش عنصر «برنامه‌ریزی»، «درونداد»، «فرایند اجرایی»، «برونداد»، «پیامد» و «تأثیر» فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه مبتنی بر چارک‌های عملکردی آنها ارزیابی می‌شود.

ابعاد، شاخص‌ها و سنجه‌های ارزیابی، گزیده‌ای از فهرست کاملی است که در دستنامه سنندج آمده است لیکن با توجه به تعداد زیاد مؤسسه‌های مورد بررسی، مهم‌ترین آنها با نظر خبرگان انتخاب شده و مبنای عمل قرار گرفته است. انتخاب آنها متناسب با تمامی گونه‌های مؤسسه‌ها از جنبه‌های ساختاری، نوع فعالیت و حوزه فعالیت آنها باشند. شاخص‌ها و سنجه‌های منتخب در ابتدای هر فصل آمده است.

به منظور گردآوری داده‌ها و اطلاعات، کاربرگی حاوی شاخص‌های گوناگون به ۱۵۱ مؤسسه پژوهشی غیردولتی ارسال شد. در نهایت تنها از سوی ۶۶ مؤسسه کاربرگ دریافت گردید و از ۸۵ مؤسسه دیگر کاربرگی دریافت نشد. همچنین فقط ۱۵ مؤسسه به همراه کاربرگ مستندات لازم را ارائه کردند که مبنای ارائه گزارش خرد از عملکرد تک مؤسسه‌ها قرار گرفته است. ارائه گزارش دقیق از عملکرد سایر مؤسسات به دلیل عدم همکاری در ارائه مستندات لازم در این مقطع امکان‌پذیر نبود. درگام بعد اطلاعات دریافتی تجزیه و تحلیل شدند. شایان ذکر است که اطلاعات عمومی ۱۵۱ مؤسسه پژوهشی غیردولتی طبق آخرین اطلاعات دریافتی و به‌روز شده از دفتر برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری امور پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در سال ۱۴۰۰ مورد بررسی قرار گرفته است که در برخی موارد همچون تاریخ‌های اخذ مجوزهای اصولی و قطعی، عدم همخوانی با اطلاعات کاربرگ دریافتی از مؤسسه‌ها وجود داشت. در این موارد اطلاعات به روز شده وزارت عتف مبنای عمل در این گزارش قرار گرفت.

مشخصات ۶۶ واحد پژوهشی که اطلاعات ارزیابی آنها در قالب کاربرگ ارسالی از سوی وزارت عتف، دریافت شده به شرح جدول ۱ است:

جدول ۱. مشخصات واحدهای پژوهشی غیر دولتی مورد مطالعه

حوزه اصلی فعالیت	محل استقرار		مؤسسه‌ها غیر دولتی	ردیف
	شهر	استان		
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	اقتصاد بومی	۱
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	پژوهشکده ابوریحان بیرونی	۲

حوزه اصلی فعالیت	محل استقرار		مؤسسه ها غیر دولتی	ردیف
	شهر	استان		
علوم طبیعی (پایه)	پردیسان	قم	پژوهشکده بیماری های مشترک بین انسان و دام در حیوانات	۳
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	پژوهشکده تاریخ اسلام	۴
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	پژوهشکده رایاسامانه های امن پارساشریف	۵
علوم پزشکی و سلامت	تهران	تهران	پژوهشکده سلولی-مولکولی و سلول های بنیادی صارم	۶
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	پژوهشکده مدیریت سما	۷
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	پژوهشکده مطالعات و تحقیقات طالقانی	۸
هنر و معماری	تهران	تهران	پژوهشکده معماری و شهرسازی پایدار	۹
هنر و معماری	تهران	تهران	پژوهشکده هنر، معماری و شهرسازی نظر	۱۰
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	پژوهشگاه حمل و نقل طراحان پارسه	۱۱
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	توسعه فناوری شیمیایی آبادگران	۱۲
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	دانشنامه های حقوقی علامه	۱۳
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	سبحان	۱۴
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	عرش کاوش	۱۵
علوم انسانی و اجتماعی	بابلسر	مازندران	گروه پژوهشی اقتصاد دانش طرود شمال	۱۶
علوم انسانی و اجتماعی	قم	قم	گروه پژوهشی اندیشه دینی معاصر (آدم)	۱۷
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	گروه پژوهشی بهینه‌سازان سبزاندیش	۱۸
علوم انسانی و اجتماعی	کرمان	کرمان	گروه پژوهشی تاریخ شفاهی مقاومت	۱۹
علوم مهندسی و فناوری	کرج	البرز	گروه پژوهشی توسعه نورافزار البرز	۲۰
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	گروه پژوهشی فرهنگ و زبان‌های باستانی یادگار باستان	۲۱
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	گروه پژوهشی فناوری اطلاعات و ارتباطات پردازش فراگیر طاها	۲۲
علوم مهندسی و فناوری علوم طبیعی (پایه) علوم کشاورزی و دامپروری	گرگان	گلستان	گروه پژوهشی فناوری های نوین پلاسما	۲۳
علوم مهندسی و فناوری	ساری	مازندران	گروه پژوهشی گسترش انرژی شمال	۲۴
علوم پزشکی و سلامت	قزوین	قزوین	گروه پژوهشی مطالعات ورزشی بی تا	۲۵
هنر و معماری	اصفهان	اصفهان	گروه پژوهشی معماری و شهرسازی اصفهان	۲۶
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	گروه تاریخ انقلاب اسلامی (پژوهشکده مطالعات انقلاب اسلامی)	۲۷
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	گروه مدیریت پروژه‌های عمرانی نوین	۲۸
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	گروه مدیریت مخاطرات مالی نوین	۲۹

حوزه اصلی فعالیت	محل استقرار		مؤسسه ها غیر دولتی	ردیف
	شهر	استان		
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	مدیریت محیط زیست پویندگان سبز	۳۰
هنر و معماری	اصفهان	اصفهان	مرکز پژوهش معماری و شهرسازی معمارخانه باغ نظر	۳۱
علوم پزشکی و سلامت علوم طبیعی (پایه)	تهران	تهران	مرکز پژوهش های ژنتیک انسانی کوثر	۳۲
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	مرکز پژوهش های علوم انسانی اسلامی صدرا	۳۳
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	مرکز پژوهشی ادبیات تحلیلی و تطبیقی اسراء	۳۴
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	مرکز پژوهشی امنیت اقتصادی تدبیر	۳۵
علوم انسانی و اجتماعی	ساری	مازندران	مرکز پژوهشی بهبود فرآیندهای سازمانی وارث دانش	۳۶
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	مرکز پژوهشی پژوه آب گستر	۳۷
علوم انسانی و اجتماعی	قم	قم	مرکز پژوهشی تمدن اسلامی و دین پژوهی پیامبر اعظم (ص)	۳۸
علوم انسانی و اجتماعی هنر و معماری	تهران	تهران	مرکز پژوهشی توسعه پایدار شهری و روستایی بیناس	۳۹
علوم انسانی و اجتماعی	بجنورد	خراسان شمالی	مرکز پژوهشی جغرافیایی سمنگان	۴۰
علوم طبیعی (پایه)	تهران	تهران	مرکز پژوهشی زمین شناسی پارس آراین زمین	۴۱
نامشخص	شیراز	شیراز	مرکز پژوهشی زمین شناسی زیست محیطی زمین پایش	۴۲
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	مرکز پژوهشی سازه و زلزله آریا	۴۳
علوم انسانی و اجتماعی علوم پزشکی و سلامت	محمودآباد	مازندران	مرکز پژوهشی علوم روانشناختی فارابی	۴۴
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	مرکز پژوهشی عمران پایدار	۴۵
علوم انسانی و اجتماعی	قم	قم	مرکز پژوهشی قرآن کریم المهدی	۴۶
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	مرکز پژوهشی متالورژی رازی	۴۷
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	مرکز پژوهشی مطالعات راهبردی توسعه	۴۸
علوم انسانی و اجتماعی / علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	مرکز پژوهشی مهندسی مالی و سرمایه گذاری بازارساز	۴۹
علوم مهندسی و فناوری علوم کشاورزی و دامپروری	گرگان	گلستان	مرکز پژوهشی مهندسی مخاطرات طبیعی و امنیت غذایی دانش اندیش	۵۰
علوم انسانی و اجتماعی	قم	قم	مرکز پژوهشی مولفه های نظامی اسلامی (مبنا)	۵۱
علوم انسانی و اجتماعی	قم	قم	مرکز تحقیقات استراتژیک توسعه (رشد)	۵۲
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	مرکز تحقیقات بتن (متب)	۵۳
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	مرکز تحقیقات زمین شناسی و محیط زیست زمین کاو	

حوزه اصلی فعالیت	محل استقرار		مؤسسه ها غیر دولتی	ردیف
	شهر	استان		
علوم طبیعی (پایه)				۵۴
علوم مهندسی و فناوری	اصفهان	اصفهان	مرکز تحقیقات زیست محیطی زنده رود	۵۵
علوم پزشکی و سلامت				
علوم کشاورزی و دامپروری				
علوم کشاورزی و دامپروری	یاسوج	کهگیلویه و بویراحمد	مرکز تحقیقات کشاورزی و زیست محیطی ساورز	۵۶
علوم پزشکی و سلامت	کاشان	اصفهان	مرکز تحقیقات گیاهان دارویی باریج	۵۷
علوم طبیعی (پایه)				
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	مرکز توسعه نوآوری های انرژی برق	۵۸
علوم مهندسی و فناوری				
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	مرکز مدیریت راهبردی آینده سازان	۵۹
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	مرکز مطالعات مدیریت نیرو	۶۰
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	مرکز مطالعات و تحقیقات زنان	۶۱
علوم کشاورزی و دامپروری	کرمان	کرمان	مؤسسه پژوهشی آب و توسعه پایدار فلات	۶۲
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	مؤسسه پژوهشی شهرسازی شهرآور	۶۳
هنر و معماری				
علوم انسانی و اجتماعی	تهران	تهران	مؤسسه تحقیقاتی کندوکاو	۶۴
علوم مهندسی و فناوری	تهران	تهران	مؤسسه مطالعاتی جامع نگر	۶۵
علوم انسانی و اجتماعی	نامشخص	تهران	نوآوری حقوقی	۶۶

بخش اول: ارزیابی کلان عملکرد مؤسسات پژوهشی

غیردولتی

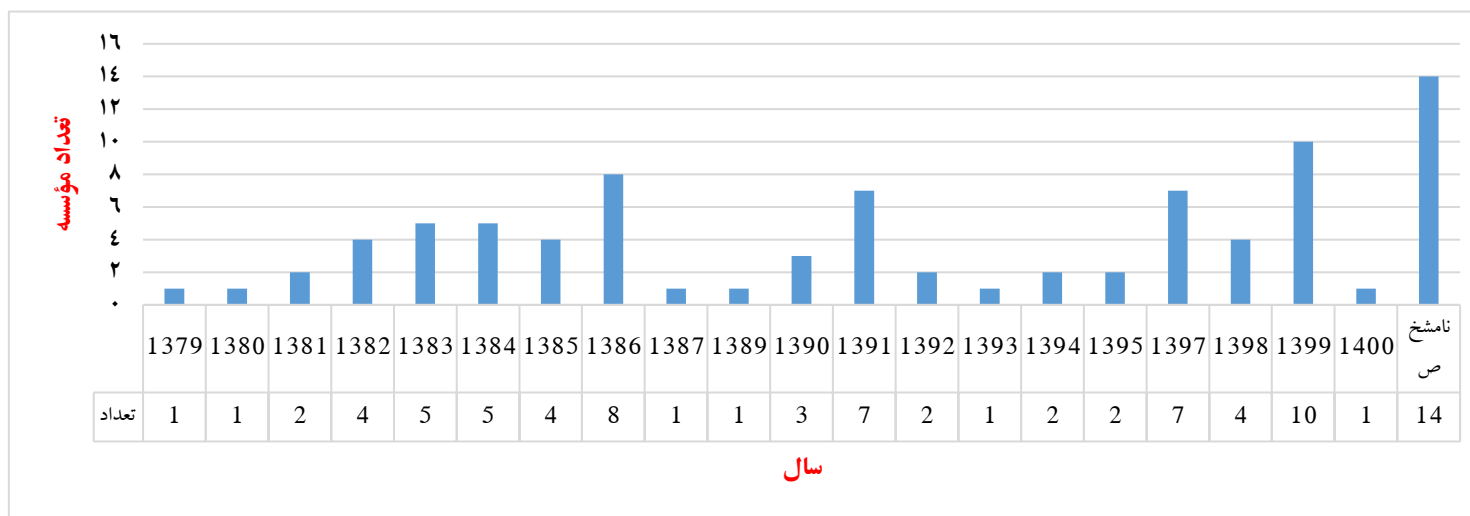
فصل اول:

اطلاعات عمومی مؤسسه ها

همان‌طور که در مقدمه اشاره شد از ۸۵ مؤسسه پژوهشی کاربرگی دریافت نشده است که در خصوص مجوز قطعی و اصولی، ساختار سازمانی، حوزه اصلی فعالیت و وضعیت جغرافیایی هر یک از آنها اطلاعاتی ارائه می‌شود:

۱-۱. تعداد مجوزهای اصولی برای تأسیس مؤسسه‌های بدون کاربرگ (برحسب سال)

در میان مؤسسه‌هایی که کاربرگی از آنها دریافت نشده است در فاصله سال‌های ۱۳۷۹ تا ۱۴۰۰ در مجموع تعداد ۷۱ مؤسسه موفق به کسب مجوز اصولی جهت تأسیس شده‌اند در حالی که ۱۴ مؤسسه دیگر که تاریخ مجوز اصولی آنها نامشخص است، دارای مجوز قطعی هستند.

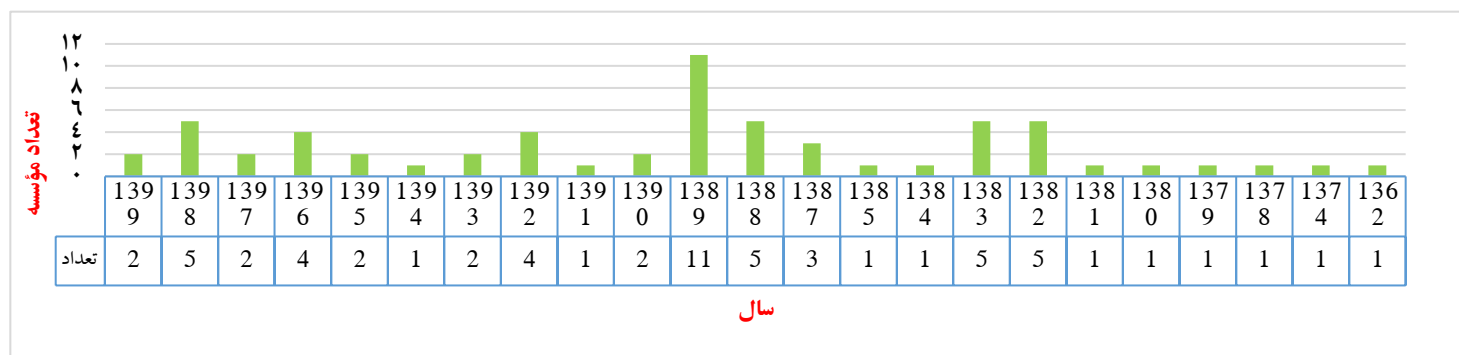


نمودار ۱-۱. توزیع مجوزهای اصولی برای تأسیس مؤسسات بدون دریافت کاربرگ (برحسب سال)

براساس نمودار ۱-۱، سهم مؤسسه‌های که در سال ۱۳۹۹ با مجوز اصولی تأسیس شده‌اند، نسبت به سایر سال‌ها بیشتر و ۱۴ درصد این دست از مؤسسه‌ها است. پس از آن، سال‌های ۱۳۸۶ با ۱۱ درصد، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۷ با ۷ مؤسسه (۱۰ درصد) بیشترین میزان سهم اخذ مجوز اصولی برای مؤسسه‌ها پژوهشی غیر دولتی (بدون کاربرگ) را دارا هستند.

۱-۲. تعداد مجوزهای قطعی برای تأسیس مؤسسه‌ها بدون کاربرگ (بر حسب سال)

از میان مؤسسه‌های که کاربرگ ارزیابی آنها دریافت نشده است، در طی سه دهه ۱۳۶۲ تا ۱۳۹۹، در مجموع تعداد ۶۲ مؤسسه پژوهشی موفق به اخذ مجوز قطعی، ۳ مؤسسه در دست اقدام (مهلت معین) و ۲۱ مؤسسه بدون مجوز قطعی و تنها دارای مجوز اصولی هستند.



نمودار ۱-۲. توزیع مجوزهای قطعی برای تأسیس مؤسسه‌ها بدون دریافت کاربرگ (بر حسب سال)

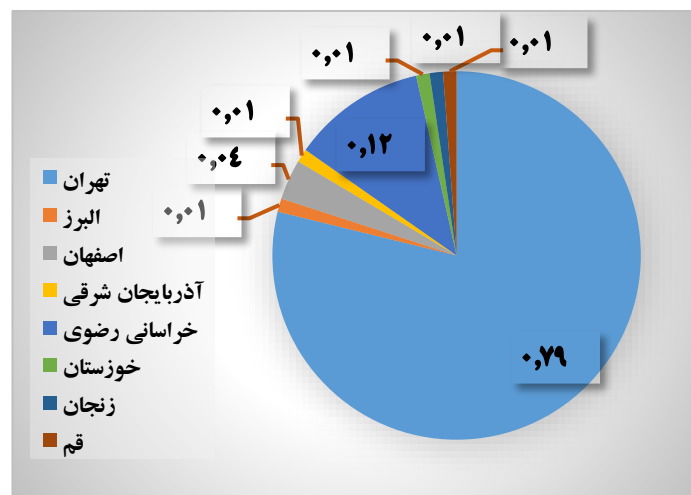
براساس نمودار ۱-۲، سهم مؤسسه‌هایی که در سال ۱۳۸۹ با مجوز قطعی تأسیس شده‌اند، نسبت به سایر سال‌ها بیشتر و ۱۸ درصد است. پس از آن، هر یک از سال‌های ۱۳۸۲، ۱۳۸۳، ۱۳۸۸ و ۱۳۹۸ با ۵ مؤسسه (۸ درصد) بیشترین میزان سهم اخذ مجوز اصولی برای مؤسسه‌ها پژوهشی غیردولتی را دارا هستند. لازم به ذکر است دو مؤسسه‌ای که در سال‌های ۱۳۶۲ و ۱۳۷۴ با فاصله زمانی بسیار نسبت به سایر واحدهای پژوهشی، قادر به اخذ مجوز قطعی شده‌اند «مرکز دایره‌المعارف بزرگ اسلامی» و «پژوهشکده مطالعات و تحقیقات علوم انسانی» است.

۳-۱. پراکندگی جغرافیایی مؤسسه‌های بدون کاربرگ

جدول ۱-۱. پراکندگی جغرافیایی مؤسسه‌ها به تفکیک شهر و استان

استان	تهران	اصفهان	قم	آذربایجان شرقی	البرز	خراسان رضوی	خوزستان	زنجان
شهر	تهران	اصفهان	قم	بستان آباد	کرج	مشهد	اهواز	زنجان
تعداد	۶۷	۳	۱	۱	۱	۱۰	۱	۱

با توجه به جدول ۱-۱ و نمودار ۳-۱، استان تهران نسبت به سایر استان‌ها دارای بیشترین تعداد بوده و ۷۹ درصد از مؤسسه‌ها در این استان واقع شده‌اند. خراسان رضوی با ۱۲ درصد در جایگاه دوم قرار دارد.



نمودار ۳-۱. پراکندگی جغرافیایی مؤسسات به تفکیک استان‌ها

۴-۱. تعداد مؤسسه‌های بدون کاربرگ بر حسب ساختار سازمانی

جدول ۲-۱. توزیع ساختار سازمانی مؤسسه‌ها (عدم دریافت کاربرگ)

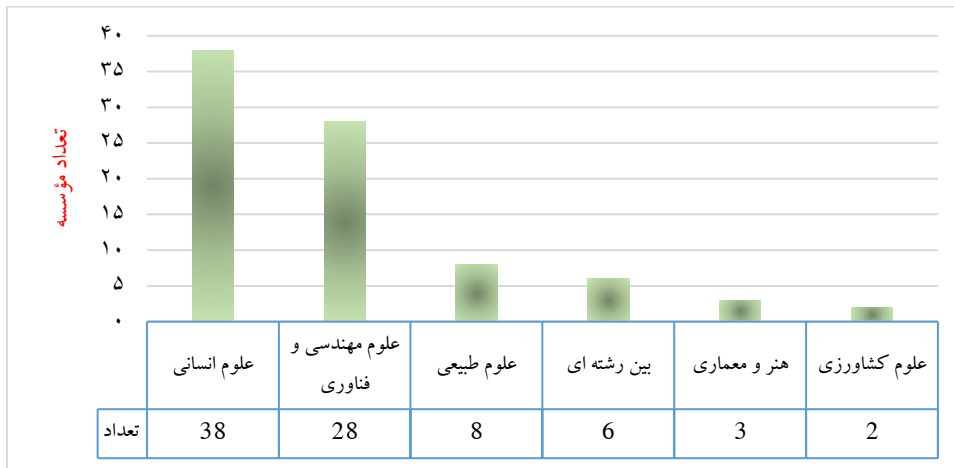
ساختار سازمانی	گروه پژوهشی	پژوهشکده	مرکز پژوهشی	پژوهشگاه	جمع
تعداد	۴۶	۱۵	۲۳	۱۱	۸۵

^۱ پژوهشگاه توسعه فناوری‌های پیشرفته

همانطور که جدول ۱-۴ نشان می‌دهد ساختار «مؤسسه پژوهشی» در بین مؤسسه‌های که کاربرگی ارائه نکرده‌اند، دیده نمی‌شود در نتیجه می‌توان گفت تمامی واحدهای پژوهشی با ساختار مذکور از حیث انجام وظیفه عملکرد خوبی از خود نشان داده‌اند.

همچنین ساختار «گروه پژوهشی» با ۴۶ مؤسسه (۵۰ درصد) با اختلاف در صدر سایر ساختارهای سازمانی قرار دارد که ارائه کاربرگ ارزیابی را دستور کار قرار نداده‌اند.

۱-۵. تعداد مؤسسه‌های بدون کاربرگ بر حسب حوزه اصلی فعالیت



نمودار ۱-۴. توزیع حوزه اصلی فعالیت مؤسسه‌ها (عدم دریافت کاربرگ)

طبق نمودار ۱-۴، اکثریت حوزه‌های اصلی فعالیت مؤسسه‌هایی که کاربرگی از آنها دریافت نشده است، حوزه‌های علوم انسانی و علوم مهندسی و فناوری است و هر یک به ترتیب ۴۵ و ۳۳ درصد از کل مؤسسه‌ها بدون کاربرگ را به خود اختصاص داده‌اند. در این میان حوزه علوم کشاورزی نیز با ۲ درصد، کمترین سهم مؤسسه‌ها را داراست.

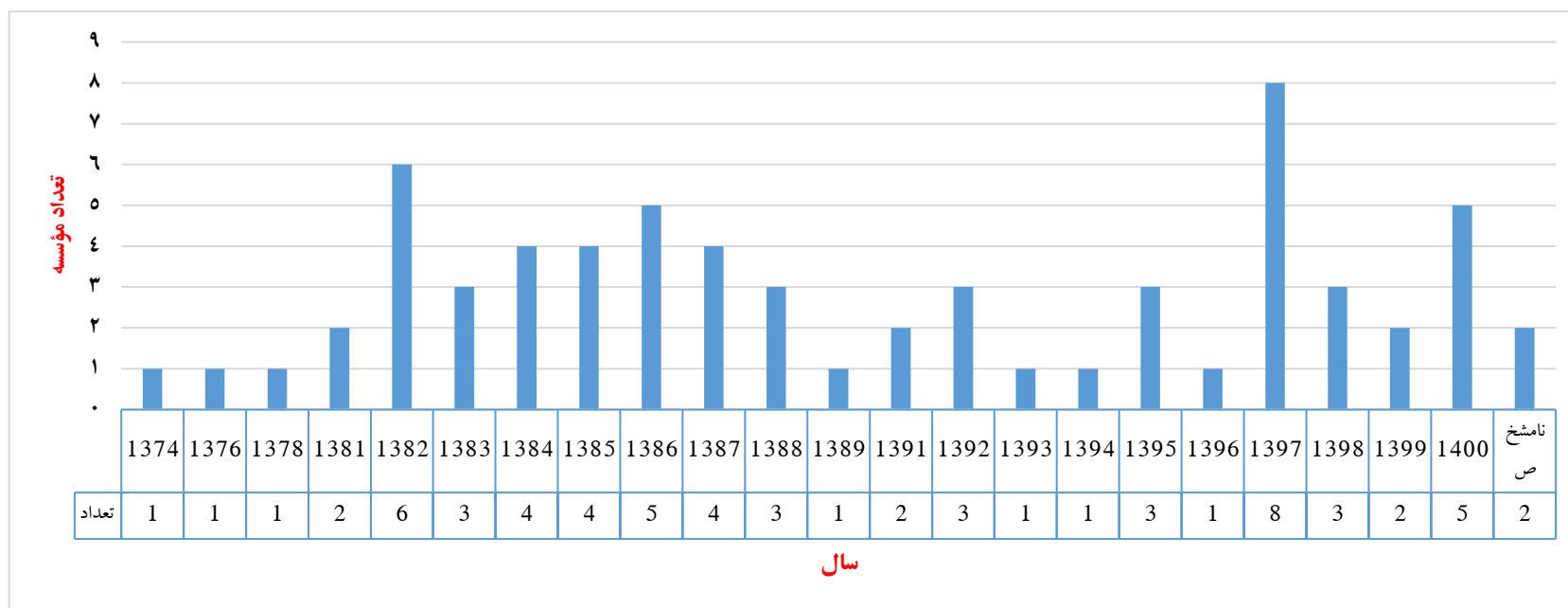
در ادامه به ارائه مشخصات عمومی ۶۶ مؤسسه پژوهشی غیردولتی خواهیم پرداخت که کاربرگ ارزیابی را تکمیل و ارسال کرده‌اند و در پژوهش حاضر مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند. شاخص‌های مورد بررسی شامل موارد زیر است:

- تعداد مجوزهای اصولی

- تعداد مجوزهای قطعی
- پراکندگی جغرافیایی
- ساختار سازمانی (پژوهشگاه، مؤسسه پژوهشی، پژوهشکده، مرکز پژوهشی، گروه پژوهشی)
- نوع فعالیت پژوهشی (بنیادی، کاربردی، توسعه‌ای)
- حوزه اصلی فعالیت (علوم انسانی و اجتماعی، علوم پزشکی و سلامت، علوم طبیعی (پایه)، علوم کشاورزی و دامپروری، علوم مهندسی و فناوری، هنر و معماری)
- برخورداری از وبگاه
- پذیرش دانشجو
- فراوانی دانشجو در مؤسسه

۶-۱. تعداد مجوزهای اصولی برای تأسیس مؤسسه‌ها (بر حسب سال)

در فاصله سال‌های ۱۳۷۴ تا ۱۴۰۰، از مجموع ۶۶ مؤسسه دارای کاربرگ، ۶۴ مؤسسه پژوهشی غیردولتی تاریخ مجوز اصولی آنها مشخص است. در حالی که دو مؤسسه دیگر با وجود کسب مجوز قطعی، تاریخ مجوز اصولی آنها نامشخص است. در نمودار ۱-۵، جزئیات توزیع مجوزهای اصولی نمایش داده شده است.

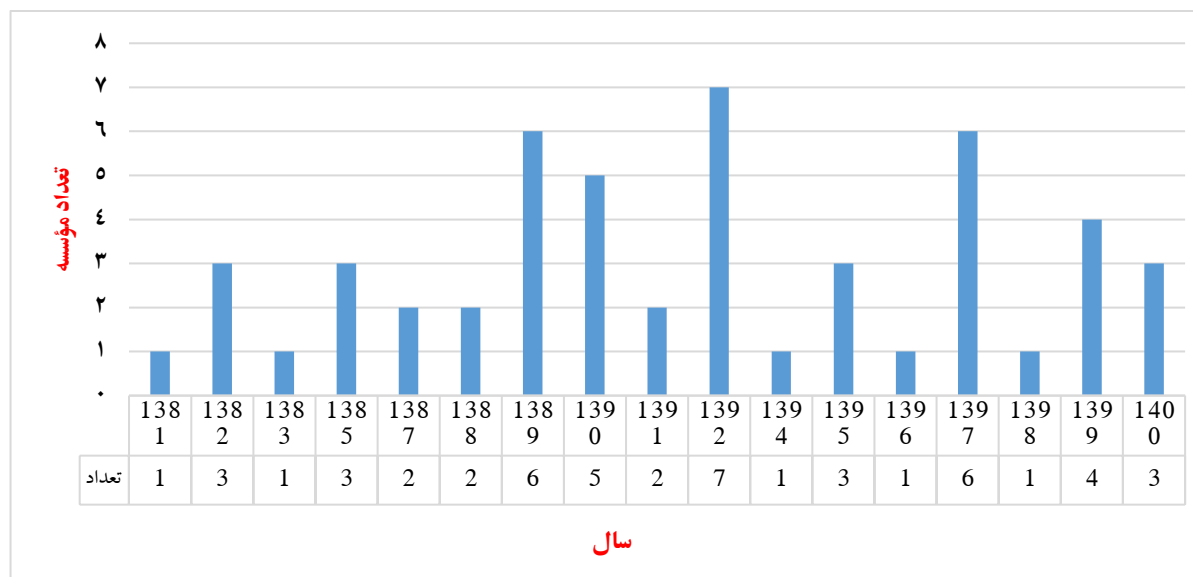


نمودار ۱-۵. توزیع مجوزهای اصولی برای تأسیس مؤسسات (بر حسب سال)

براساس نمودار ۱-۶، سهم مؤسسه‌های که در سال ۱۳۹۷ به ازای مجوز اصولی تأسیس شده‌اند، نسبت به سایر سال‌ها بیشتر است. البته در سال‌های ۱۳۸۲، ۱۳۸۶ و ۱۴۰۰ نیز سهم تأسیس مؤسسه‌ها برحسب مجوز اصولی بیشتر از سایر سال‌هاست. از پراکندگی تأسیس مؤسسه‌ها برحسب سال به طور متوسط، می‌توان گفت در بازه مشخصی، رویکرد قابل توجهی نسبت به مؤسسه‌ها پژوهشی غیردولتی وجود نداشته است.

۱-۷. تعداد مجوزهای قطعی برای تأسیس مؤسسه‌ها پژوهشی غیردولتی (بر حسب سال)

از بین ۶۶ مؤسسه دارای کاربرگ در طی دودهه ۱۳۸۱ تا ۱۴۰۰، در مجموع تعداد ۵۱ واحد پژوهشی موفق به اخذ مجوز قطعی فعالیت شده‌اند در صورتی که ۱۲ مؤسسه تنها دارای مجوز اصولی و ۳ مؤسسه در حال اخذ مجوز قطعی هستند. لازم به ذکر است صدور مجوز قطعی مشروط به ارائه مدارک لازم بر اتمام حداقل ۲ طرح پژوهشی و اخذ گواهی حسن انجام کار کارفرما برای هر گروه پژوهشی توسط واحد پژوهشی است.



نمودار ۱-۶. توزیع مجوزهای قطعی برای تأسیس مؤسسه‌ها (برحسب سال)

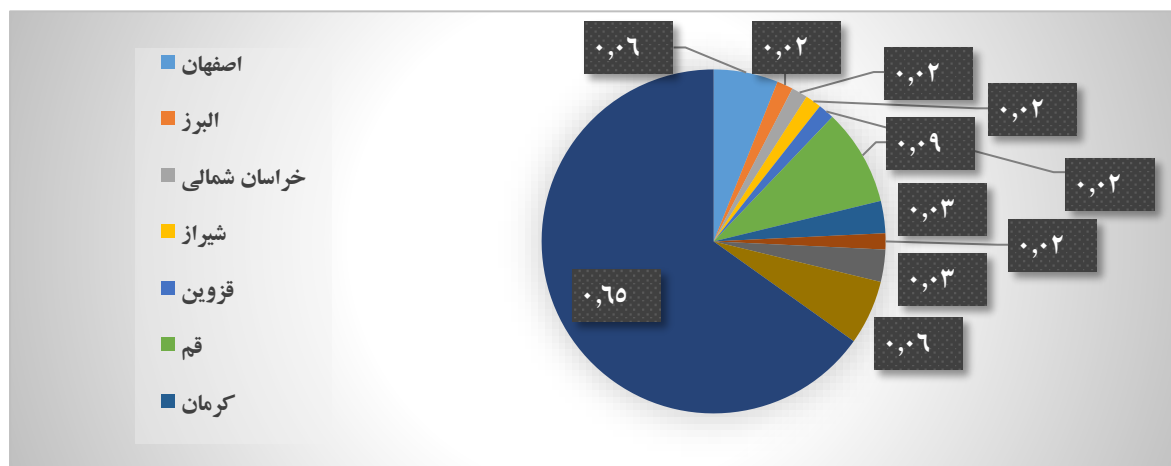
براساس نمودار ۱-۶، سهم مؤسسه‌های که در سال ۱۳۹۲ به ازای مجوز قطعی تأسیس شده‌اند، با ۷ مؤسسه نسبت به سایر سال‌ها بیشتر است. پس از آن سال ۱۳۸۹ و ۱۳۹۷ با ۶ مؤسسه و سال ۱۳۹۰ با ۵ مؤسسه، به ترتیب بیشترین سهم تأسیس مؤسسه را به خود اختصاص داده‌اند.

۸-۱. پراکندگی جغرافیایی مؤسسه‌ها

جدول ۱-۳. پراکندگی جغرافیایی مؤسسه‌ها به تفکیک شهر و استان

استان	تهران	اصفهان	قم	مازندران			البرز	خراسان شمالی	شیراز	قزوین	کرمان	کهگیلویه و بویراحمد	گلستان	
شهر	تهران	اصفهان	قم	پردیس	بابلسر	ساری	محمودآباد	کرج	بجنورد	شیراز	قزوین	کرمان	یاسوج	گرگان
تعداد	۴۲	۱	۳	۱	۵	۱	۱	۲	۱	۱	۱	۲	۱	۲

به طور کلی، مؤسسه‌های مورد مطالعه در ۱۵ شهر از ۱۱ استان اصفهان، البرز، تهران، خراسان شمالی، شیراز، قزوین، قم، کرمان، کهگیلویه و بویراحمد، گلستان و مازندران واقع شده‌اند که نام شهر ۱ مؤسسه که در استان تهران واقع شده مشخص نبوده است.



نمودار ۱-۷. پراکندگی جغرافیایی مؤسسه‌ها به تفکیک استان‌ها

با توجه به نمودار ۱-۷ و جدول ۱-۳، میزان تراکم مؤسسه‌ها در استان تهران، با ۶۵ درصد بیشتر از سایر استان‌هاست و شهر تهران بیشترین تعداد مؤسسه‌ها را داراست. همچنین ۱۰ درصد مؤسسه‌های مورد مطالعه در استان قم واقع در شهر قم و پردیس هستند. ۷ درصد مؤسسه‌ها نیز که در استان اصفهان قرار گرفته‌اند به ۲ شهر اصفهان و کاشان تعلق داشته و ۶ درصد مؤسسه‌های واقع در استان مازندران در ۳ شهر ساری، محمودآباد و بابلسر، قرار گرفته‌اند.

۹-۱. تعداد مؤسسه‌ها بر حسب ساختار سازمانی

جدول ۱-۴. توزیع ساختار سازمانی مؤسسه‌ها

ساختار سازمانی	گروه پژوهشی	پژوهشکده	مرکز پژوهشی	مؤسسه پژوهشی	پژوهشگاه	نامشخص	جمع
تعداد	۱۸	۱۰	۲۹	۵	۱	۳	۶۶

بر اساس جدول ۱-۸، بیشترین سهم ساختار سازمانی متعلق به «مرکز پژوهشی» با ۲۹ مورد و «گروه پژوهشی» با ۱۸ مورد است. همچنین «پژوهشگاه»، با یک مورد، کمترین سهم ساختار سازمانی را داراست. البته در این میان سه مؤسسه هستند که ساختار سازمانی آنها در کاربرگ مشخص نبود.

۱۰-۱. تعداد مؤسسه‌ها بر حسب ساختار مدیریتی

ساختار مدیریتی برخی مؤسسات با دریافت اسناد و مدارک مرتبط مورد بررسی قرار گرفت و وضعیت ساختار سازمانی مؤسسه‌های دیگر با بررسی وبگاه و در بسیاری موارد با اظهارات تلفنی مشخص شد که در جداول و نمودار زیر قابل مشاهده است.

نتایج حاکی از آن است که قریب به اکثریت این مؤسسات پژوهشی به صورت «شرکت خصوصی» با ساختار «هیأت مدیره‌ای / مدیر عاملی» اداره می‌شوند. در حالی که به نظر می‌رسد برای این گونه مؤسسه‌ها، که دارای مجوز فعالیت از وزارت هستند، نیز باید ساختاری مناسب و مشابه مؤسسه‌های پژوهشی دولتی طراحی شود. بنابراین ضرورت دارد تا اساسنامه و آیین نامه تأسیس این گونه مؤسسه‌ها مورد بازنگری قرار گرفته و نوع ساختار و تشکیلات مدیریتی و نحوه شکل‌گیری آن مد نظر قرار گیرد.

طبق جدول ۱-۵ مؤسسه‌های «پژوهشکده حقوق و قانون ایران (دانشنامه‌های حقوقی علامه)» و «مرکز پژوهشی امنیت اقتصادی تدبیر» ساختار هیأت امنایی و چهار مؤسسه «رایا سامانه‌های امن پارسا شریف»، «گروه پژوهشی فناوری اطلاعات و ارتباطات پردازش فراگیر طاهرا»، «مرکز توسعه نوآوری‌های انرژی برق» و «مرکز پژوهشی علوم روانشناختی فارابی» ساختار هیأت رئیسه دارند.

جدول ۱-۵. ساختار مدیریتی مؤسسات پژوهشی غیر دولتی

ردیف	نام مؤسسه پژوهشی غیر دولتی	ساختار مدیریتی	مستندات
۱	پژوهشکده هنر، معماری و شهرسازی نظر	هیأت مدیره	اساسنامه
۲	مرکز پژوهشی متالوژی رازی	هیأت مدیره	آگهی تغییرات اساسنامه و نمودار تشکیلات سازمانی
۳	مرکز پژوهشی امنیت اقتصادی تدبیر	هیأت امنایی	نمودار تشکیلات سازمانی (غیر مصوب)
۴	مرکز تحقیقات بتن (متب)	هیأت مدیره	نمودار تشکیلات سازمانی
۵	سپحان	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی
۶	مؤسسه مطالعاتی جامع نگر	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی
۷	مرکز پژوهشی زمین شناسی پارس آراین زمین	هیأت مدیره	اساسنامه و نمودار تشکیلات سازمانی
۸	پژوهشکده سلولی-مولکولی و سلول های بنیادی صارم	هیأت مدیره	اساسنامه
۹	مرکز توسعه نوآوری‌های انرژی برق	هیأت رئیسه	اساسنامه و نمودار تشکیلات سازمانی
۱۰	پژوهشکده تاریخ اسلام	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی
۱۱	مرکز پژوهشی سازه و زلزله آریا	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی
۱۲	نوآوری حقوقی	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی
۱۳	پژوهشکده حقوق و قانون ایران (دانشنامه های حقوقی علامه)	هیأت امنایی	نمودار تشکیلات سازمانی
۱۴	مرکز پژوهشی پژوه آب گستر	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی
۱۵	مرکز پژوهش های ژنتیک انسانی کوثر	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی
۱۶	پژوهشکده رایاسامانه های امن پارساشریف	هیأت رئیسه	اظهارات تلفنی
۱۷	پژوهشکده معماری و شهرسازی پایدار	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی
۱۸	توسعه فناوری شیمیایی آبادگران	هیأت مدیره	اساسنامه
۱۹	مدیریت محیط زیست پویندگان سبز	هیأت مدیره	اساسنامه
۲۰	گروه پژوهشی بهینه‌سازان سبزاندیش	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی
۲۱	گروه مدیریت مخاطرات مالی نوین	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی

ردیف	نام مؤسسه پژوهشی غیر دولتی	ساختار مدیریتی	مستندات
۲۲	گروه پژوهشی فناوری اطلاعات و ارتباطات پردازش فراگیر طاها	هیأت رئیسه	طبق اظهارات اساسنامه
۲۳	مؤسسه پژوهشی شهرسازی شهرآور	هیأت مدیره	اساسنامه
۲۴	مرکز تحقیقات زمین‌شناسی و محیط زیست زمین‌کاو	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی
۲۵	مرکز تحقیقات زیست محیطی زنده رود	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی
۲۶	مرکز پژوهش معماری و شهرسازی معمارخانه باغ نظر	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی
۲۷	گروه پژوهشی توسعه نورافزار البرز	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی
۲۸	مرکز پژوهشی جغرافیایی سمنگان	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی
۲۹	مرکز پژوهشی علوم روانشناختی فارابی	هیأت رئیسه	اظهارات تلفنی
۳۰	گروه پژوهشی اقتصاد دانش طرود شمال	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی
۳۱	پژوهشکده مدیریت سما	هیأت مدیره	اظهارات تلفنی

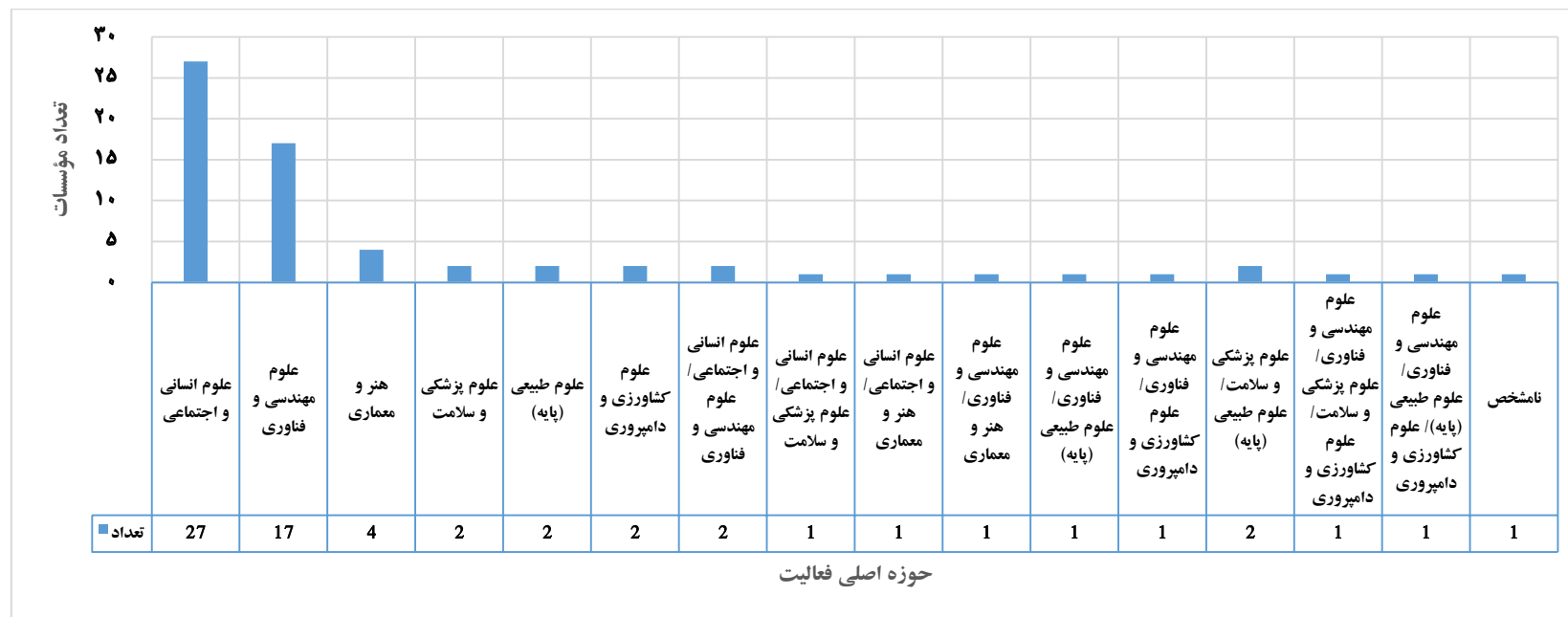
۱-۱۱. تعداد مؤسسه‌ها بر حسب نوع فعالیت پژوهشی

تعداد	بنیادی / توسعه ای / کاربردی	کاربردی	کاربردی / توسعه ای	بنیادی / کاربردی	بنیادی / توسعه ای	بنیادی	توسعه‌ای	نامشخص	جمع
۲۴	۱۷	۷	۵	۲	۳	۱	۵	۶۶	

جدول ۱-۶. چگونگی توزیع فعالیت پژوهشی مؤسسه‌ها غیر دولتی

براساس جدول ۱-۶، بیشترین سهم نوع فعالیت پژوهشی متعلق به نوع «بنیادی / توسعه‌ای / کاربردی» به صورت همزمان است. بعد از آن بیشترین گرایش فعالیت پژوهشی مربوط به نوع کاربردی است. همچنین کمترین سهم نوع فعالیت پژوهشی متعلق به نوع «بنیادی» و «توسعه‌ای» است. گفتنی است در این میان مؤسسه‌های وجود دارند که علاوه بر نوع اول، دارای ساختارهای چندگانه کاربردی / توسعه‌ای، بنیادی / توسعه‌ای و بنیادی / کاربردی هستند که در جدول و نمودار به طور جداگانه نمایش داده شده‌اند.

۱-۱۲. تعداد مؤسسه‌ها بر حسب حوزه اصلی فعالیت



نمودار ۱-۷. توزیع حوزه اصلی فعالیت مؤسسه‌ها

براساس نمودار ۱-۷، میزان پراکندگی مؤسسه‌ها در حوزه «علوم انسانی و اجتماعی» و «علوم مهندسی و فناوری» با اختلاف بیشتر از سایر حوزه‌هاست. از میان مؤسسه‌های مورد مطالعه، حوزه‌های هنر و معماری، علوم طبیعی (پایه) و علوم پزشکی و سلامت به ترتیب کمترین تراکم را به خود اختصاص داده‌اند. نکته قابل توجه اینکه از بین این مؤسسه‌ها، مواردی هستند که تئوماً به بیش از یک حوزه گرایش دارند که در نمودار ۱-۷ نشان داده شده است. شایان ذکر است تعداد بالای مؤسسه‌ها در دو حوزه علوم مهندسی و فناوری و علوم انسانی و اجتماعی، در تحلیل شاخص‌های بعدی تأثیرگذار است.

۱۳-۱. تعداد مؤسسه‌ها بر حسب برخورداری از وبگاه

جدول ۷-۱. چگونگی توزیع مؤسسه‌ها غیر دولتی بر حسب وبگاه

وبگاه	دارد	ندارد	نامشخص	جمع
تعداد	۴۷	۱۳	۶	۶۶

براساس جدول ۷-۱، از بین ۶۶ مؤسسه غیر دولتی، ۴۷ مورد دارای وبگاه هستند که ۷۱ درصد از کل مؤسسه‌ها را پوشش می‌دهد و ۲۰ درصد از آنها وبگاهی ندارند. گفتنی است ۶ مؤسسه، نیز درباره وبگاه، اظهار نظر نکرده‌اند.

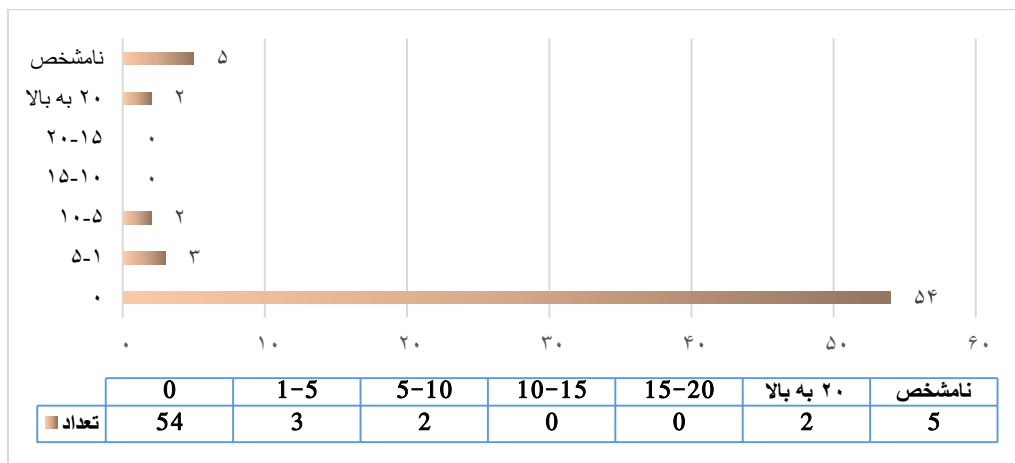
۱۴-۱. تعداد مؤسسه‌ها بر حسب پذیرش دانشجو

جدول ۸-۱. چگونگی توزیع مؤسسه‌ها غیر دولتی بر حسب دانشجو

پذیرش دانشجو	دارد	ندارد	نامشخص	جمع
تعداد	۸	۵۴	۴	۶۶

براساس آمار به‌دست آمده، ۵۴ مؤسسه، پذیرش دانشجو را در دستور کار نداشته‌اند و تنها ۸ مورد از آنها دانشجو می‌پذیرند.

۱۵-۱. فراوانی دانشجو در مؤسسه‌ها



نمودار ۸-۱. فراوانی دانشجو در مؤسسه‌ها

براساس نمودار ۱-۸ سهم دو مؤسسه در پذیرش دانشجوی، بیش از ۲۰ نفر است و ۵ مؤسسه نیز تعداد دانشجوی قابل ملاحظه‌ای طی سه سال مورد بررسی، نداشته‌اند. از آنجا یک مؤسسه که ادعای پذیرش

دانشجو داشته ولی در کاربرد تعداد دانشجوی را مشخص نکرده است بدین ترتیب در نمودار ۱-۸ تعداد مؤسساتی که تعداد دانشجوی آنها نامشخص است از ۴ مورد (جدول ۱-۷) به ۵ مورد افزایش یافته است.

۱۶-۱. وضعیت مؤسسه‌ها بر حسب همسویی فعالیت‌ها با مأموریت‌ها

مطابق با آیین‌نامه صدور مجوز تأسیس و فعالیت واحدهای پژوهشی غیردولتی (مصوب ۱۳۹۰/۰۶/۱۹)، اهداف و مأموریت‌هایی برای این دست از مؤسسه‌ها مدنظر است که مطابق آن مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی موظف به تنظیم و تسلیم اساسنامه واحد پژوهشی به وزارت عتف و دریافت تاییدیه آن می‌باشند. مؤسسه‌ها پژوهشی غیردولتی بر اساس اهدافی که در این اساسنامه قید می‌شود، برنامه‌ها و اهداف (کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت) خود را تنظیم و در جهت تبیین اهداف تعیین شده فعالیت می‌کنند.

به منظور تعیین میزان همسویی فعالیت‌ها با مأموریت و وظایف مطابق با اساسنامه مؤسسه‌ها، به بررسی اسناد و مدارک ارائه شده اعم از برنامه‌های راهبردی، مستندات ارائه شده در ابعاد مختلف مالی، بروندها، فرایندهای مدیریتی و غیره اقدام شد. از آنجا که از بین ۶۶ مؤسسه پژوهشی غیردولتی که کاربرد ارسالی را تکمیل کرده بودند، تنها ۱۵ مؤسسه پژوهشی مستندات مربوطه را ارسال کرده‌اند، بررسی نحوه فعالیت سایر مؤسسه‌ها علی‌رغم بررسی وبگاه آنها به دلایلی فقدان اطلاعات کافی، قابل پیگیری و ارزیابی نبود. لذا مستندات ۱۵ مؤسسه با رویکرد میزان همسویی مأموریت و فعالیت‌های پژوهشی آنها مورد بررسی قرار گرفت. در نهایت عملکرد ۱۲ مؤسسه پژوهشی غیردولتی بر مبنای اساسنامه و در جهت مأموریت‌ها تشخیص داده شد که فهرست عناوین مؤسسه‌ها ذکر شده در جدول ۱-۹ ارائه شده است.

ردیف	نام مؤسسه پژوهشی غیر دولتی
۱	پژوهشکده هنر، معماری و شهرسازی نظر
۲	مرکز پژوهشی متالوژی رازی
۳	مرکز پژوهشی امنیت اقتصادی تدبیر
۴	مرکز تحقیقات بتن (متب)
۵	سبجان
۶	مؤسسه مطالعاتی جامع نگر
۷	مرکز پژوهشی زمین شناسی پارس آراین زمین
۸	پژوهشکده سلولی-مولکولی و سلول های بنیادی صارم
۹	مرکز پژوهشی ادبیات تحلیلی و تطبیقی اسراء
۱۰	مرکز توسعه نوآوری های انرژی برق
۱۱	مرکز پژوهشی توسعه پایدار شهری و روستایی بیناس
۱۲	پژوهشکده حقوق و قانون ایران (دانشنامه های حقوقی علامه)

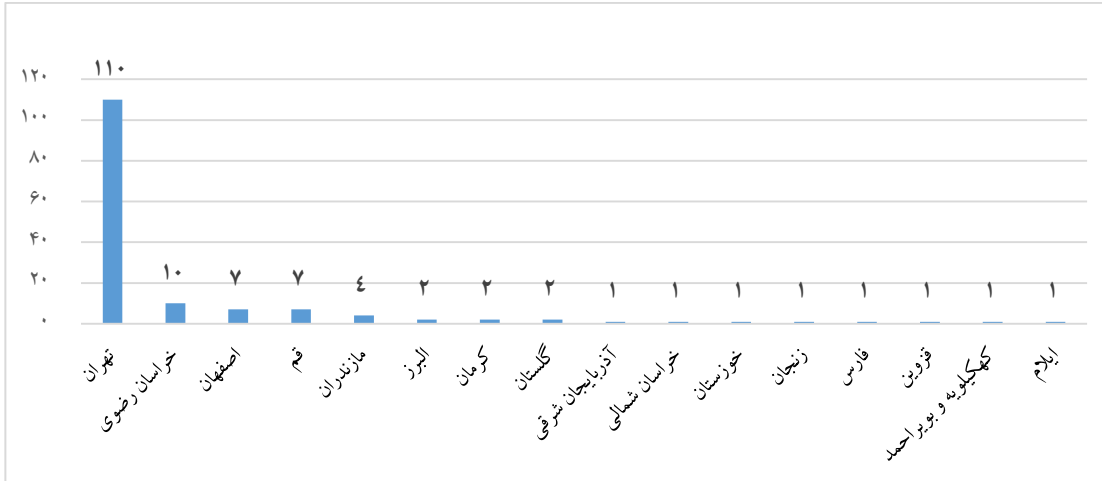
جدول ۹-۱. تعداد مؤسسه ها بر حسب همسویی فعالیت‌ها با مأموریت‌ها

۱۷-۱. جمع بندی

۱. عدم پاسخگویی و تکمیل کاربرگ توسط ۸۵ واحد نشان از غیرفعال بودن ۵۶ درصد از مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی است؛ همچنین بررسی نتایج حاصل از تحلیل‌های ۶۶ مؤسسه نیز حاکی از عملکرد ضعیف این مؤسسه‌ها است لذا ضرورت دارد تا حوزه معاونت پژوهشی وزارت برای تعیین تکلیف (ادامه فعالیت یا منحل شدن) مؤسسه‌های پژوهشی غیرفعال یا ضعیف اقدام کنند و در رعایت شرایط دقیق‌تر برای نحوه صدور مجوز فعالیت مؤسسه‌ها پژوهشی از سوی معاونت پژوهشی اهتمام شود.

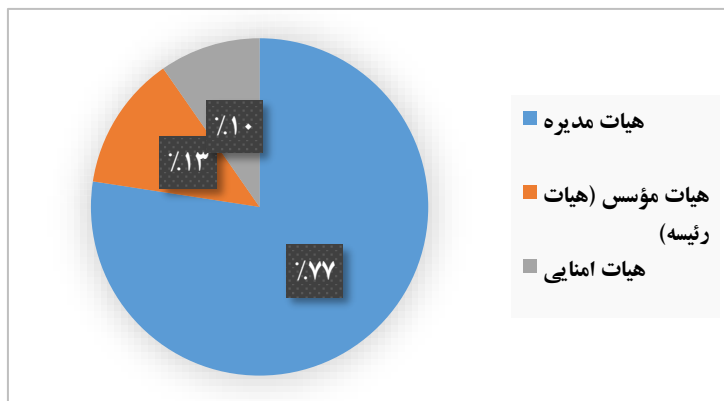
۲. مطابق بررسی‌هایی که در این گزارش انجام شد، مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی از لحاظ توزیع جغرافیایی و حوزه فعالیت از تناسب لازم برخوردار نیستند. نکته حائز اهمیت در مورد این مؤسسه‌ها که در نمودار ۹-۱ نیز قابل مشاهده است، تجمع آنها در استان تهران و به ویژه شهر تهران است که با اختلاف بسیاری ظرفیت‌ها و توانمندی‌های سایر استان‌ها نادیده گرفته شده است که این مسأله جذب بودجه و کمک‌های مالی را در این استان متمرکز کرده و سایر استان‌ها از این امکان محروم هستند. لذا با عنایت به پتانسیل‌ها بالقوه و بالفعل موجود در سرتاسر کشور پهناور ایران و توانمندی‌های نهفته در سایر استان‌ها، پیشنهاد می‌شود بسترهای لازم برای

ارائه مجوزهای فعالیت و راه‌اندازی واحدهای پژوهشی از برنامه‌های پیش‌روی معاونت پژوهشی وزارت عتف باشد تا با برنامه‌های راهبردی و کارآمد بتوان از قوای علمی متخصصان و نخبگان سرتاسر کشور در جهت ارتقای جایگاه علم، فناوری و نوآوری بهره برد.



نمودار ۱-۹. توزیع ۱۵۱ مؤسسه پژوهشی غیردولتی به تفکیک استانی

۳. در خصوص ساختار مدیریتی مؤسسه‌ها می‌توان گفت از بین ۶۶ مؤسسه پژوهشی غیردولتی که به تکمیل کاربرد پرداخته بودند تنها ساختار مدیریتی ۳۱ مؤسسه پژوهشی ضمن بررسی مستندات، اطلاعات وبگاه و تماس تلفنی قابل دریافت بوده است. نتایج بررسی‌های انجام شده در این گزارش حاکی از آن است که قریب به اکثریت این مؤسسه‌ها پژوهشی به صورت هیأت مدیره‌ای اداره می‌شوند.



نمودار ۱-۱۱. ساختار مدیریتی مؤسسات پژوهشی غیردولتی

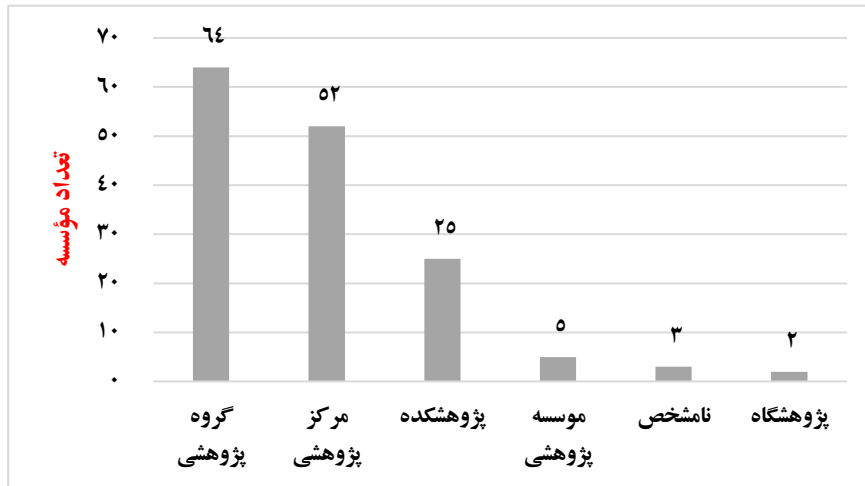
همان‌طور که در نمودار ۱-۱۱ نیز نمایان است از ۳۱ مؤسسه پژوهشی، ۷۷ درصد مؤسسه‌ها دارای ساختار هیأت مدیره‌ای هستند. پس از آن به ترتیب ساختار هیأت رئیسه با ۱۳ درصد و هیأت امنایی با ۱۰ درصد سایر ساختارهای مورد نظر را تشکیل می‌دهند. بر اساس اطلاعات دریافتی می‌توان گفت، ساختار و تشکیلات مدیریتی مؤسسه‌ها پژوهشی غیردولتی از بدو تأسیس همانند یک شرکت

خصوصی با ساختار هیأت مدیره‌ای/مدیرعاملی اداره می‌شود در حالی که به نظر می‌رسد برای این گونه از مؤسسه‌ها که دارای مجوز فعالیت از وزارت هستند نیز باید ساختاری مناسب و مشابه مؤسسه‌ها پژوهشی دولتی طراحی شود بنابراین ضرورت دارد تا اساسنامه این گونه مؤسسه‌ها مورد بازنگری قرار گرفته و نوع ساختار و تشکیلات مدیریتی و نحوه شکل‌گیری آن مد نظر قرار گیرد.

نکته دیگر این است که از میان اطلاعات دریافتی از ۳۱ مؤسسه، حدود ۱۰ درصد از مؤسسه‌ها نوع ساختار مدیریتی خود را هیأت امنایی و ۱۳ درصد هیأت رئیسه‌ای معرفی کرده‌اند در حالی که بر اساس اساسنامه انواع مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی (گروه، مرکز، پژوهشکده، مؤسسه و پژوهشگاه) هیأت مؤسس در بالاترین رکن مؤسسه قرار دارد که دارای وظایف مهم و کلان مؤسسه است بنابراین این مؤسسه‌ها باید از ذکر واژه هیأت امناء اجتناب کنند زیرا ساختارهای هیأت امنایی مربوط به مؤسسه‌های پژوهشی دولتی با وابستگی سازمانی است.

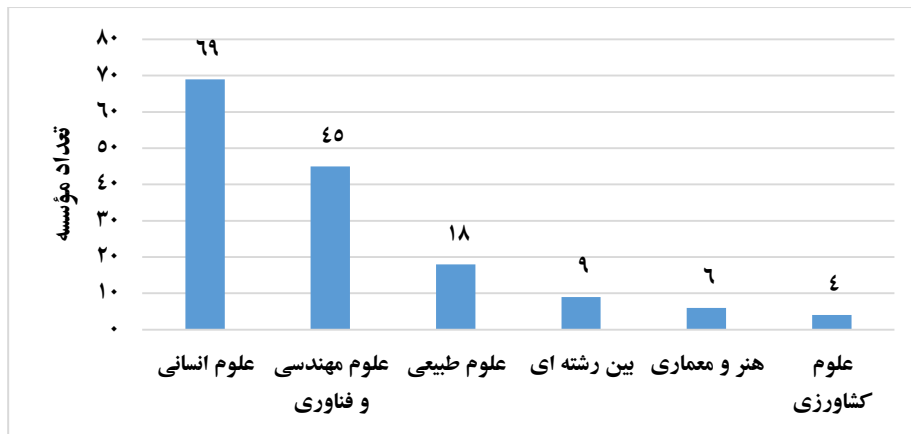
۴. نتایج نشان داد که فقط عملکرد ۱۲ مؤسسه پژوهشی غیردولتی هم‌سو با مأموریت‌ها و وظایف مندرج در اساسنامه آنها است. بنابراین لازم است تا تدوین سازوکارهای مدیریتی و نظارتی مستقیم و مستمر وزارت عتف (معاون پژوهشی و مرکز هیأت امناء) بر روند پیاده‌سازی و اجرای برنامه‌ها و فعالیت مؤسسه‌ها مطابق با مأموریت‌ها و وظایف مندرج در اساسنامه‌شان و ملزم کردن مؤسسه‌ها به پاسخگویی باید در اولویت قرار گیرد.

۵. همچنین به لحاظ ساختاری «مرکز پژوهشی» و «گروه پژوهشی» با ۶۴ فراوانی (۴۲ درصد) و ۵۲ مؤسسه (۳۵ درصد) بالاترین سهم را به خود اختصاص داده‌اند (نمودار ۱-۱۰) که در بررسی عملکرد مؤسسه‌ها در فصل‌های بعدی این گزارش مشخص شد که گروه‌های پژوهشی عملکرد نسبتاً ضعیفی مطابق با ابعاد و شاخص‌های مورد بررسی دارند. لذا رصد و پایش فعالیت این دست از واحدهای پژوهشی به صورت دقیق و مستمر و ارائه گزارش عملکرد به ایشان بایستی در دستور کار معاونت پژوهشی وزارت عتف قرار گیرد. خاطر نشان می‌شود نیمی از مؤسسه‌های که به کاربرگ ارسالی دفتر نظارت و ارزیابی پاسخ نداده‌اند و به عبارتی عملکرد قابل توجهی ندارد، دارای ساختار گروه پژوهشی بوده‌اند.



نمودار ۱-۱۰. توزیع ۱۵۱ مؤسسه پژوهشی غیر دولتی براساس تفکیک ساختار سازمانی

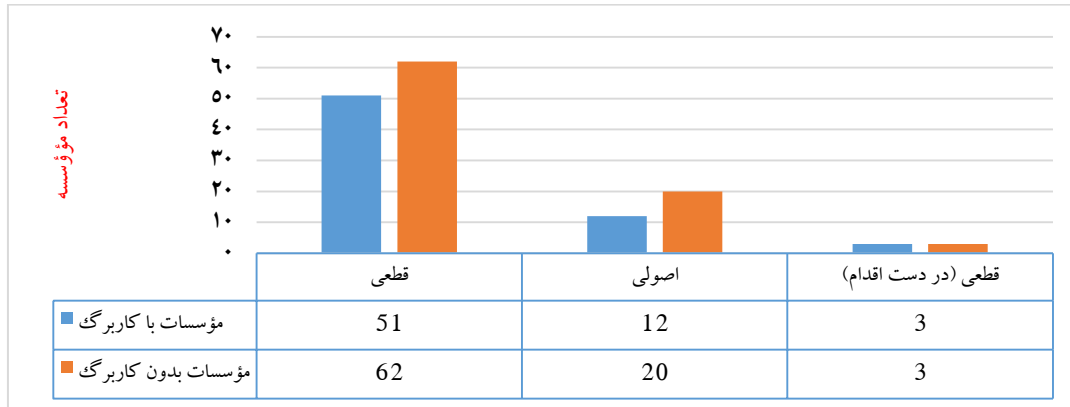
۶. حوزه فعالیت مؤسسه‌ها پژوهشی که مجوز فعالیت از وزارت علوم، تحقیقات و فناوری دریافت کرده‌اند موضوع دیگری است که بایستی مورد توجه معاونت پژوهشی وزارت عتف باشد. حوزه فعالیت مؤسسه‌ها غالباً علوم انسانی و علوم مهندسی و فناوری است که مطابق نمودار ۱-۱۲ این مورد از اختلاف زیادی هم برخوردار است. بنابراین ضروری است در سال‌های آتی وزارت عتف این مهم را مدنظر قرار داده و با ارائه مجوز به سایر حوزه‌ها نسبت به متعادل سازی و پوشش همه جانبه حوزه‌های علمی همت گمارد.



نمودار ۱-۱۲. توزیع ۱۵۱ مؤسسه پژوهشی غیر دولتی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

۷. با توجه به نمودار ۱-۱۳، میزان اخذ مجوز قطعی در مؤسسه‌ها پژوهشی غیردولتی بیشتر از میزان اخذ مجوز اصولی است و می‌توان گفت ۷۸٪ مؤسسه‌ها موفق به کسب مجوز قطعی شده‌اند و ۲۲٪ از آنها مجوز اصولی را کسب کرده‌اند که با توجه به عملکرد و عدم کسب شرایط لازم آیین نامه

صدور مجوز تأسیس و فعالیت واحدهای پژوهشی غیردولتی تاکنون موفق به دریافت مجوز قطعی نشده‌اند.



نمودار ۱-۱۳. تعداد مؤسسه‌ها پژوهشی در خصوص اخذ مجوز قطعی و اصولی

۶. در بین مؤسسه‌های که کاربرگ ارزیابی از آنها دریافت شده است، پذیرش دانشجو در ۸۲ درصد مؤسسه‌ها وجود ندارد و ۱۸ درصد از مؤسسه‌ها پذیرای دانشجو هستند. با توجه اساسنامه مؤسسه‌ها پژوهشی غیردولتی و نیز اظهارات مسئولین امر وزارت عتف، این مؤسسه‌ها مجوز پذیرش دانشجو ندارند.

۷. همچنین یافته‌ها نشان داد ۷۱ درصد از مؤسسه‌ها از وبگاه برخوردار بودند و سایر مؤسسه‌ها (۳۰ درصد) از آن بی‌بهره‌اند. از آنجا که یکی از اهداف تأسیس و فعالیت مؤسسه‌ها غیردولتی، استفاده از ظرفیت‌های بخش غیردولتی برای ارتقای سطح علمی کشور است، ضرورت اجرای تمهیدات و زیرساخت‌های اساسی جزء لاینفک هر مؤسسه‌ای محسوب می‌شود.

۸. این گزارش نشان می‌دهد تعداد مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی که فعال بوده و دارای عملکرد مطلوب هستند انگشت‌شمار است. سایر مؤسسه‌های که کاربرگ ارزیابی را تکمیل و ارسال کرده‌اند ولی مستندات ارائه نموده‌اند، به عبارتی نیمه فعال هستند که به دلیل عدم ارائه اطلاعات و فقدان اطلاعات متقن در وبگاه‌شان امکان ارزیابی عملکرد و بررسی همسویی مأموریت‌ها و وظایف‌شان وجود ندارد لذا وضعیت موجود نشان از عدم نظارت مستمر و دقیق بر این دست از مؤسسه‌هاست که ضروری است حوزه معاونت پژوهشی وزارت پس از صدور مجوز تأسیس و فعالیت، مؤسسه‌ها را به انجام مأموریت‌ها و ارائه گزارش‌های منظم از عملکردشان مکلف نماید.

بنابراین پیشنهاد می‌شود در این برهه، که نسبت به ارزیابی مؤسسه‌ها پژوهشی غیردولتی از سوی مرکز نظارت و ارزیابی و تضمین کیفیت اقدام شده است، وزارت عتف نظارت مستمر و بررسی

دلیل عملکرد ضعیف بخش اعظمی از این مؤسسه‌ها را در دستور کار خود قرار داده و نسبت به تعیین تکلیف مؤسسه‌های غیر فعال و نیمه فعال اقدام جدی نماید.

فصل دوم:

اطلاعات منابع مالی

مقدمه

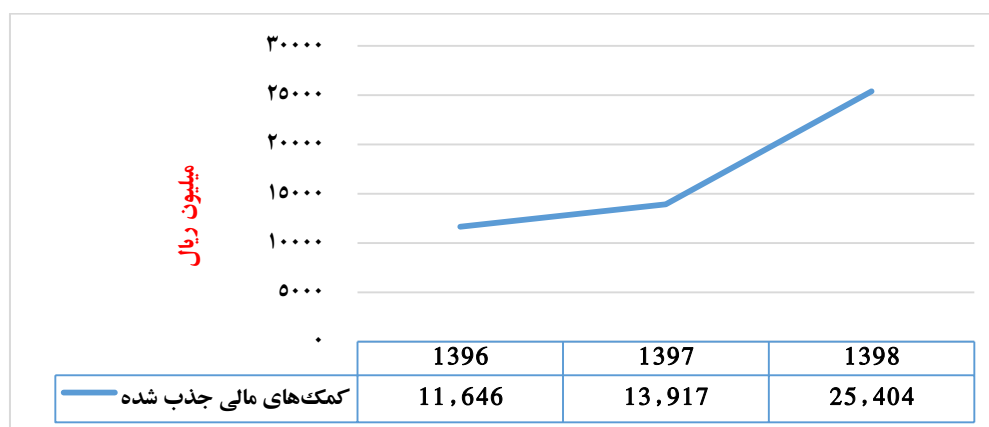
همچنان که اشاره شد ارزیابی عملکرد مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی با هدف بررسی «تناسب»، «کارایی» و «اثربخشی» صورت می‌گیرد. شاخص‌های مورد بررسی در این فصل که مؤسسه‌ها را از حیث توان مالی و درآمدزایی مورد ارزیابی قرار می‌دهد، از هر کدام از چارک‌ها و ابعاد ذکر شده انتخاب شدند، به طوری که متناسب با تمامی گونه‌های مؤسسه‌ها از جنبه‌های ساختاری، نوع فعالیت و حوزه فعالیت آنها باشند. شاخص‌ها و سنجه‌های منتخب اطلاعات مالی در جدول ۱-۲ آمده است.

جدول ۱-۲: شاخص‌ها و سنجه‌های مربوط به اطلاعات مالی مؤسسه‌ها پژوهشی غیردولتی

سنجه‌ها	شاخص‌ها	ابعاد	چارک
روند کمک‌های مالی جذب شده برای پژوهش در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ و متوسط کمک‌های مالی مؤسسه‌ها در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی	منابع مالی مؤسسه	توان مالی	تناسب
متوسط کمک‌های مالی مؤسسه‌ها در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
روند سرانه درآمدهای تحقق یافته در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸			
متوسط درآمدهای تحقق یافته در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
متوسط درآمدهای تحقق یافته در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
روند سرانه درآمدهای حاصل از فعالیت‌های پژوهشی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸			
سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب متوسط تعداد پژوهشگران در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب تعداد پژوهشگران در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب تعداد اعضای هیأت علمی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			

سراجه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب تعداد اعضای هیأت علمی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
---	--	--	--

۱-۲. روند کمک‌های مالی جذب شده

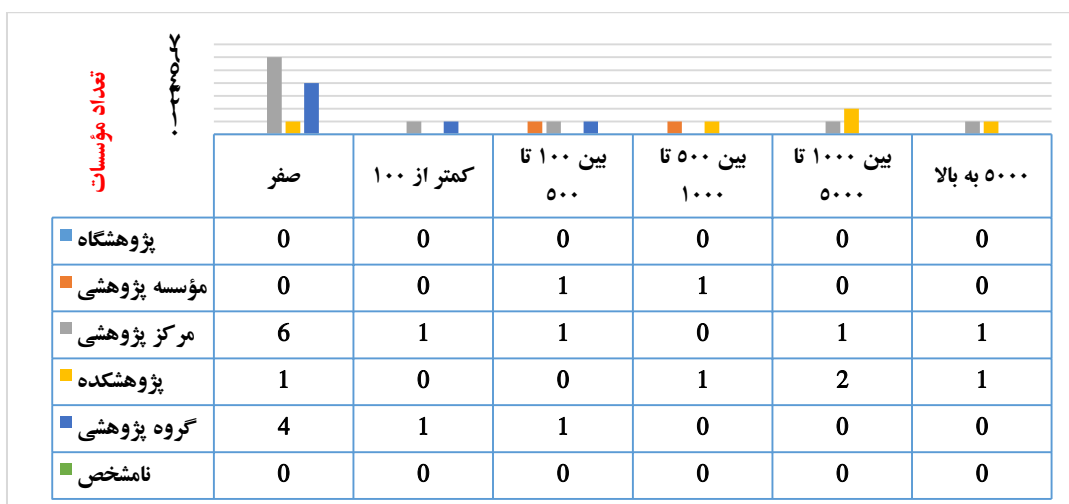


نمودار ۱-۲. روند کمک‌های مالی جذب شده در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ (میلیون ریال)

منظور از «میزان کمک‌های مالی جذب شده برای پژوهش»، هر نوع وجوه حمایتی دریافت شده از منابع ملی یا بین‌المللی غیر از اعتبارات عمومی دولتی مؤسسه است. با توجه به نمودار ۱-۲، به طور کلی کمک‌های مالی جذب شده توسط مؤسسه‌ها از سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ روند صعودی داشته و در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال‌های گذشته، این روند افزایش چشمگیری داشته است.

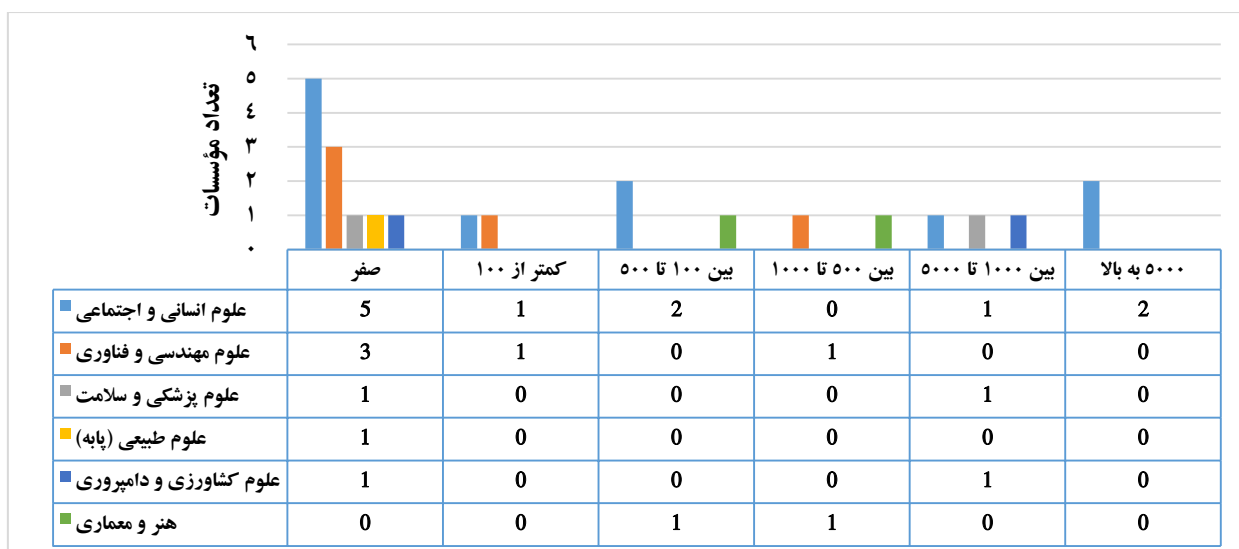
۲-۲. متوسط کمک‌های مالی مؤسسه‌ها به تفکیک ساختار سازمانی

همانطور که نمودار ۲-۲ نشان می‌دهد، ۴۳ مؤسسه مورد مطالعه اطلاعات کمک‌های مالی خود را ارائه نکرده‌اند. ولی با وجود اطلاعات به دست آمده می‌توان گفت ساختار سازمانی «پژوهشکده» و «مرکز پژوهشی» در این زمینه نسبت به سایر مؤسسه‌ها پیشرو هستند.



نمودار ۲-۲. متوسط کمک‌های مالی مؤسسه‌ها در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی (میلیون ریال)

۳-۲. متوسط کمک‌های مالی مؤسسه‌ها به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

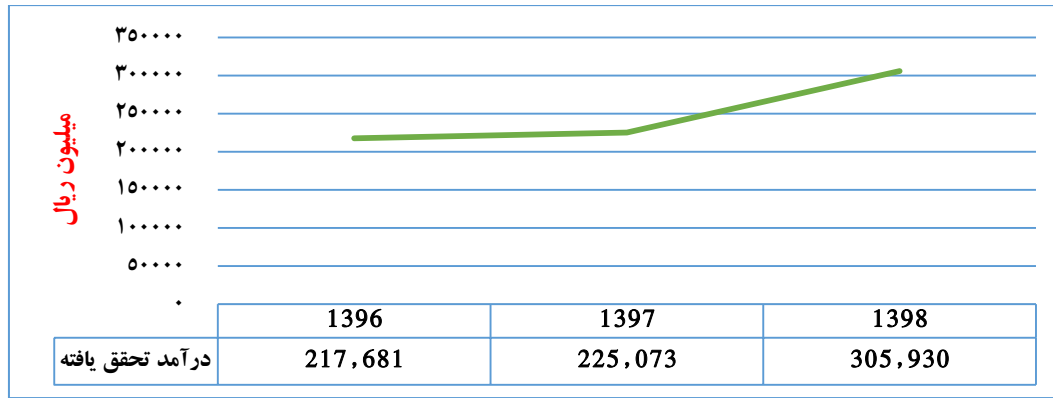


نمودار ۳-۲. متوسط کمک‌های مالی مؤسسه‌ها در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت^۱ (میلیون ریال)

همان‌طور که نمودار ۳-۲ نشان می‌دهد، ۲۳ مؤسسه مورد مطالعه، اطلاعات کمک‌های مالی خود را ارائه کرده‌اند. ولی با وجود اطلاعات به دست آمده می‌توان گفت حوزه «علوم انسانی و اجتماعی» در این زمینه پیشی گرفته است. با این حال این ارقام برای سه سال متوالی رقم چشمگیری نیست. از ۶ مؤسسه حوزه هنر و معماری نیز ۲ مؤسسه موفق به جذب کمک مالی بوده‌اند.

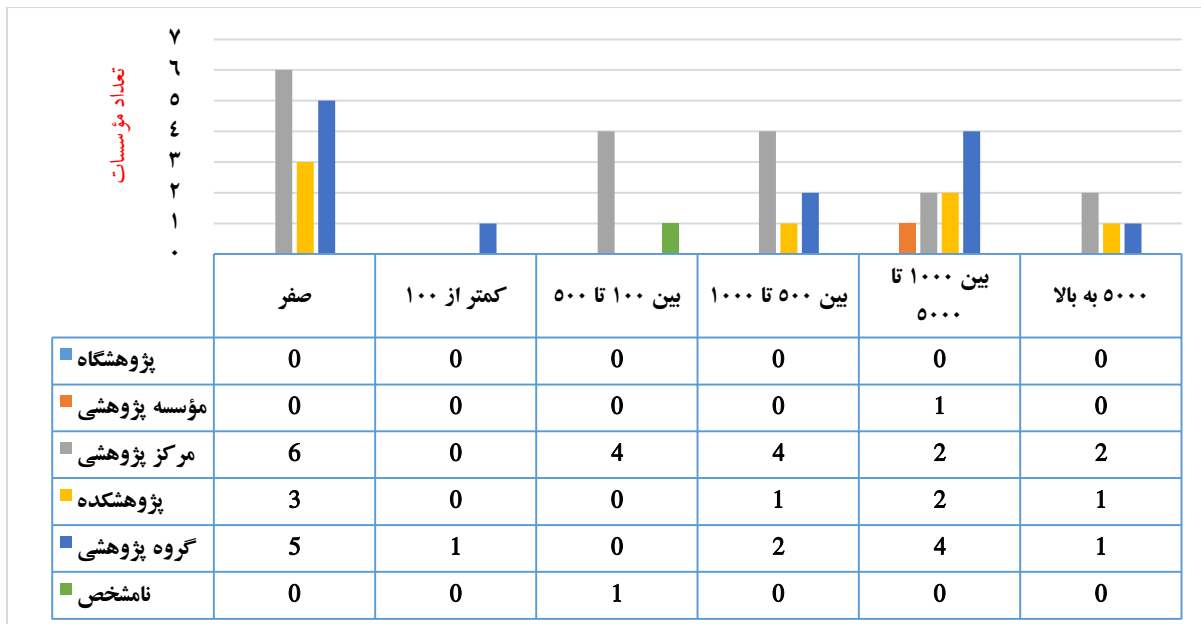
۴-۲. روند سرانه درآمدهای تحقق یافته

^۱ برخی از مؤسسات مورد ارزیابی در دو یا چند حوزه پژوهشی فعالیت می‌کنند، لذا ممکن است مجموع حوزه‌های فعالیت مؤسسات، از تعداد آنها بیشتر باشد. از این پس، مراتب گفته شده در شاخص مشابه اعمال می‌شود.

نمودار ۲-۴. سرانه درآمدهای تحقق یافته در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ (میلیون ریال)^۱

منظور از «میزان درآمدهای اختصاصی تحقق یافته مؤسسه»، مجموع درآمدهای ناشی از فروش فعالیت‌ها، خدمات یا محصولات مؤسسه (مانند اجرای پژوهش‌های مؤسسه، عرضه مشاوره، برگزاری دوره‌های آموزشی، فروش دانش فنی، فروش محصولات تولیدی) است. با توجه به نمودار ۲-۴، میزان سرانه درآمدهای حاصل از فعالیت‌های پژوهشی در طی سه سال متوالی سیر صعودی داشته است. به نحوی که در سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۷ این روند بسیار ملایم بوده و در سال ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۸ این روند افزایش بیشتری داشته است. بیشترین درآمد تحقق یافته در طی سه سال مورد مطالعه مربوط به سال ۱۳۹۸ با ۳۰۵,۹۳۰ میلیون ریال بوده است.

۲-۵. متوسط درآمدهای تحقق یافته به تفکیک ساختار سازمانی



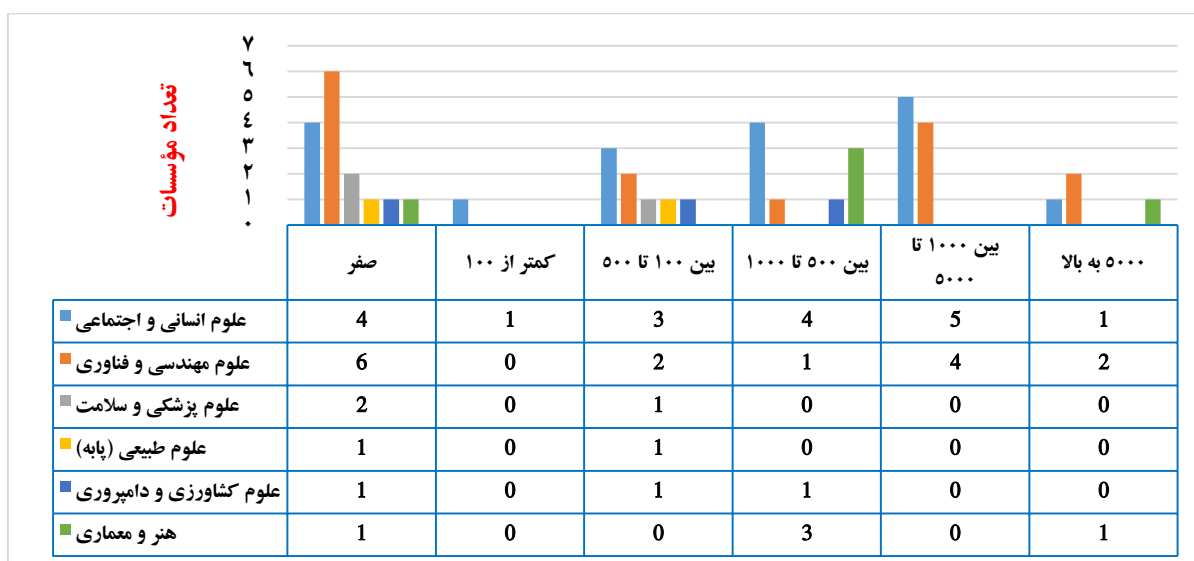
نمودار ۲-۵. متوسط درآمدهای تحقق یافته به تفکیک ساختار سازمانی (میلیون ریال)

^۱ در محاسبه میزان سرانه درآمدهای تحقق یافته مؤسسات غیر دولتی، تنها مؤسساتی که داده ارائه داده بودند مورد محاسبه قرار گرفته است.

براساس نمودار ۲-۵، ۲۶ مؤسسه درآمد تحقق یافته خود را مشخص نکرده‌اند. متوسط میزان درآمدهای تحقق یافته سایر مؤسسه‌ها مورد مطالعه نشان می‌دهد به ترتیب «مرکز پژوهشی» و «گروه پژوهشی» در صدر سایر ساختارها قرار دارند. البته، ۱ مؤسسه، اطلاعات مرتبط با ساختار سازمانی ارائه نکرده‌اند که در ردیف نامشخص نمایش داده شده است.

۲-۶. متوسط درآمدهای تحقق یافته به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

همانطور که گفته شد، تنها درآمد تحقق یافته ۴۰ مؤسسه مورد مطالعه را در دست داریم. براساس نمودار ۲-۶، بسیاری از اطلاعات بدست آمده از متوسط درآمدهای تحقق یافته مؤسسه‌ها مورد مطالعه نشان می‌دهد، به ترتیب «حوزه علوم انسانی و اجتماعی» و «حوزه علوم مهندسی و فناوری» در صدر سایر حوزه‌ها قرار گرفته‌اند.

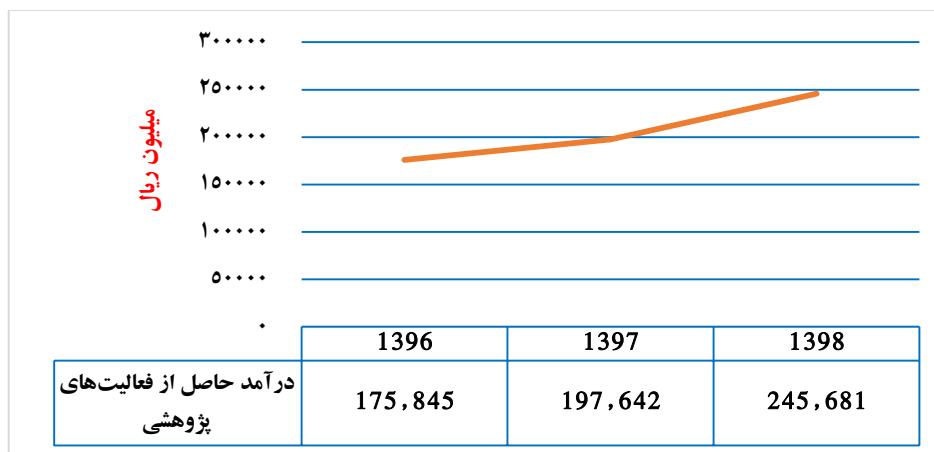


نمودار ۲-۶. متوسط درآمدهای تحقق یافته مؤسسه‌ها در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت (میلیون ریال)

۲-۷. روند سرانه درآمدهای حاصل از فعالیت های پژوهشی

منظور از «درآمدهای حاصل از فعالیت های پژوهشی مؤسسه»، درآمد کسب شده از محل قراردادهای تحقیقاتی، مشاوره‌ای به همراه درآمد حاصل از فروش انتشارات، خدمات یا محصولات حاصل از

فعالیت‌های پژوهشی و توسعه فناوری (مانند حق امتیاز اختراع، دانش فنی تولید، کتاب و پایگاه اطلاعاتی) است. با توجه به نمودار ۲-۷، درآمدهای حاصل از فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه‌ها از سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ روند صعودی داشته و بیشترین نرخ افزایش بین سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ بوده و بیشترین درآمد حاصل از فعالیت‌های پژوهشی مربوط به سال ۱۳۹۸ با ۲۴۵,۶۸۱ میلیون ریال بوده است.

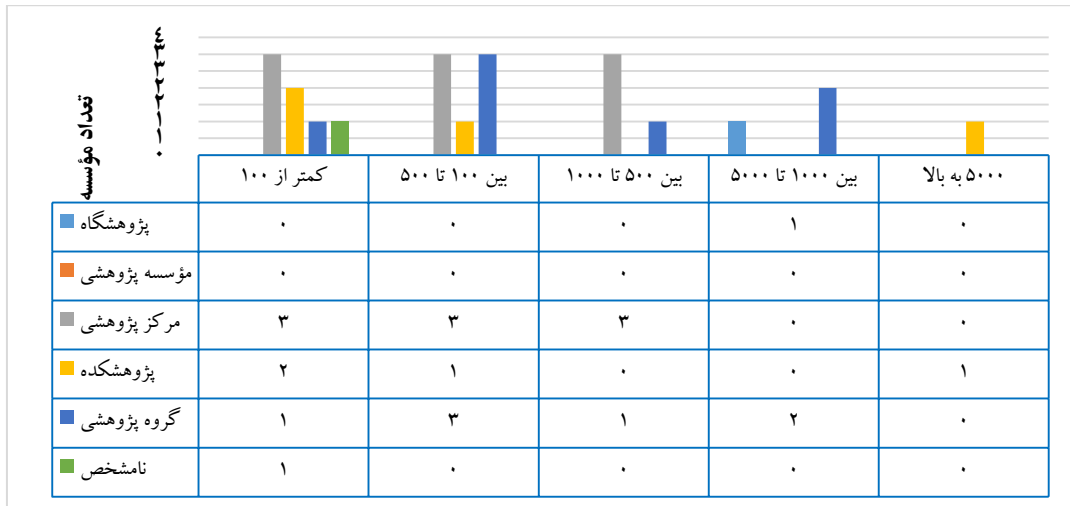


نمودار ۲-۷. روند درآمدهای حاصل از فعالیت‌های پژوهشی (تخصصی) در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ (میلیون ریال) ۱

۲-۸. سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب تعداد اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی

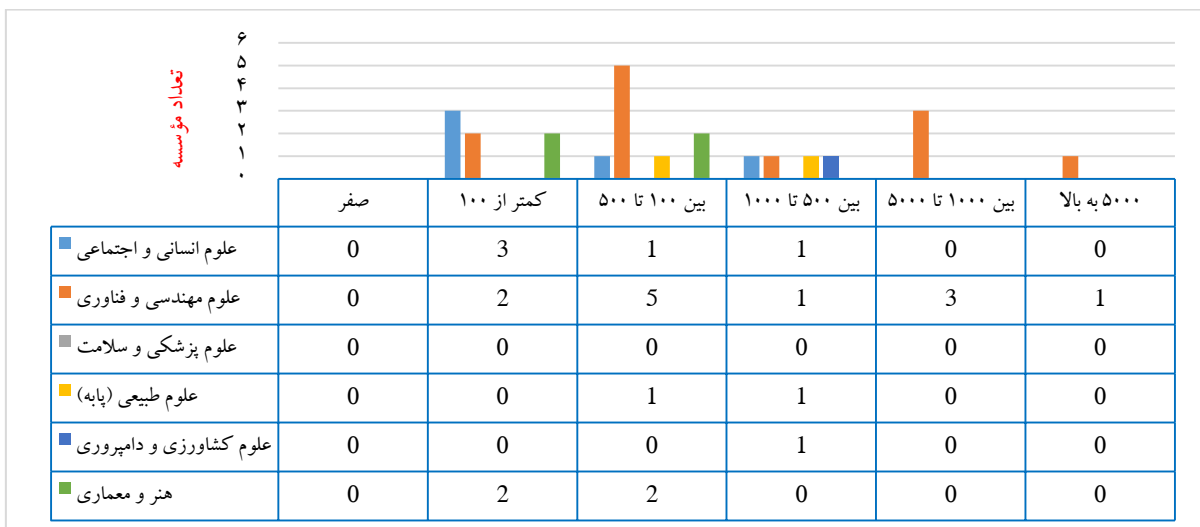
در این شاخص تنها ۲۲ مؤسسه اطلاعات خود را ارائه کرده‌اند. طبق نمودار ۲-۸ تنها یک پژوهشکده (پژوهشکده رایسامانه‌های امن پارساشریف) دارای سرانه درآمد تخصصی برحسب تعداد اعضای هیأت علمی بیش از پنج میلیارد ریال است، دو گروه پژوهشی (گروه مدیریت پروژه‌های عمرانی نوین و گروه توسعه فناوری شیمیایی آبادگران) و پژوهشگاه حمل و نقل طراحان پارسه درآمدی بین یک تا پنج میلیارد ریال دارند. به نظر می‌رسد این میزان درآمد، امکان اشتغال‌زایی مناسب برای دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها را ندارد.

۱ در محاسبه میزان سرانه درآمدهای حاصل از فعالیت‌های پژوهشی مؤسسات غیر دولتی، از بین مؤسساتی که داده ارائه دادند مورد محاسبه قرار گرفته است.



نمودار ۲-۸. سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب تعداد اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی (میلیون ریال)

۲-۹. سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت



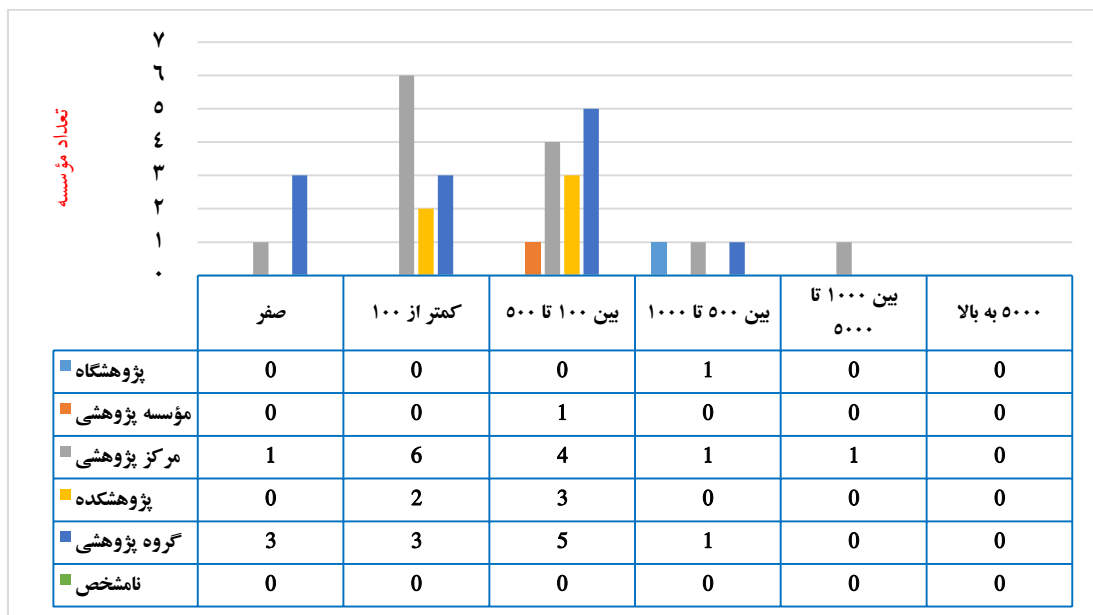
نمودار ۲-۹. سرانه درآمد فعالیت پژوهشی بر حسب اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت (میلیون ریال)

فارغ از ۴۴ مؤسسه‌ای که طبق اطلاعات نمودار ۲-۹، به دلایل نامشخص بودن درآمد تخصصی و یا عدم برخورداری از درآمد فعالیت پژوهشی / عضو هیأت علمی، آماری در شاخص سرانه درآمدهای فعالیت پژوهشی برحسب تعداد اعضای هیأت علمی نداشته‌اند؛ حوزه «علوم مهندسی و فناوری» به تنهایی با ۴ مؤسسه (پژوهشکده رایانامه‌های امن پارساشریف، گروه مدیریت پروژه‌های عمرانی آبادیس، پژوهشگاه حمل و نقل طراحان پارسه، گروه پژوهشی توسعه فناوری شیمیایی آبادگران) در شاخص سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب اعضای هیأت علمی بیش از یک میلیارد

ریال را به خود اختصاص داده است. بعد از آن حوزه «علوم انسانی و اجتماعی» است که نسبت به مؤسسه‌ها سایر حوزه وضعیت مناسب‌تری دارند.

۲-۱۰. سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی

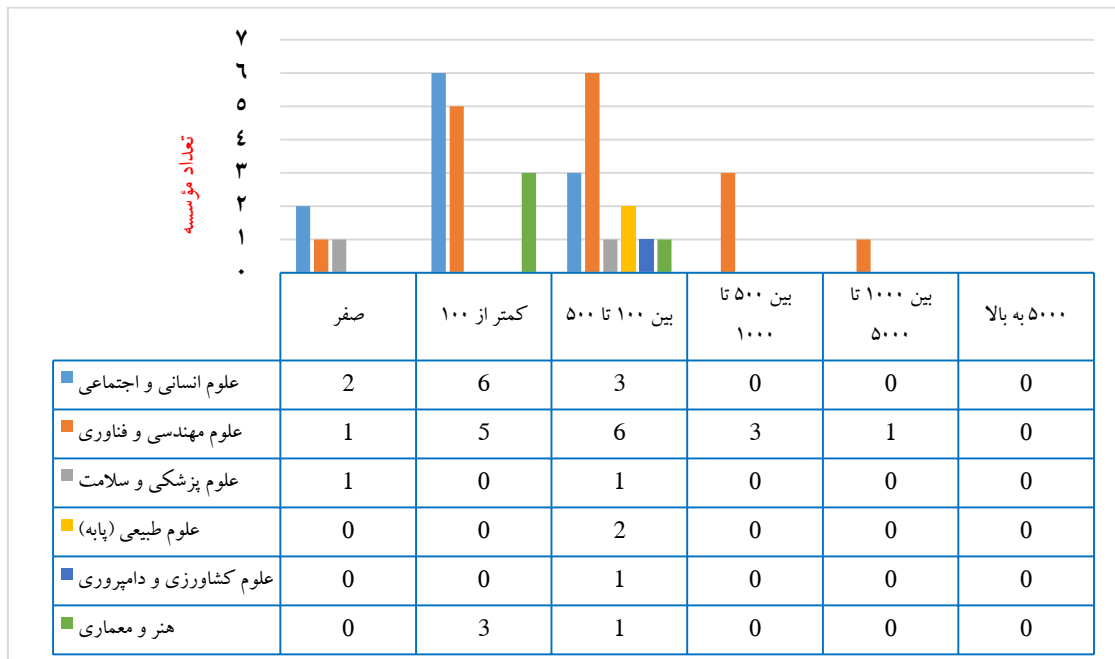
اطلاعات نمودار ۲-۱۰ نشان می‌دهد اطلاعات ۳۴ مؤسسه در خصوص «درآمد حاصل از فعالیت پژوهشی» مشخص نیست. همچنین آمارها حاکی از آن است که به ترتیب «گروه پژوهشی» و «مرکز پژوهشی» به نسبت عملکرد بهتری نسبت به سایر مؤسسه‌ها داشته‌اند البته می‌توان بخشی از برتری دو ساختار «گروه پژوهشی» و «مرکز پژوهشی» را به کثرت تعداد آنها نسبت به تعداد سایر ساختارهای مؤسسه‌ها مورد مطالعه دانست چون که براساس جدول ۱-۹ از بین ۶۶ مؤسسه مورد مطالعه، ۲۹ مؤسسه دارای ساختار «مرکز پژوهشی» و ۱۸ مؤسسه دارای ساختار «گروه پژوهشی» هستند و ۱۹ مؤسسه باقیمانده (به جز ۳ مؤسسه‌ای که ساختار آنها نامشخص است) از ساختارهای «پژوهشکده» (۱۰ مورد)، «مؤسسه پژوهشی» (۵ مورد) و «پژوهشگاه» (۱ مورد) برخوردارند. در این میان تنها «مرکز پژوهشی متالورژی رازی» دارای سرانه درآمد پژوهشی بین ۱۰۰۰ تا ۵۰۰۰ میلیون و «پژوهشگاه حمل و نقل طراحان پارسه»، «گروه پژوهشی مدیریت پروژه‌های عمرانی نوین» و «مرکز پژوهشی سازه و زلزله آریا» دارای درآمد بین ۵۰۰ تا ۱۰۰۰ میلیون ریال بوده‌اند. همچنین ۲۲ درصد مؤسسات به طور متوسط کمتر از ۱۰۰ میلیون ریال طی سه سال درآمد داشته‌اند.



نمودار ۲-۱۰. سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب پژوهشگران (میلیون ریال)

۱۱-۲. سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

بر اساس اطلاعات ارائه شده توسط ۳۲ مؤسسه، در این شاخص نیز مؤسسه‌هایی که در حوزه «علوم مهندسی و فناوری» و «علوم انسانی و اجتماعی» فعالیت می‌کنند به نسبت سایر مؤسسه‌ها از شرایط بهتری برخوردارند. همانطور که در نمودار ۲-۶ نیز مشاهده شد در میزان درآمدهای تحقق‌یافته نیز مؤسسه‌ها دو حوزه «علوم مهندسی و فناوری» و «علوم انسانی و اجتماعی» نیز سرآمد بودند. ماهیت حوزه «علوم مهندسی و فناوری» به نحوی است که نسبت به حوزه «علوم انسانی و اجتماعی» در جذب پژوهانه و انجام طرح‌های تقاضا محور موفق‌تر عمل می‌کند لذا بر حسب تعداد پژوهشگران نیز وضعیت مطلوب‌تری در میان مؤسسه‌های سایر حوزه‌ها دارند. بدین ترتیب در این دو حوزه تنها برتری حوزه «علوم مهندسی و فناوری» در مقابل حوزه «علوم انسانی و اجتماعی» در شاخص «سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب تعداد اعضای هیأت علمی» و شاخص ۲-۱۰ تحت عنوان «سرانه درآمد فعالیت پژوهشی برحسب تعداد پژوهشگران» است.



نمودار ۲-۱۱. سرانه درآمد فعالیت پژوهشی بر حسب پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت ۱

۱۲-۲. وضعیت مؤسسه‌ها به لحاظ دارا بودن حسابرسی سالیانه

۱ در نمودار، محور افقی نشان‌دهنده متوسط درآمدهای حاصل از فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه بر حسب میلیون ریال در بازه‌های گوناگون است و محور عمودی، میزان فراوانی هر یک از حوزه‌های اصلی فعالیت مؤسسات مورد مطالعه را نشان می‌دهد.

در این بخش به بررسی وضعیت حسابرسی سالیانه و مرجع تأیید کننده آن در ۱۵ مؤسسه‌ای که مستندات مالی را ارسال کرده بودند، پرداخته شد. از آنجا که تنها یک مؤسسه گزارش حسابرسی سالیانه را ارائه کرده بود، به منظور اطلاع از این موضوع با سایر مؤسسه‌ها طی تماس‌های تلفنی در این خصوص پرسیده شد. در مواردی که پاسخ مثبت بود درخواست شد که مستندات مربوطه را ارسال نمایند.

طبق جدول ۲-۲، تنها ۶ مؤسسه «مرکز پژوهشی متالورژی رازی»، «مرکز پژوهشی امنیت اقتصادی تدبیر»، «سبحان»، «مؤسسه مطالعاتی جامع نگر»، «پژوهشکده تاریخ اسلام» و «پژوهشکده حقوق و قانون ایران (دانشنامه‌های حقوقی علامه)» دارای حسابرسی سالیانه بودند و «پژوهشکده هنر، معماری و شهرسازی نظر» دارای اظهارنامه مالیاتی است. اطلاعات تکمیلی در جدول ۲-۲ آمده است.

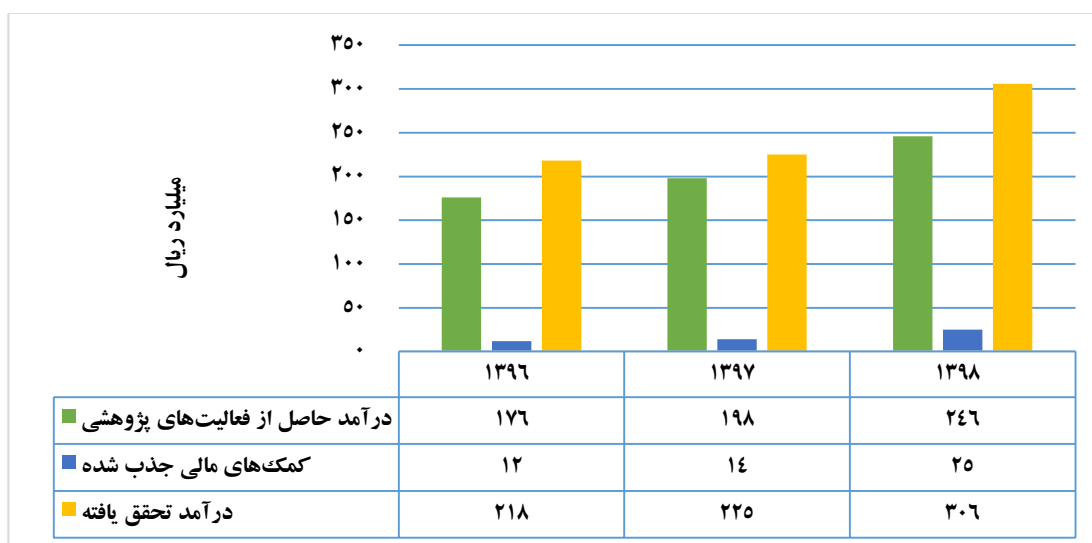
جدول ۲-۲: وضعیت مؤسسه‌ها به لحاظ دارا بودن حسابرسی سالیانه

ردیف	نام مؤسسه پژوهشی غیر دولتی	گزارش حسابرسی سالیانه	تاییدکننده	توضیحات تکمیلی
۱	پژوهشکده هنر، معماری و شهرسازی نظر	ندارد		دارای اظهارنامه مالیاتی
۲	مرکز پژوهشی متالورژی رازی	دارد	مدیرعامل	
۳	مرکز پژوهشی امنیت اقتصادی تدبیر	دارد	هیات مدیره	
۴	مرکز تحقیقات بتن (متب)	ندارد	هیات امنا	در سال‌های گذشته حسابرسی نداشته‌اند از سال ۱۴۰۰ آغاز کرده‌اند.
۵	سبحان	دارد	هیات مدیره	
۶	مؤسسه مطالعاتی جامع نگر	دارد	مدیرعامل	
۷	مرکز پژوهشی زمین شناسی پارس آرین زمین	ندارد		
۸	پژوهشکده سلولی-مولکولی و سلول‌های بنیادی صارم	ندارد		
۹	پژوهشکده مدیریت سما	ندارد		
۱۰	مرکز توسعه نوآوری‌های انرژی برق	ندارد		
۱۱	مرکز پژوهشی توسعه پایدار شهری و روستایی بیناس	ندارد		عدم پاسخ تماس تلفنی
۱۲	پژوهشکده تاریخ اسلام	دارد	هیات مدیره	

۱۳	مرکز پژوهشی سازه و زلزله آریا	ندارد	عدم پاسخ تماس تلفنی
۱۴	نوآوری حقوقی	ندارد	
۱۵	پژوهشکده حقوق و قانون ایران (دانشنامه های حقوقی علامه)	دارد	هیات امنا

۱۳-۲. جمع بندی

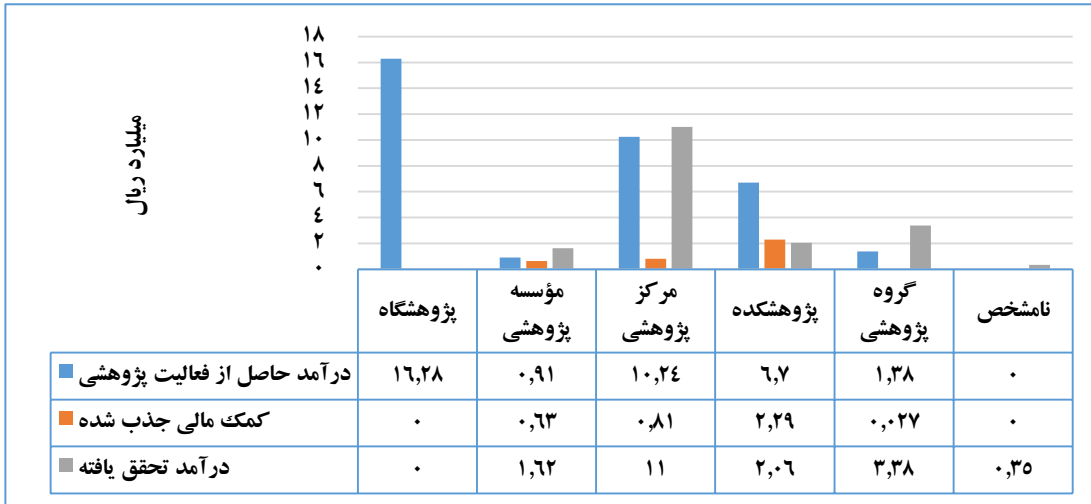
از بعد توان مالی و درآمدزایی، همان طور که در نمودار ۲-۱۲ مشخص است «میزان درآمد تحقق یافته مؤسسه‌ها» معادل ۵۲ درصد کل درآمدهاست. هرچند این میزان از درآمد تحقق یافته امکان خوبی به لحاظ شاخص بروندادی است ولی نظر به مأموریت و رسالت انتظار این است که «درآمد حاصل از فعالیت‌های پژوهشی» (که در طی سال سال مورد بررسی معادل ۴۳ درصد کل درآمدهاست) نیز به موازات و حتی با نرخ رشد بیشتری نسبت به درآمدهای تحقق یافته افزایش یابد. همچنین ملاحظه می‌شود میزان کمک‌های مالی جذب شده در این مؤسسه‌ها بسیار ناچیز است.



نمودار ۲-۱۲. وضعیت مؤسسه‌ها غیر دولتی در بعد توان مالی و درآمدزایی (میلیارد ریال)

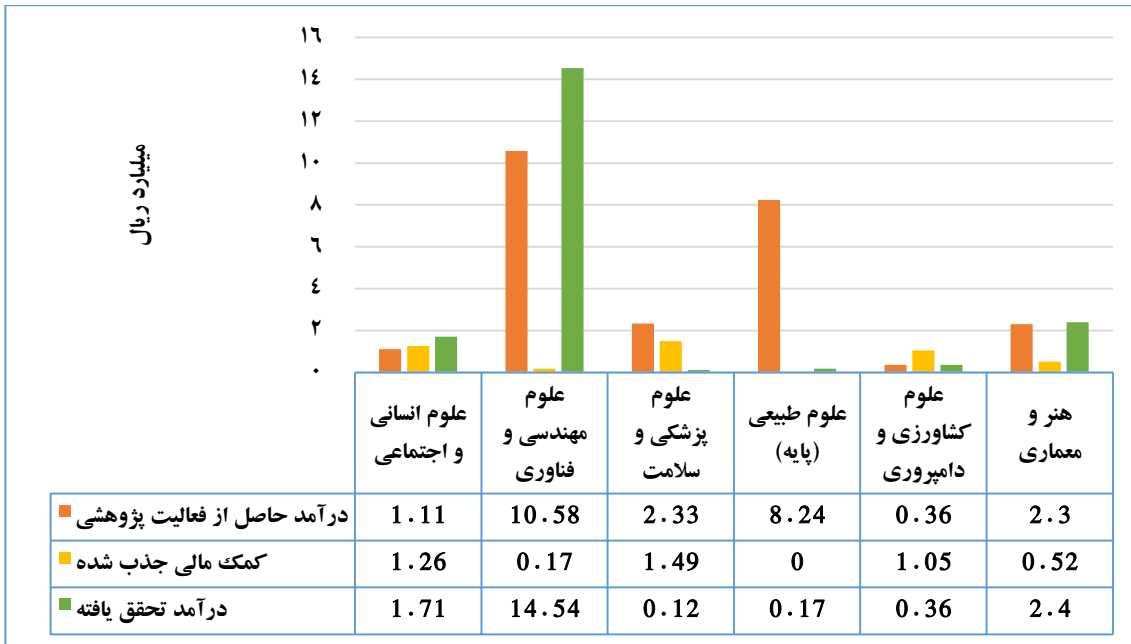
هم‌چنان که ملاحظه می‌شود درآمدهای حاصل از فعالیت‌های پژوهشی و کمک‌های مالی جذب شده با شیبی ملایم رو به افزایش است لیکن کل درآمد آنها در طی سه سال مطالعه، رقم قابل ملاحظه‌ای نیست و لازم است در خصوص آن آسیب‌شناسی دقیقی صورت پذیرد. اگرچه این مؤسسه‌ها غیردولتی‌اند و منطقاً باید از محل درآمد ارتزاق کنند و انتظار این است بیشترین درآمدها

از محل طرح‌های تقاضا محور و سایر فعالیت‌های پژوهشی بوده و از این محل برای هزینه‌های پژوهشی هزینه شود. بدین ترتیب استمرار رقم پایین درآمد، به تحقق چشم‌انداز مؤسسه‌ها در راستای کاهش وابستگی فعالیت‌های پژوهشی به اعتبارات دولتی و تصدی‌گری دولت در امر اجرای پژوهش منجر نمی‌شود و بهره‌گیری از حداقل بودجه براساس فعالیت‌های صورت گرفته مؤسسه را در رسیدن به اهداف مورد انتظار دچار اختلال خواهد کرد.



نمودار ۲-۱۳. متوسط درآمدهای حاصل از منابع مالی مؤسسات (میلیارد ریال)

در نمودارهای ۲-۱۳ و ۲-۱۴، آمار مؤسسه‌های که در هر یک از سنج‌ها اطلاعاتی را ارائه نداده، لحاظ نشده است. براساس نمودار ۲-۱۳، به ترتیب ساختارهای «پژوهشگاه» و «مرکز پژوهشی» نسبت به سایر ساختارها در شاخص «درآمد حاصل از فعالیت پژوهشی» از عملکرد بهتری برخوردار هستند در صورتی که در شاخص «میزان کمک‌های مالی جذب شده برای پژوهش»، «پژوهشکده» نسبت به سایر ساختارها در اولویت قرار دارد. ساختارهای «مرکز پژوهشی» و «گروه پژوهشی» به ترتیب در شاخص درآمد تحقق یافته نسبتاً وضعیت بهتری دارند. همان‌طور که ملاحظه می‌شود به جز پژوهشگاه و پژوهشکده در سایر ساختارها متوسط درآمد تحقق یافته بیشتر از درآمد حاصل از فعالیت‌های پژوهشی است.



نمودار ۲-۱۴. متوسط درآمدهای حاصل از منابع مالی مؤسسه‌ها براساس حوزه اصلی فعالیت (میلیارد ریال)

براساس حوزه اصلی فعالیت مؤسسه‌ها، علی‌رغم تعداد بیشتر حوزه علوم انسانی و اجتماعی، حوزه فنی و مهندسی در هر دو درآمد تحقق‌یافته و درآمد حاصل از فعالیت پژوهشی با اختلاف بسیار بالاتر از سایر حوزه‌هاست. با این حال این انتظار از مؤسسه‌های پژوهشی مبنی بر بالاتر بودن درآمد حاصل از فعالیت‌های پژوهشی نسبت به سایر درآمدها، تنها حوزه علوم طبیعی (پایه) محقق شده است. در این حوزه میزان درآمد حاصل از فعالیت‌های پژوهشی حتی از حوزه علوم انسانی که تعداد مؤسسه‌های بسیار بیشتری را شامل می‌شود، ۸ برابر بیشتر است. در حوزه «علوم کشاورزی و دامپروری» شاخص «میزان کمک‌های مالی جذب شده برای پژوهش» نسبت به دو شاخص دیگر بیش از ۵۰ درصد بالاتر است، ولی بیشترین «میزان کمک‌های مالی جذب شده برای پژوهش» را حوزه «علوم پزشکی و سلامت» دارد و حوزه «علوم طبیعی» هیچ کمک مالی را جذب نکرده است. غالب بودن ساختارهای «مرکز پژوهشی»، «گروه پژوهشی» و همچنین حوزه‌های «علوم انسانی و اجتماعی» و «علوم مهندسی و فناوری» بر سایر موارد، در اکثر شاخص‌های مورد مطالعه تأثیر مستقیم دارد. در بررسی‌های به عمل آمده مشخص شد برخی از مؤسسه‌های حوزه هنر و معماری با برگزاری دوره‌های آموزشی و دوره‌های دکتری مشترک بخشی از هزینه‌ها را از دانشگاه‌ها و مؤسسه‌های بین‌المللی در قالب گرنت پژوهشی، هزینه‌های برگزاری دوره و رویدادهای علمی دریافت کرده‌اند.

در نهایت مورد حائز اهمیت در مورد قریب به اکثریت مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی این است که در بررسی مستندات مشخص شد اسناد و مدارک ارسالی در بخش مالی از شفافیت چندانی برخوردار نیستند و نیز اغلب فاقد حسابرسی سالیانه تأیید شده می‌باشند. در بسیاری از موارد مبالغ ذکر شده در درآمدهای تحقق‌یافته، درآمدهای حاصل از فعالیت‌های پژوهشی و نیز هزینه‌های پژوهشی حاکی از عدم سوددهی این مؤسسه‌ها می‌باشد. لذا به دلیل نداشتن حسابرسی سالیانه، صورت‌های مالی قابلیت اتکا ندارند و نمی‌توان با قطعیت در مورد صحت صورت‌های مالی و کارایی و اثربخشی مالی مؤسسه اظهارنظر کرد. به نظر می‌رسد به منظور کاهش ریسک اطلاعات، کمک به تصمیم‌گیری و پیشگیری از وقوع هرگونه اشتباه، وزارت عتف می‌باید در خصوص ارائه حسابرسی مالی مؤسسه‌ها سیاست‌هایی را لحاظ کرده و در ارزیابی آنها مدنظر قرار دهد.

از طرفی داشتن حسابرسی مالی به مدیران مؤسسه‌ها این امکان را می‌دهد که تصویری کامل و دیدی وسیع از کسب و کار خود داشته و بدانند که عملکرد آن‌ها در کدام بخش‌ها پایدار است و نیاز به تمرکز بیشتر ندارد. از آنجا که ماهیت مؤسسه‌ها پژوهشی غیردولتی به نحوی است که بر جذب طرح‌های پژوهشی تقاضا محور متمرکز است، داشتن گزارش‌های حسابرسی مالی امکان بهبود اعتبار و رتبه‌بندی مؤسسه را در مقابل ذینفعان و کارفرمایان افزایش خواهد داد به نحوی که در اظهارات این مؤسسه‌ها نیز اطمینان ایجاد می‌کند. لذا داشتن حسابرسی منظم در صورت‌های مالی برای اعتمادپذیری مؤسسه‌ها ضروری است.

فصل سوم:

اطلاعات منابع انسانی

مقدمه

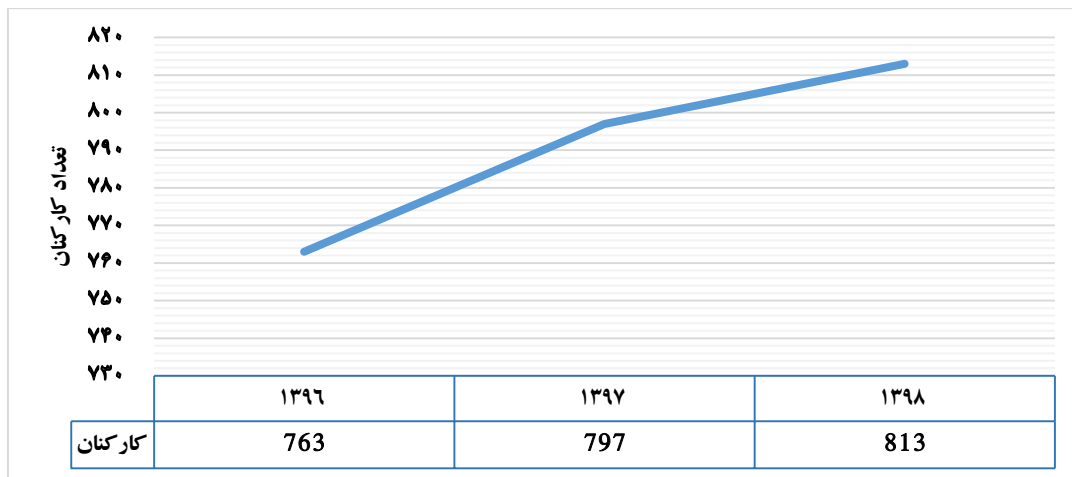
از آنجاکه چارک تناسب، حلقه اتصال میان اهداف مؤسسه و مسائل / نیازهاست و ناظر به ارزیابی سیاست‌ها و برنامه‌های مصوب مؤسسه است، لذا در این فصل به اولین بعد از ابعاد این چارک، تحت عنوان «استعداد انسانی» پرداخته می‌شود که شامل شاخص‌های زیر می‌شود:

جدول ۳-۱. شاخص‌ها و سنجه‌های مربوط به استعداد انسانی مؤسسه‌ها غیردولتی

چارک	ابعاد	شاخص‌ها	سنجه‌ها
تناسب	استعداد انسانی	منابع انسانی مؤسسه	تعداد کارکنان اداری مؤسسه‌ها در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸
			متوسط تعداد کارکنان اداری در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی
			متوسط تعداد کارکنان اداری در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
			تعداد اعضای هیأت علمی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸
			متوسط تعداد اعضای هیأت علمی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی
			متوسط تعداد اعضای هیأت علمی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
			تعداد پژوهشگران در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸
			متوسط تعداد پژوهشگران در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی
			متوسط تعداد پژوهشگران در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
			نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد اعضای هیأت علمی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی
			نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد اعضای هیأت علمی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت
			نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد کارکنان اداری در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی
			نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد کارکنان اداری در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

نسبت متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به متوسط تعداد کارکنان اداری در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
نسبت متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به متوسط تعداد کارکنان اداری در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
سرانه دانشجویان به اعضای هیأت علمی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
سرانه دانشجویان به اعضای هیأت علمی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			

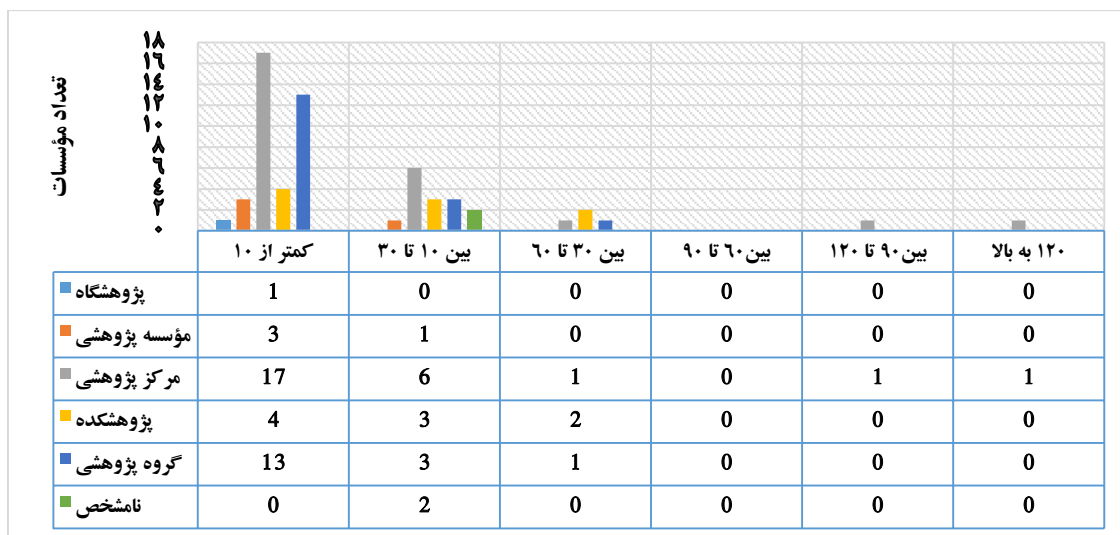
۱-۳. تعداد کارکنان اداری مؤسسه‌ها



نمودار ۱-۳. تعداد کارکنان اداری در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

با توجه به نمودار ۱-۳، فرایند جذب کارکنان اداری توسط مؤسسه‌های مورد مطالعه، در طی سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ سیر صعودی داشته است ولی رشد آن در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال قبل کمتر شده است.

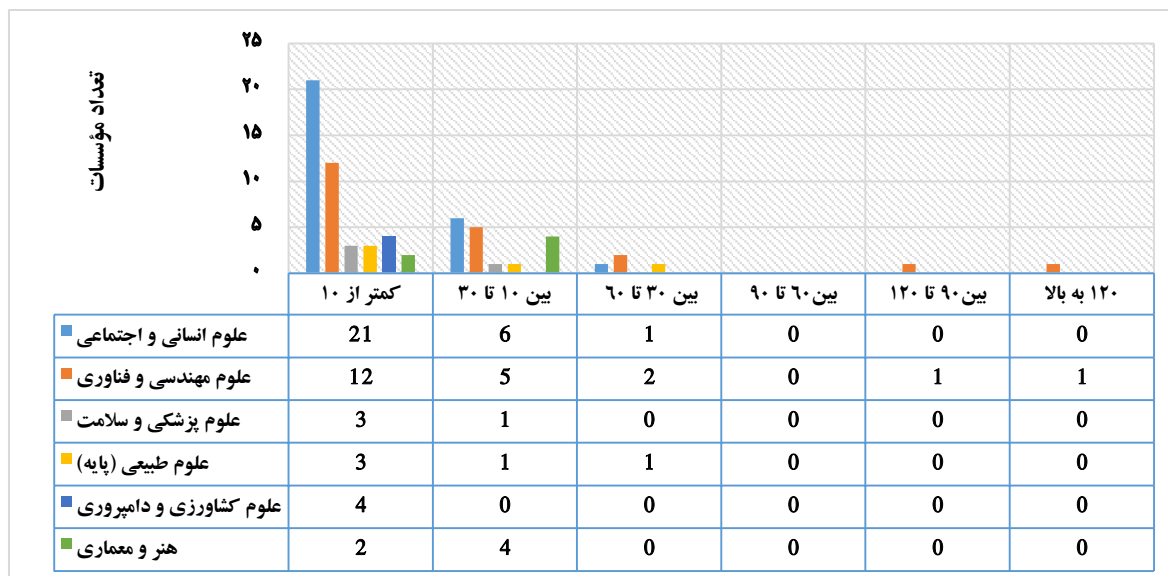
۲-۳. متوسط تعداد کارکنان اداری به تفکیک ساختار سازمانی



نمودار ۲-۳. متوسط تعداد کارکنان اداری در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی

نمودار ۲-۳ نشان می‌دهد، متوسط تعداد کارکنان اداری در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ همانند سایر شاخص‌های پیشین، در ساختارهای سازمانی «مرکز پژوهشی» بیش از سایر ساختارهاست.

۳-۳. متوسط تعداد کارکنان اداری به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

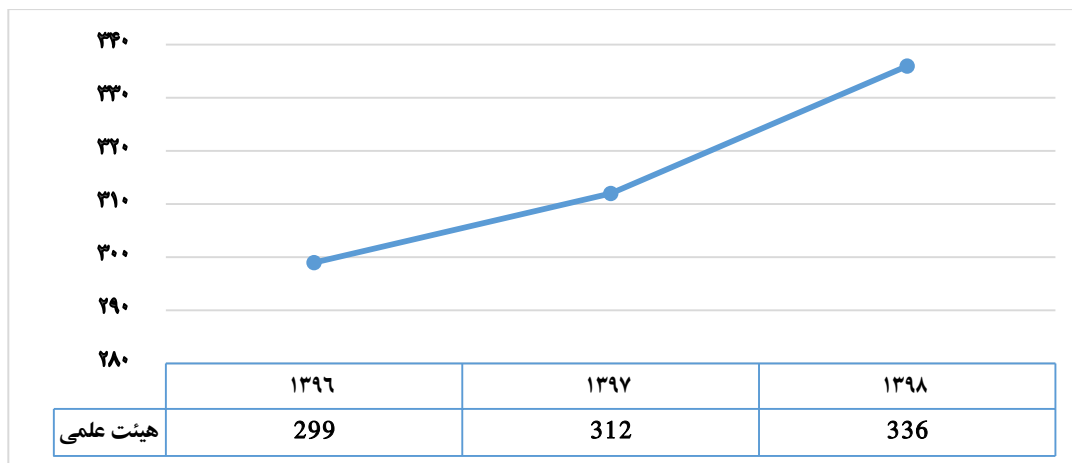


نمودار ۳-۳. پراکندگی متوسط تعداد کارکنان اداری در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

نمودار ۳-۳ نشان می‌دهد، به طور کلی متوسط تعداد کارکنان اداری به ترتیب در حوزه «علوم انسانی و اجتماعی» و «حوزه علوم مهندسی و فناوری» بیشتر از سایر حوزه‌هاست و «علوم پزشکی و سلامت»، «علوم طبیعی»، «هنر و معماری» کمترین میزان تعداد کارکنان اداری را دارند. نکته دیگر

اینکه تراکم متوسط تعداد کارکنان اداری کمتر از ۳۰ نفر است و این بدان معناست که مؤسسه‌ها مورد مطالعه تمایل به جذب کمتری از کارکنان اداری را داشته‌اند.

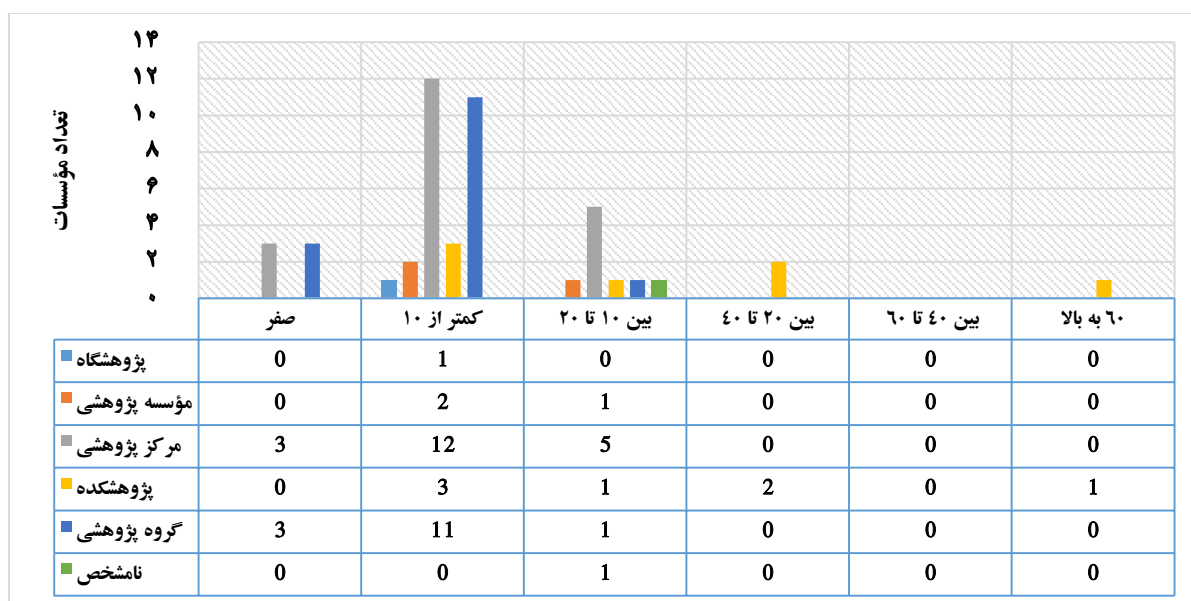
۴-۳. تعداد اعضای هیأت علمی



نمودار ۴-۳. تعداد اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

با توجه به نمودار ۴-۳، فرایند جذب اعضای هیأت علمی توسط مؤسسه‌ها مورد مطالعه، در طی سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ سیر صعودی داشته و شیب آن در جهت پیشرفت و توسعه مؤسسه‌ها بوده است.

۵-۳. متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی

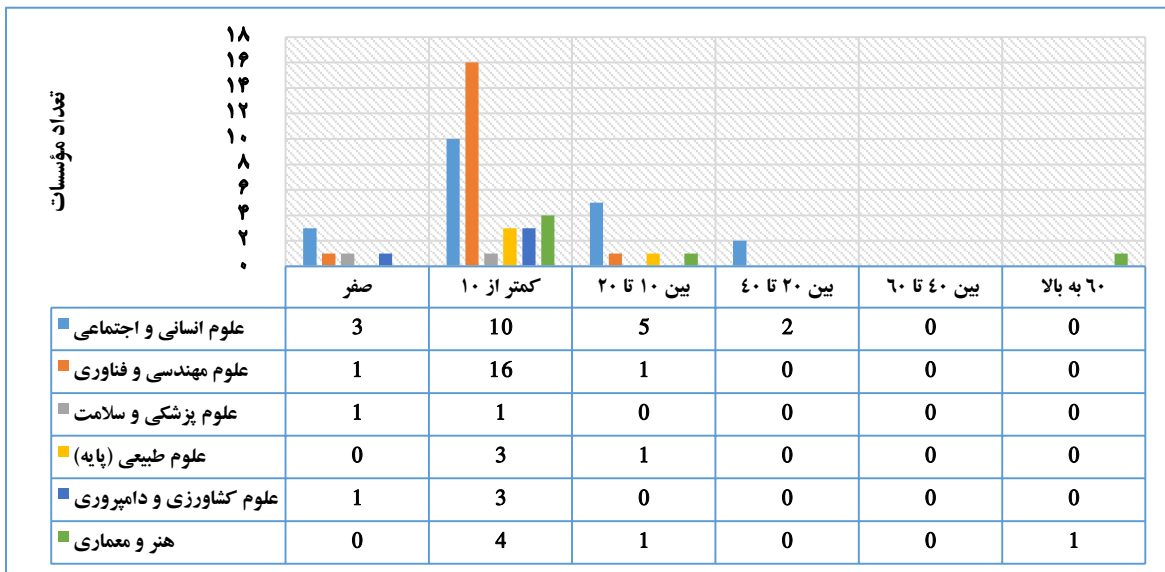


نمودار ۵-۳. متوسط تعداد اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی

نمودار ۳-۵ نشان می‌دهد، متوسط تعداد اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ همانند سایر شاخص‌های پیشین، در ساختارهای سازمانی «مرکز پژوهشی» و «گروه پژوهشی» بیش از سایر ساختارهاست. اگر چه با توجه به ماهیت سازمانی پژوهشگاه انتظار می‌رود تعداد اعضای هیأت علمی پژوهشگاه بیشتر از سایر انواع مؤسسه‌ها باشد.

۳-۶. متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

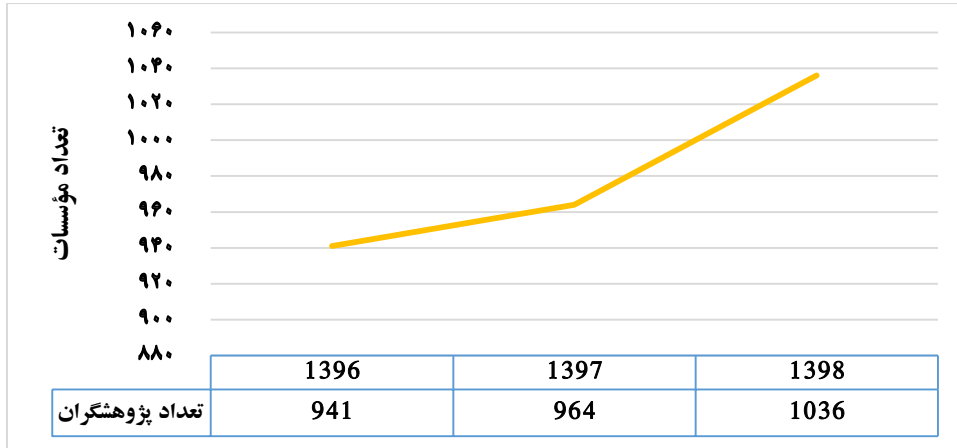
نمودار ۳-۶ نشان می‌دهد، متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به ترتیب در حوزه‌های «علوم انسانی و اجتماعی» و «علوم مهندسی و فناوری» بیشتر از سایر حوزه‌هاست و «علوم پزشکی و سلامت»، «علوم طبیعی»، «هنر و معماری» و «علوم کشاورزی و دامپروری» کمترین میزان تعداد اعضای هیأت علمی را دارند. نکته دیگر اینکه متوسط تعداد اعضای هیأت علمی در حوزه‌های مورد مطالعه در بازه‌های کمتر از ۱۰ نفر تراکم دارد و این بدان معناست که در مؤسسه‌ها مورد مطالعه میزان جذب اعضای هیأت علمی نسبت به کارکنان اداری طی سه سال کمتر بوده است.



نمودار ۳-۶. متوسط تعداد اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

۷-۳. تعداد پژوهشگران

بر اساس کاربرد دستنامه سندج، پژوهشگران^۱ و اعضای هیأت علمی^۲ به عنوان دو مقوله جدا در نظر گرفته شده و براین اساس، تعداد هر یک از آنها جداگانه ارزیابی شده است.



نمودار ۷-۳. تعداد پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

با توجه به نمودار ۷-۳، فرایند جذب پژوهشگران توسط مؤسسه‌های مورد مطالعه، در طی سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ سیر صعودی داشته است و نرخ رشد جذب پژوهشگر در سال ۱۳۹۸ با $7/46$ درصد نسبت به سال ۱۳۹۷ با $2/44$ درصد بهتر است. لذا نرخ رشد مثبت و شیب مثبت آن در ۳ سال متوالی، عملکرد خوب مؤسسه‌ها را در سال‌های آتی نیز نوید می‌دهد.

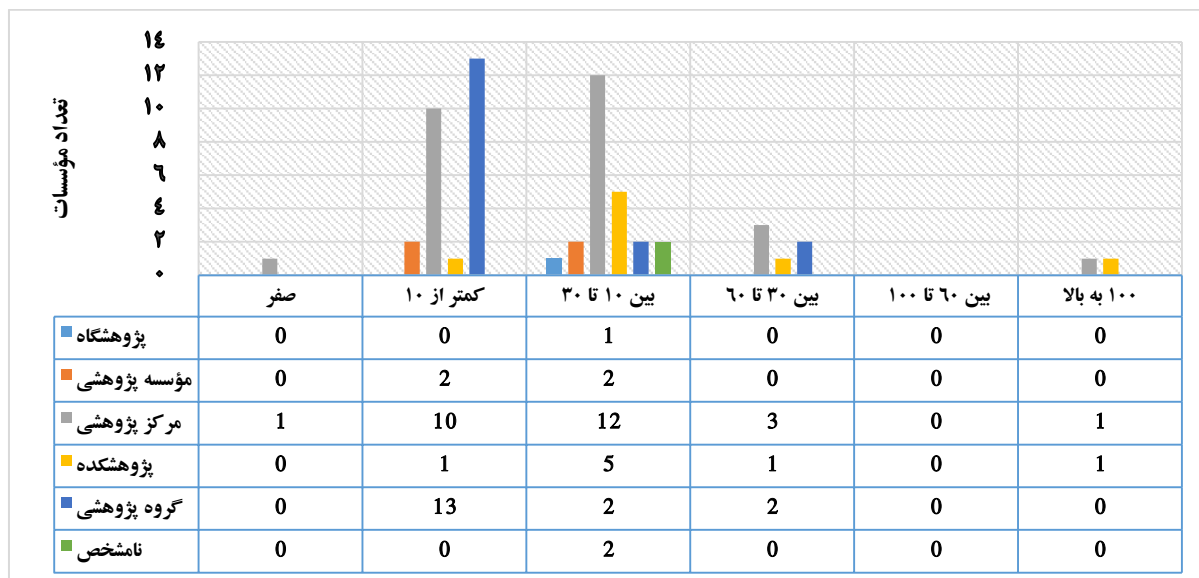
۸-۳. متوسط تعداد پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی

نمودار ۸-۳ نشان می‌دهد، ۷ مؤسسه مورد مطالعه، آمار تعداد پژوهشگران را مشخص نکرده‌اند. همانند سایر شاخص‌های پیشین، متوسط تعداد پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ در ساختارهای سازمانی «مرکز پژوهشی» و «گروه پژوهشی» بیش از سایر ساختارهاست. البته در بین مراکز و گروه‌های پژوهشی، تعداد مؤسسه‌هایی که پژوهشگران آنها از ۳۰ نفر کمتر است تقریباً ۴ برابر و حتی بیشتر از مؤسسه‌هایی است که تعداد پژوهشگران آنها بین ۳۰ تا ۶۰ نفر است. همچنین تنها دو مؤسسه با ساختار «مرکز پژوهشی» و «پژوهشکده» است که متوسط تعداد پژوهشگران

^۱ فردی در مؤسسه که بیشترین کوشش او صرف فعالیت‌های پژوهشی، مطالعاتی و مشورتی می‌شود. این افراد ممکن است در استخدام مؤسسه یا طبق قراردادی در خدمت مؤسسه باشند.

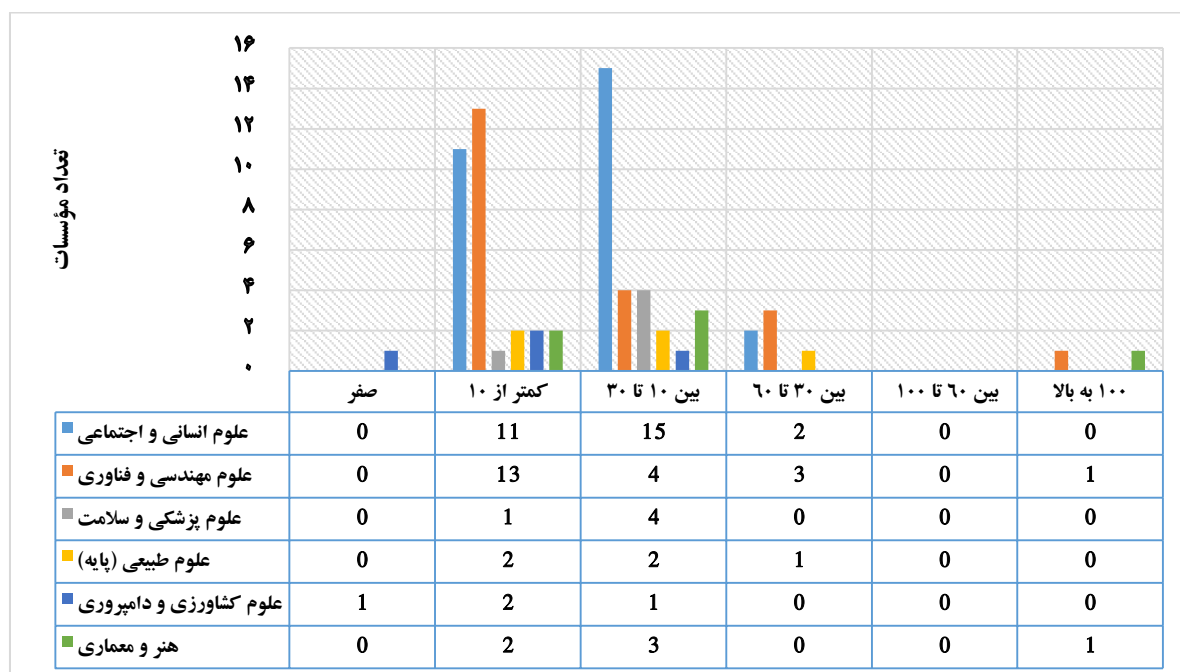
^۲ عضو هیأت علمی پژوهشی عضو هیأت علمی است که وظایف عمده او براساس ضوابط معین، انجام پژوهش است. به عبارتی، عنوان کلی برای کارکنان آموزشی یا پژوهشی در حوزه آموزش عالی است که دارای حکم کارگزینی به عنوان عضو هیأت علمی هستند. مرتبه علمی اعضای هیأت علمی در چهار گروه اصلی مربی، استادیار، دانشیار و استاد تعریف می‌شود. (این تعاریف برای تمامی شاخص‌های مشابه صدق می‌کند).

بالای ۱۰۰ نفر است. با توجه به نمودار ۳-۵، از آنجایی که ۶ مؤسسه عضو هیأت علمی ندارند و همچنین ۱۷ مؤسسه تعداد عضو هیأت علمی خود را مشخص نکرده‌اند، لذا متوسط تعداد اعضای هیأت علمی مؤسسه‌ها کمتر از متوسط تعداد پژوهشگران است.



نمودار ۳-۸. متوسط پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی

۳-۹. متوسط تعداد پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

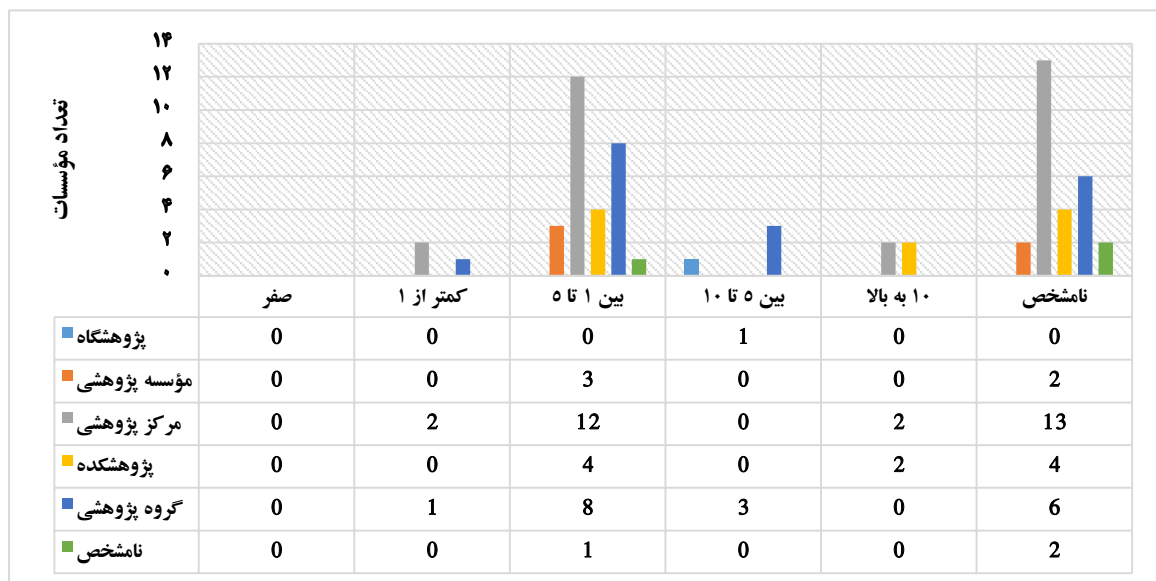


نمودار ۳-۹. متوسط پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

با توجه به نامشخص بودن آمار متوسط تعداد پژوهشگران ۷ مؤسسه مورد مطالعه، متوسط تعداد پژوهشگران به ترتیب در حوزه «حوزه علوم انسانی و اجتماعی» و «حوزه علوم مهندسی و فناوری» در بین ۵۹ مؤسسه، بیش از سایر حوزه‌هاست و «علوم پزشکی و سلامت»، «علوم طبیعی»، «هنر و معماری» کمترین میزان جذب پژوهشگران را به خود اختصاص داده‌اند (نمودار ۳-۹). نکته دیگر اینکه علی‌رغم تراکم این شاخص در دو حوزه مذکور، غالباً تعداد پژوهشگران از ۳۰ نفر تجاوز نمی‌کند و فقط تعداد پژوهشگران ۵ مؤسسه از بین ۵۹ مؤسسه مورد مطالعه بیش از ۳۰ نفر است. دو مؤسسه‌ای که آمار جذب بیش از ۱۰۰ نفر عضو پژوهشگر را دارا هستند، به دو حوزه «علوم مهندسی و فناوری» و «هنر و معماری» تعلق دارند.

۳-۱۰. نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی

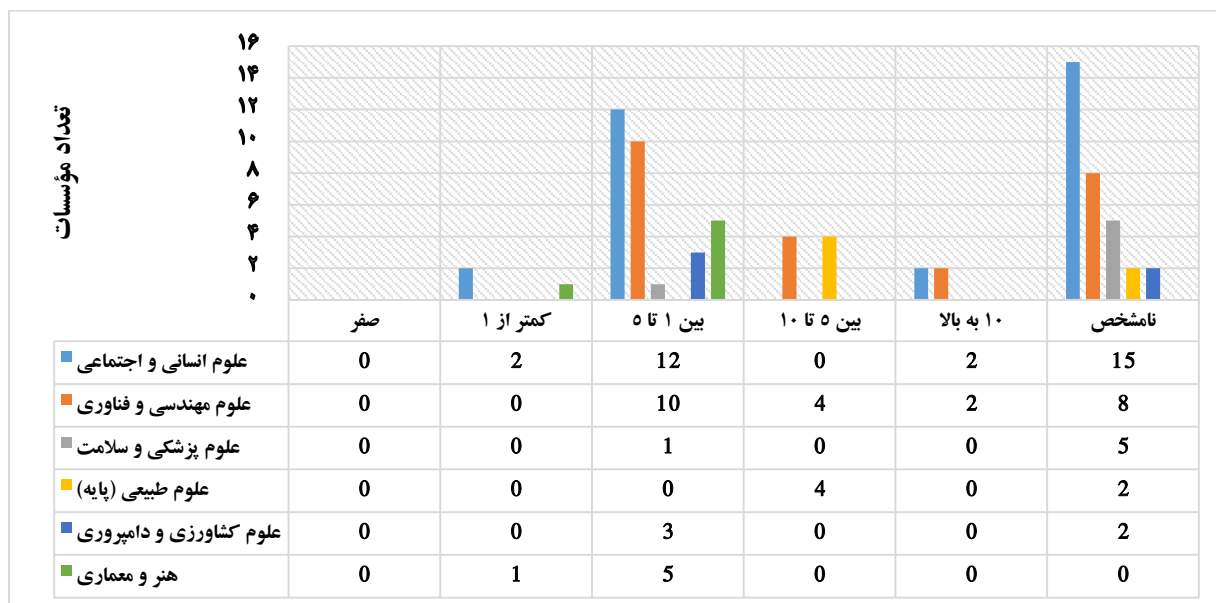
با توجه به نمودار ۳-۱۰، اطلاعات شاخص «نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد اعضای هیأت علمی» در ۲۷ مؤسسه نامشخص است. از بین ۳۹ مؤسسه‌ای که اطلاعات خود را ارائه داده‌اند، در ۲۸ مؤسسه متوسط تعداد پژوهشگران نسبت به متوسط تعداد اعضای هیأت علمی بین یک تا ۵ برابر است که در این بین، ساختار «مرکز پژوهشی» نسبت به سایر ساختارها جایگاه بهتری دارد.



نمودار ۳-۱۰. نسبت متوسط پژوهشگر به متوسط اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار

سازمانی

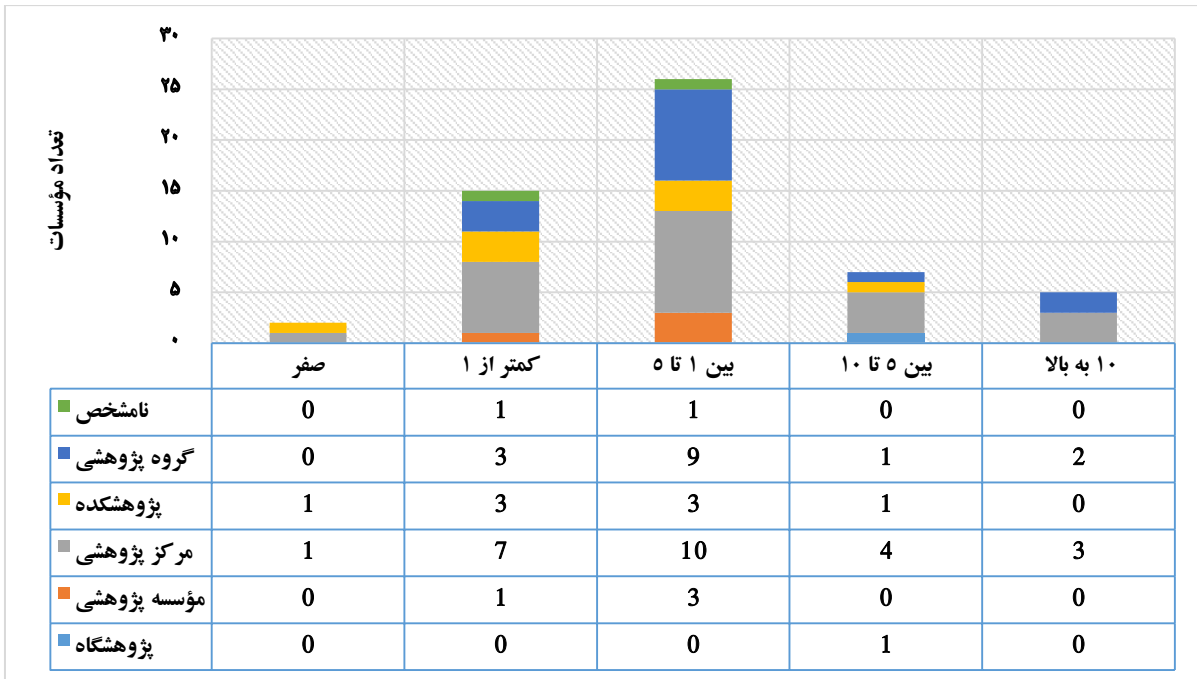
۱۱-۳. نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت



نمودار ۱۱-۳. نسبت متوسط پژوهشگر به متوسط اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

با توجه به نمودار ۱۱-۳، در بین ۱۶ مؤسسه‌ای که دارای حوزه «علوم مهندسی و فناوری» هستند، شاخص «نسبت متوسط تعداد پژوهشگران نسبت به متوسط تعداد اعضای هیأت علمی» در ۶ مؤسسه بیش از ۵ برابر و بالاتر است و بر این اساس جایگاه این حوزه نسبت به حوزه «علوم انسانی و اجتماعی» و سایر حوزه‌ها بهتر است. در مقابل، تنها یک مؤسسه در «حوزه علوم پزشکی و سلامت» است که نسبت متوسط پژوهشگران به اعضای هیأت علمی آن بین ۱ تا پنج است.

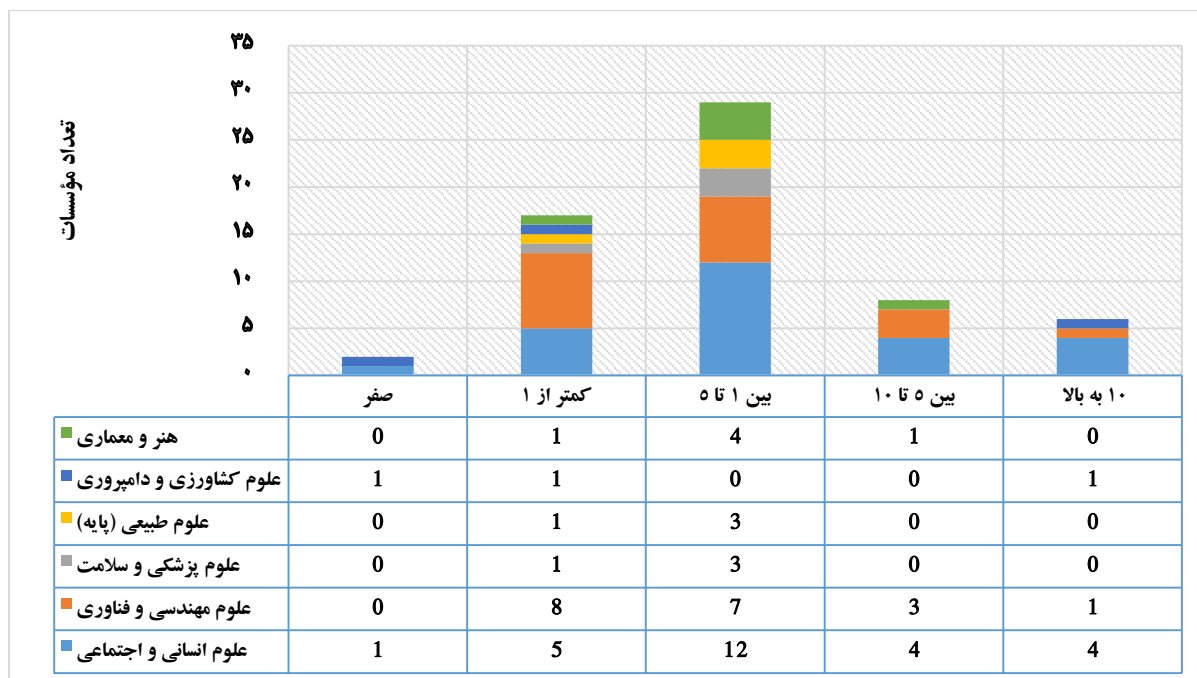
۱۲-۳. نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد کارکنان اداری به تفکیک ساختار سازمانی



نمودار ۳-۱۲. نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد کارکنان اداری در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی

شاخص «نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد کارکنان اداری» در ۱۱ مؤسسه نامشخص است. به لحاظ ساختار سازمانی همان‌طور که نمودار ۳-۱۲ گویای آن است «مرکز پژوهشی» و «گروه پژوهشی» به مراتب عملکرد بهتری نسبت به سایر ساختارها داشته‌اند و دارای جذب پژوهشگران بیشتری نسبت به کارکنان اداری هستند. در این دو ساختار سازمانی ۵ مؤسسه وجود دارند که متوسط جذب پژوهشگران نسبت به کارمندان بیشتر از ۱۰ نفر شده است حال آنکه تعداد پژوهشگران به ازای تعداد کارمندان در سایر ساختارها کمتر از ۱۰ نفر است که تنها ۷ مؤسسه از بین ۴۹ مؤسسه، بین ۵ تا ۱۰ نفر است و سایر ساختارها در ۴۳ مؤسسه باقیمانده از عملکرد ضعیف‌تری برخوردارند.

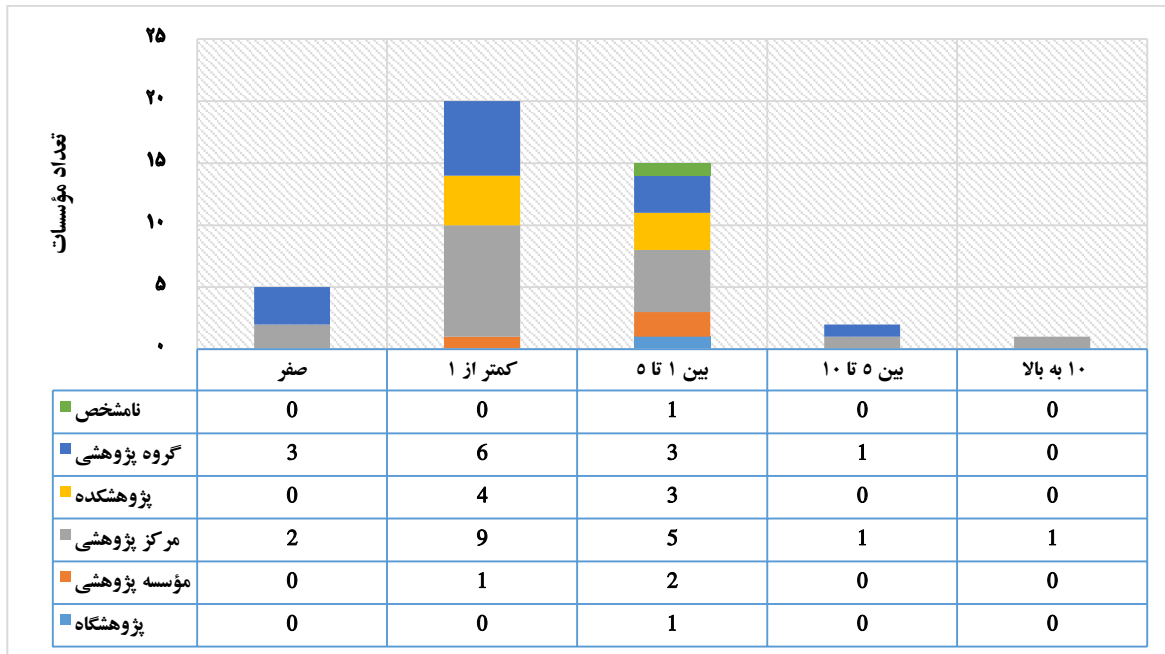
۳-۱۳. نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد کارکنان اداری به تفکیک حوزه اصلی فعالیت



نمودار ۳-۱۳. متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد کارکنان اداری در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

از نمودار ۳-۱۳ چنین بر می‌آید که حدود ۲۰ مؤسسه در حوزه «علوم انسانی و اجتماعی» نسبت به سایر حوزه‌ها وضعیت بهتری دارند چنان که ۴ مؤسسه با حوزه «علوم انسانی و اجتماعی» هستند که نسبت متوسط پژوهشگر به متوسط کارکنان اداری آنها بالاتر از ۱۰ نفر است و این شرایط در ۲ مؤسسه دیگر هم صدق می‌کند که فعالیت آنها در حوزه‌های «علوم مهندسی و فناوری» و «علوم کشاورزی و دامپروری» است. با این وجود نسبت متوسط تعداد پژوهشگر به متوسط تعداد کارکنان اداری دو مؤسسه دیگری که در حوزه «علوم کشاورزی و دامپروری» فعالیت دارند کمتر از ۱۰ نفر است که نشان‌دهنده وجود اختلاف بسیار زیاد بین عملکرد مؤسسه‌ها این حوزه در این شاخص است.

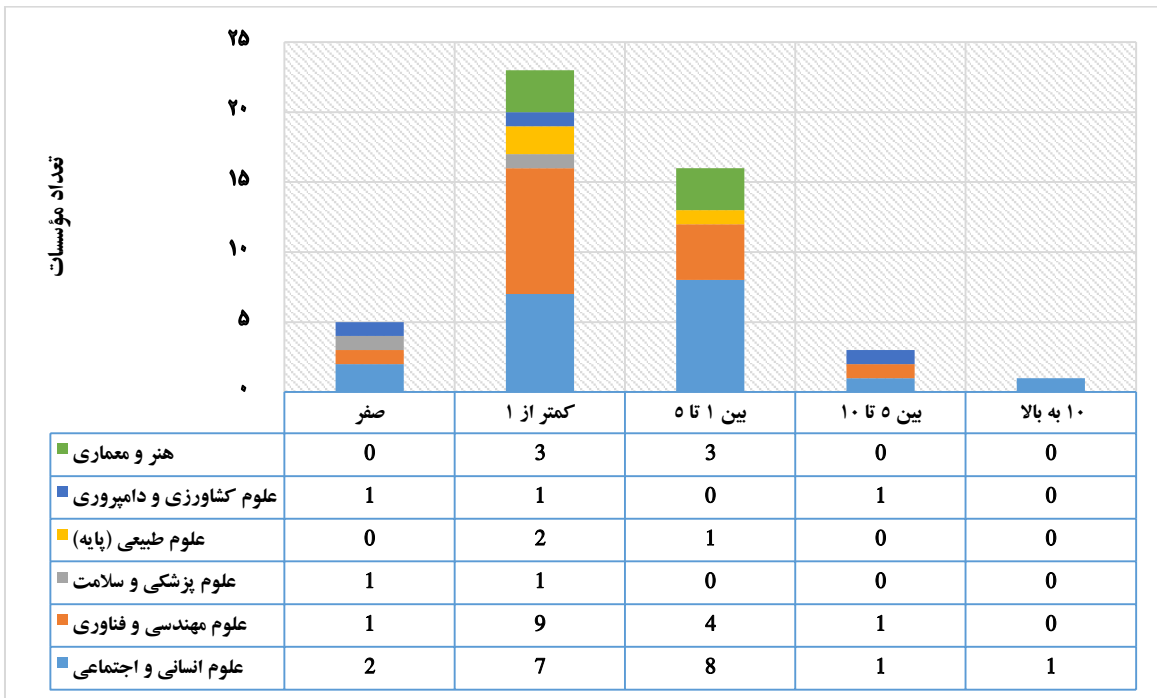
۱۴-۳. نسبت متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به متوسط تعداد کارکنان اداری به تفکیک ساختار سازمانی



نمودار ۱۴-۳. متوسط اعضای هیأت علمی به متوسط کارکنان در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی

در نمودار ۱۴-۳، ۲۳ مؤسسه دارای اطلاعات شاخص «نسبت متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به متوسط تعداد کارکنان اداری به تفکیک ساختار سازمانی» نیستند. در این نمودار نکته مهم این است که از یک پژوهشگاه متشکل از چند پژوهشکده و گروه پژوهشی، انتظار می‌رود به نسبت سایر انواع ساختارهای سازمانی تعداد هیأت علمی بیشتری نسبت به کارکنان اداری داشته باشد. در حالی که نسبت این شاخص برای پژوهشگاه مورد نظر بین ۱ تا ۵ نفر است. از طرفی در مقایسه با نمودار ۱۲-۴ (تعداد پژوهشگر به کارکنان اداری / ساختار سازمانی) مشاهده می‌شود که متوسط تعداد پژوهشگران به کارکنان اداری بیشتر از متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به کارکنان اداری است و نسبت متوسط پژوهشگران به متوسط کارکنان اداری ۱۱ مؤسسه بیشتر از ۵ نفر است. در حالی که در شاخص نسبت متوسط اعضای هیأت علمی به متوسط کارکنان اداری در تنها ۵ مؤسسه بیشتر از ۵ نفر است. لذا به نظر می‌رسد مؤسسه‌ها پژوهشی غیر دولتی، بسترهای مورد نیاز برای جذب هیأت علمی در مقابل جذب پژوهشگر ندارند.

۱۵-۳. نسبت متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به متوسط تعداد کارکنان اداری به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

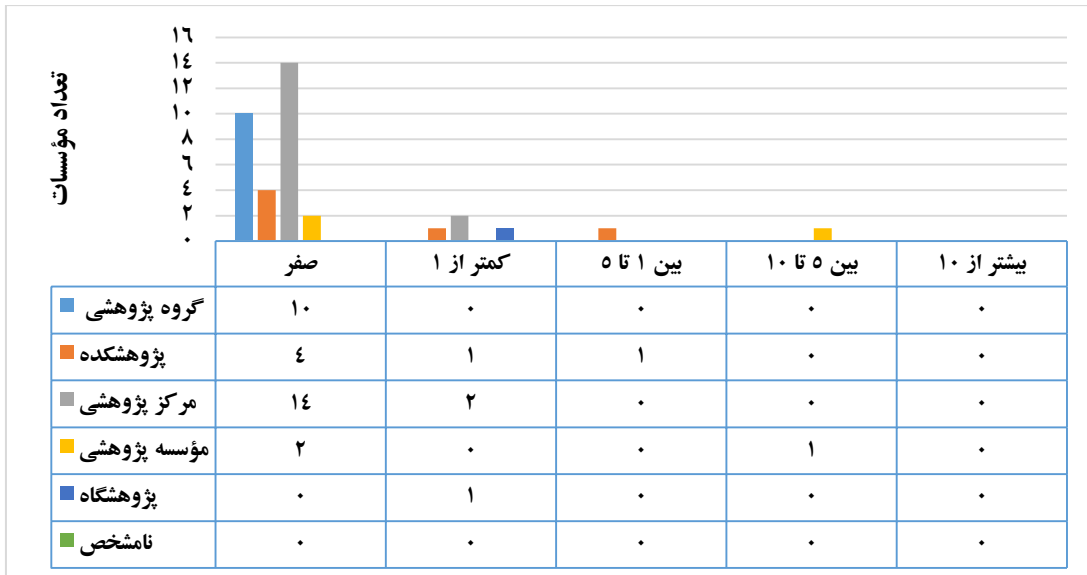


نمودار ۱۵-۳. متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به متوسط تعداد کارکنان اداری در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

نمودار ۱۵-۳ در مقایسه با نمودار ۱۳-۳ (پژوهشگر به کارکنان اداری) نشان می‌دهد مؤسسه‌های مورد مطالعه، پژوهشگران بیشتری را نسبت به اعضای هیأت علمی جذب کرده‌اند. در این بخش نیز مؤسسه‌های حوزه «علوم انسانی و اجتماعی» نسبت به «علوم مهندسی و فناوری» تاحدی در جذب هیأت علمی موفق‌تر بوده‌اند

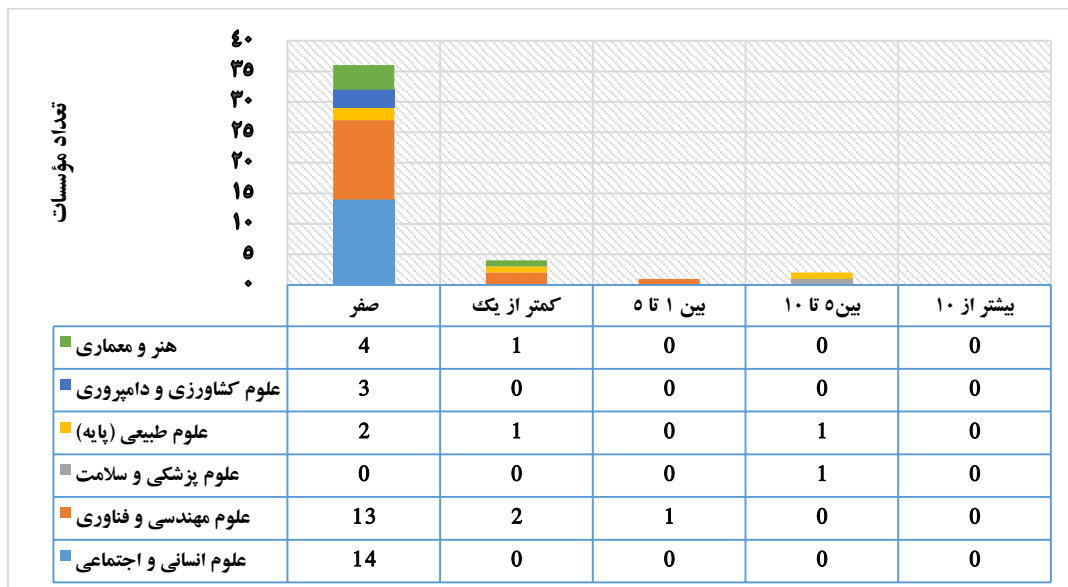
۱۶-۳. سرانه دانشجویان به اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی

آماري در خصوص سرانه دانشجویان به اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ برای ۳۰ مؤسسه مورد مطالعه وجود ندارد. سرانه دانشجویان به اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، ۰/۲۱ است (نمودار ۱۶-۳)



نمودار ۳-۱۶. سرانه دانشجویان به اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی

۳-۱۷. سرانه دانشجویان به اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

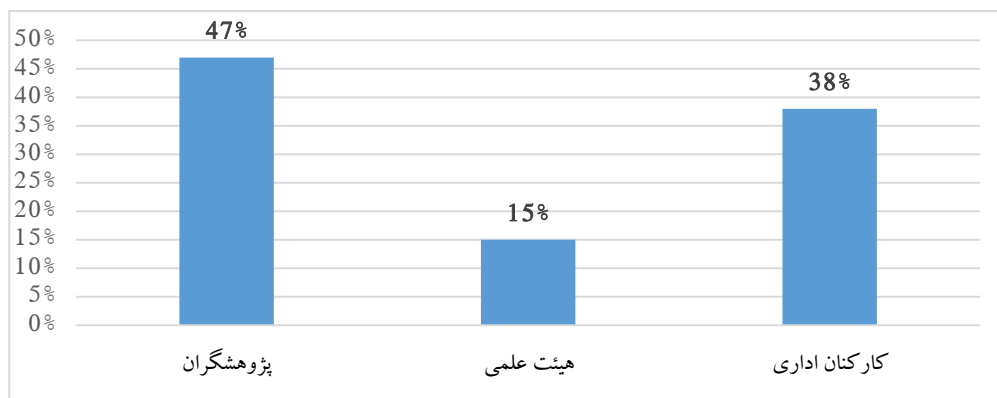


نمودار ۳-۱۷. سرانه دانشجویان به اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

همانطور که در شاخص و نمودار ۳-۱۷ اشاره شد، ۳۰ مؤسسه غیر دولتی، در این زمینه آماری ارائه نکرده‌اند. نسبت متوسط تعداد دانشجویان به متوسط تعداد اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، ۰/۲۱ است.

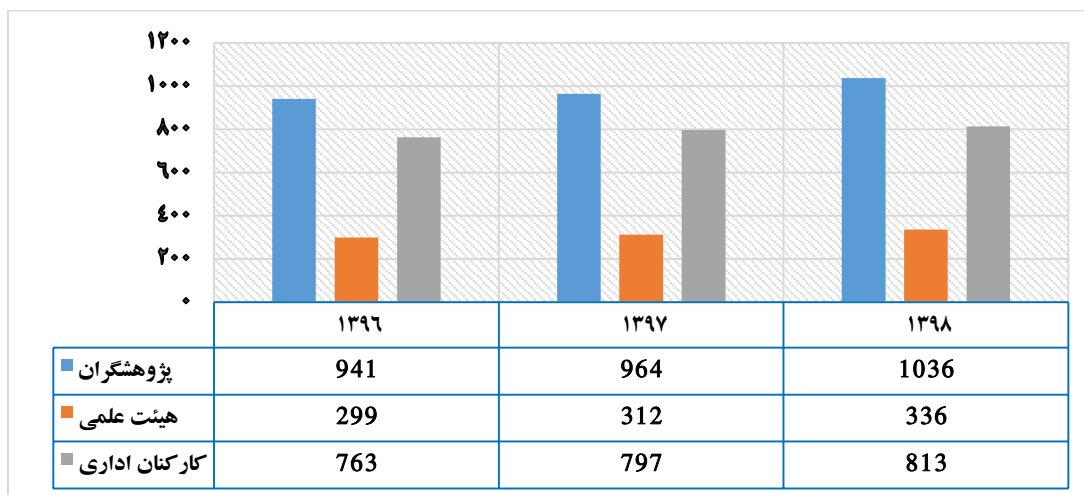
۱۸-۳. جمع بندی

نتایج ارزیابی در خصوص بُعد «استعداد انسانی» نشان می‌دهد مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، در جذب پژوهشگر نسبت به کارکنان اداری و اعضای هیأت علمی همت بیشتری داشته‌اند به طوری که مطابق نمودار ۱۸-۳، ۴۷ درصد منابع انسانی به پژوهشگران تعلق دارد.



نمودار ۱۸-۳. تعداد پژوهشگران، اعضای هیأت علمی و کارکنان

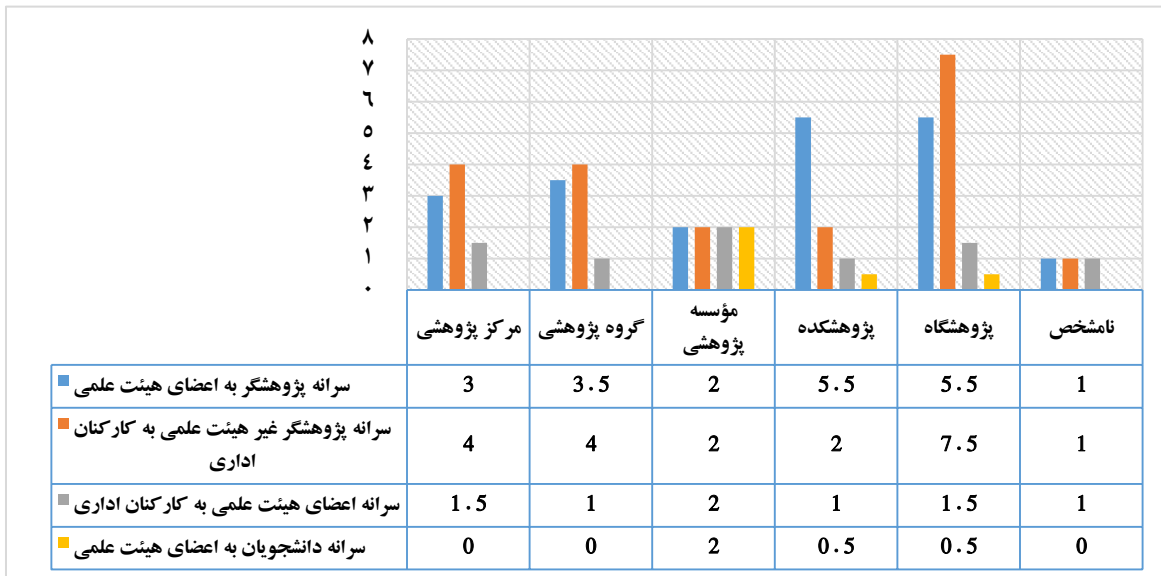
نمودار ۱۹-۳، گویای روند افزایشی هر یک از منابع انسانی و استمرار اختلاف تعداد آنها نسبت به یکدیگر در پی گذشت زمان است. این مقادیر در سایر شاخص‌ها نیز تأثیر خود را گذاشته است (نمودارهای (۲۰-۳ و ۲۱-۳)).



نمودار ۱۹-۱. تعداد منابع انسانی در مؤسسه‌ها در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

بطور کلی پژوهشگاه عملکرد بهتری نسبت به سایر ساختارها در میزان سرانه نیروی انسانی داراست. بر اساس ساختار سازمانی، در شاخص «سرانه پژوهشگر غیر هیأت علمی به کارکنان اداری»، «پژوهشگاه» بیشترین سهم را نسبت به سایر ساختارها به خود اختصاص داده است (نمودار ۲۱-۳).

همچنین مؤسسه پژوهشگاهی و پژوهشکده‌ای در خصوص «سرانه پژوهشگر غیر هیأت علمی به اعضای هیأت علمی» عملکرد همسان و بهتری داشته‌اند.



نمودار ۳-۲۰. توزیع سرانه نیروی انسانی براساس ساختار سازمانی مؤسسه‌ها

در جدول ۳-۲ متوسط تعداد پژوهشگران در مؤسسات پژوهشی به تفکیک ساختار سازمانی ارائه شده است. همان‌طورکه مشاهده می‌شود نهادهای پژوهشی با ساختار «پژوهشکده» و «پژوهشگاه» بیشترین تعداد پژوهشگران را طی سه سال ارزیابی دارند. در این خصوص ۷ مؤسسه اطلاعاتی در مورد تعداد پژوهشگران ارائه نکرده‌اند.

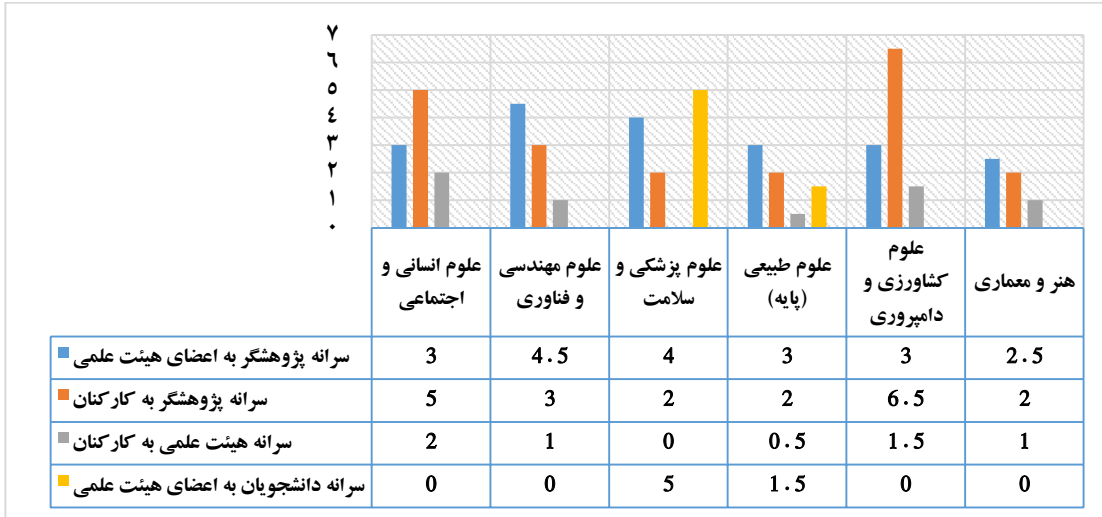
جدول ۳-۲. متوسط تعداد پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی

ساختار	پژوهشگاه	مؤسسه پژوهشی	مرکز پژوهشی	پژوهشکده	گروه پژوهشی
متوسط تعداد پژوهشگران	۲۸/۳	۸/۹	۱۶/۹	۳۹/۲	۹/۸

همچنین نمودار ۳-۲۱، بر اساس حوزه اصلی فعالیت، در شاخص‌های «سرانه پژوهشگر به اعضای هیأت علمی»، «مؤسسه‌های که در حوزه‌های «علوم مهندسی و فناوری» و «علوم پزشکی و سلامت» فعالیت می‌کنند برتر از مؤسسه‌ها با سایر حوزه‌های فعالیتی هستند. همچنین برتری دو حوزه «علوم پزشکی و سلامت» و «علم طبیعی (پایه)» در شاخص «سرانه دانشجویان به اعضای هیأت علمی» نمایان است.

تحلیل‌ها نشان می‌دهد مؤسسه‌ها پژوهشی جذب پژوهشگر و کارکنان اداری را نسبت به جذب هیأت علمی و دانشجویان در اولویت خود دارند. با عنایت به ساختار واحدهایی همچون مؤسسه و

پژوهشگاه انتظار می‌رود تعداد اعضای هیأت علمی معادل با تعداد کارکنان اداری باشد. پیش‌بینی می‌شود با بهبود عملکرد در این شاخص واحدهای پژوهشی می‌توانند عملکرد خود را در شاخص‌هایی همچون دستاوردهای علمی و درآمدزایی و اثر بخشی مالی بهبود بخشند.

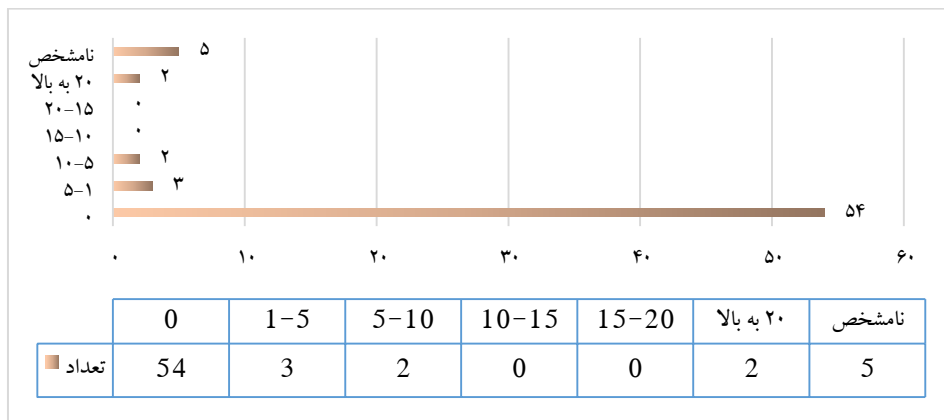


نمودار ۳-۲۱. متوسط سرانه نیروی انسانی براساس حوزه اصلی فعالیت مؤسسه‌ها

نتایج نشان می‌دهد ۵۴ مؤسسه، پذیرش دانشجویان را در دستور کار نداشته‌اند و ۸ مؤسسه دانشجویان می‌پذیرند (جدول ۳-۳). همچنین براساس نمودار ۳-۲۲ سهم دو مؤسسه در پذیرش دانشجویان، بیش از ۲۰ نفر است و ۵ مؤسسه نیز حداکثر ۱۰ دانشجویان دارند.

جدول ۳-۳. چگونگی توزیع مؤسسه‌ها غیر دولتی برحسب پذیرش دانشجویان

تعداد	پذیرش دانشجویان	ندارد	دارد	نامشخص	جمع
۵۴	ندارد	۵۴	۸	۴	۶۶



نمودار ۳-۲۲. فراوانی دانشجویان در مؤسسه‌ها

فصل چهارم:

اطلاعات منابع مادّی و زیرساختی

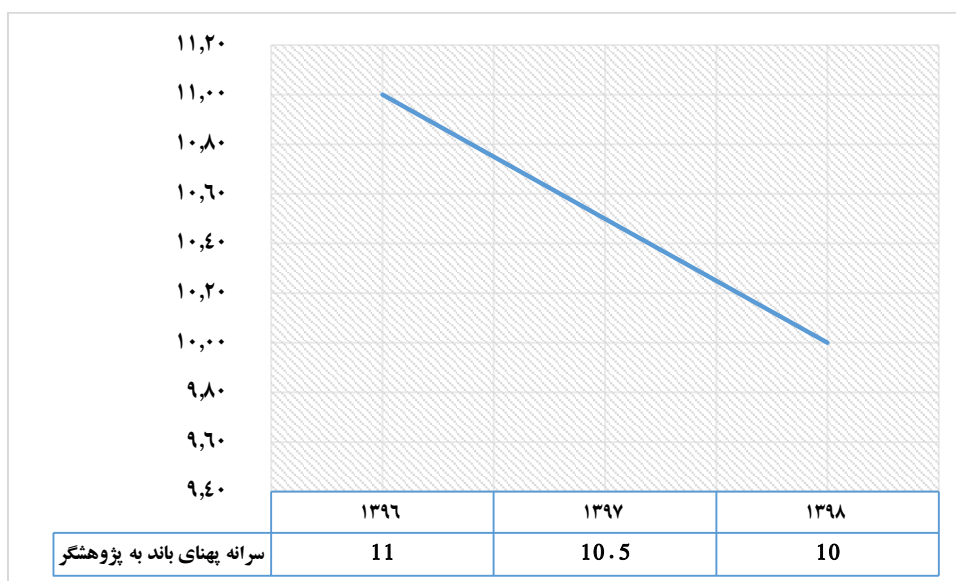
مقدمه

در ادامه فصل قبل، یکی دیگر از ابعاد چارک تناسب، به زیرساخت‌های فیزیکی مؤسسه مربوط می‌شود. شاخص‌های متنوعی در این بعد بررسی می‌شوند که در این گزارش، مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی براساس شاخص‌های ذیل مورد ارزیابی قرار می‌گیرند.

جدول ۴-۱. شاخص‌ها و سنجه‌های مربوط به ویژگی‌های مدیریتی مؤسسه‌ها غیردولتی

سنجه‌ها	شاخص‌ها	ابعاد	چارک
سرانه پهنای باند به پژوهشگر			
سرانه پهنای باند به هیأت علمی			
متوسط پهنای باند در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
متوسط پهنای باند در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
نسبت متوسط پهنای باند به متوسط تعداد پژوهشگر در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی	زیرساخت‌های فیزیکی مؤسسه	زیرساخت‌های فیزیکی	تناسب
نسبت متوسط پهنای باند به متوسط تعداد پژوهشگر در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
متوسط مساحت فیزیکی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
متوسط مساحت فیزیکی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			

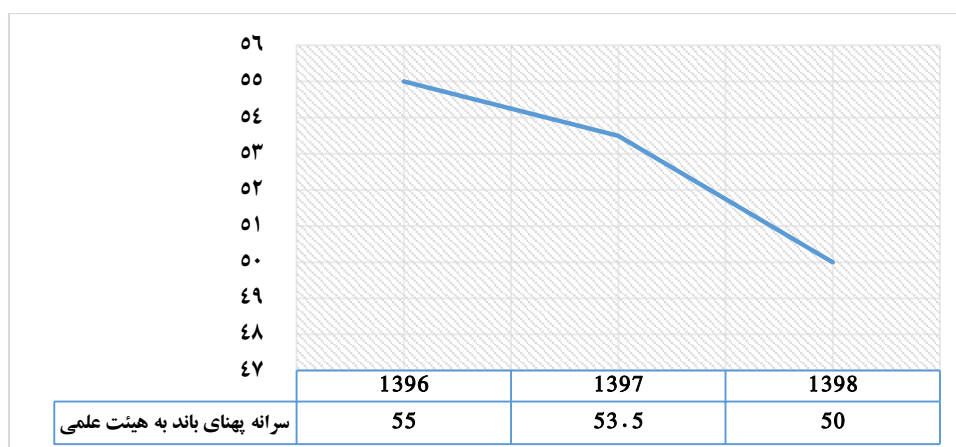
۴-۱. سرانه پهنای باند به پژوهشگر



نمودار ۴-۱. سرانه پهنای باند به پژوهشگر (مگابیت بر ثانیه)

همانطور که در نمودار ۴-۱ مشخص است، سرانه پهنای باند به ازای پژوهشگر در طی سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ دارای روند نزولی است بطوری‌که در سال ۱۳۹۷ از ۱۱ مگابیت بر ثانیه به ۱۰.۵ مگابیت بر ثانیه رسیده است و در سال ۱۳۹۸، سرانه پهنای باند به ازای پژوهشگر به ۱۰ مگابیت بر ثانیه کاهش یافته است که این روند نزولی در کیفیت پژوهشی و دسترسی به اطلاعات تأثیرگذار خواهد بود.

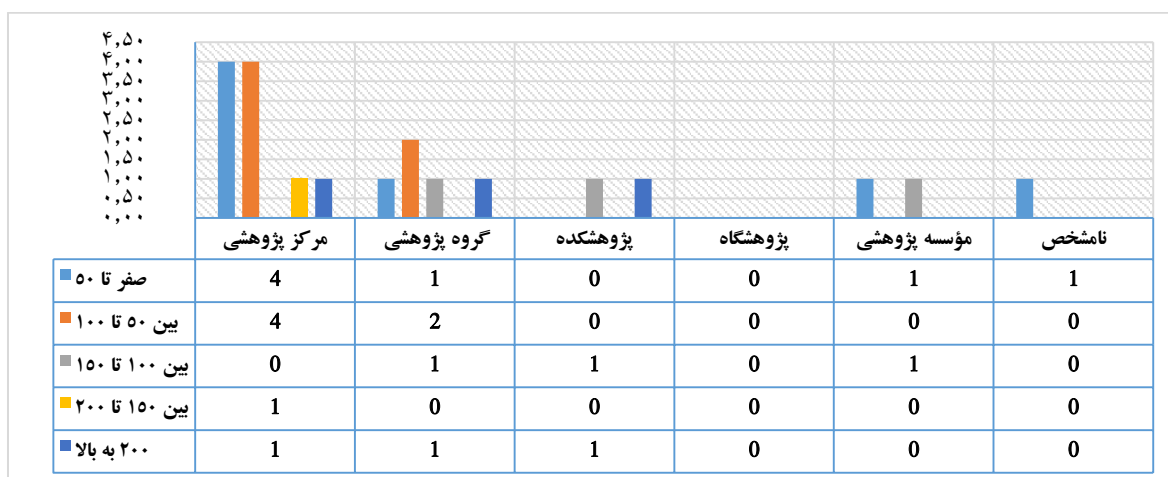
۴-۲. سرانه پهنای باند به هیأت علمی



نمودار ۴-۲. سرانه پهنای باند به هیأت علمی (مگابیت بر ثانیه)

همانطور که در نمودار ۴-۲ مشخص است، سرانه پهنای باند به ازای هیأت علمی در طی سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ رو به کاهش است به طوری که در سال ۱۳۹۶ از ۵۵ مگابیت بر ثانیه به ۵۳.۵ مگابیت بر ثانیه در سال ۱۳۹۷ رسیده است و در سال ۱۳۹۸، سرانه پهنای باند به هیأت علمی به ۵۰ مگابیت بر ثانیه کاهش یافته است.

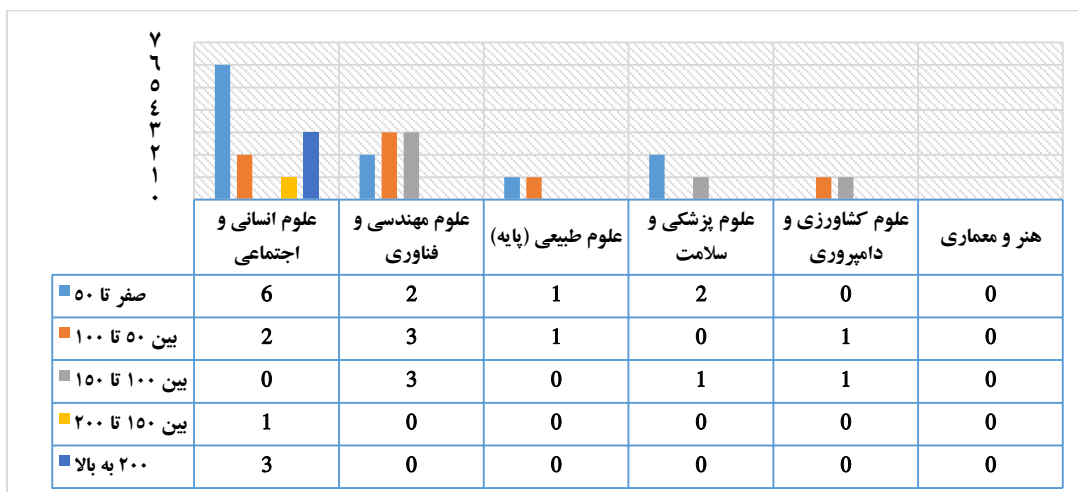
۴-۳. متوسط پهنای باند به تفکیک ساختار سازمانی



نمودار ۴-۳. متوسط پهنای باند در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی (مگابیت بر ثانیه)

براساس نمودار ۴-۳، سه مؤسسه با ساختارهای «مرکز پژوهشی»، «گروه پژوهشی» و «پژوهشکده» وجود دارد که متوسط پهنای باند مربوط به آنها بالاتر از ۲۰۰ مگابیت بر ثانیه است. می‌توان گفت اکثر متوسط پهنای باند مؤسسه‌ها بین صفر تا ۱۰۰ مگابیت بر ثانیه است چرا که ۶۵٪ مؤسسه‌ها دارای این طیف پهنای باند هستند.

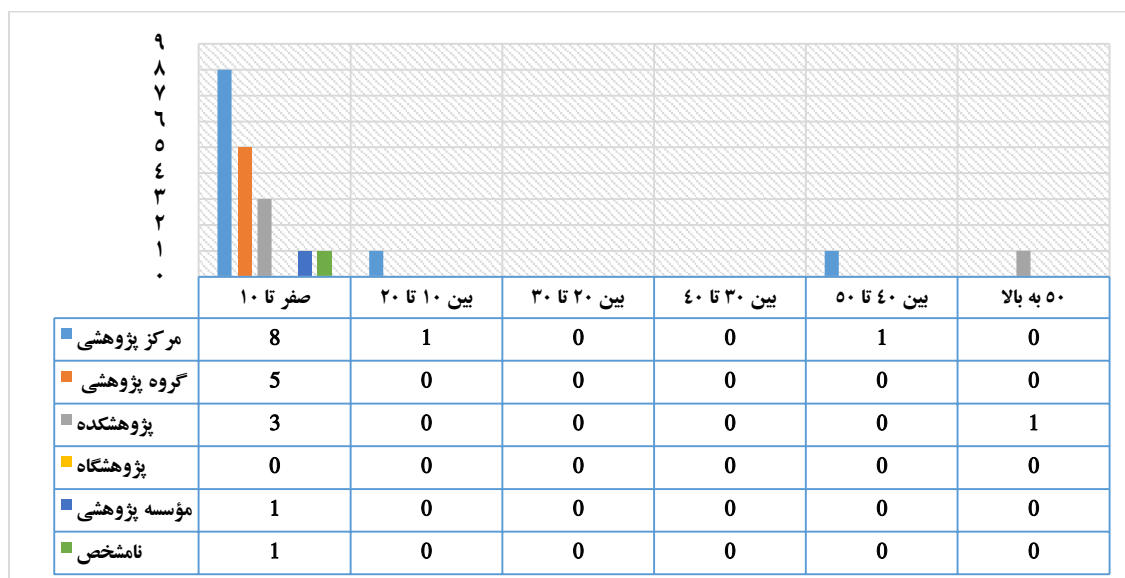
۴-۴. متوسط پهنای باند به تفکیک حوزه اصلی فعالیت



نمودار ۴-۴. متوسط پهنای باند در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت (مگابیت بر ثانیه)

با توجه به عدم ارائه اطلاعات ۴۳ مؤسسه در خصوص شاخص «متوسط پهنای باند مؤسسه‌ها»، تعداد مراکزی که متعلق به حوزه‌های «علوم انسانی و اجتماعی» و «علوم مهندسی و فناوری» است بیش از سایر حوزه‌ها است (نمودار ۴-۴) و همچنین حوزه «علوم انسانی و اجتماعی» به تنهایی ۴ مؤسسه را دربردارد که دارای متوسط پهنای باند بالاتر از ۱۵۰ مگابیت بر ثانیه هستند.

۴-۵. نسبت متوسط پهنای باند به متوسط تعداد پژوهشگر به تفکیک ساختار سازمانی



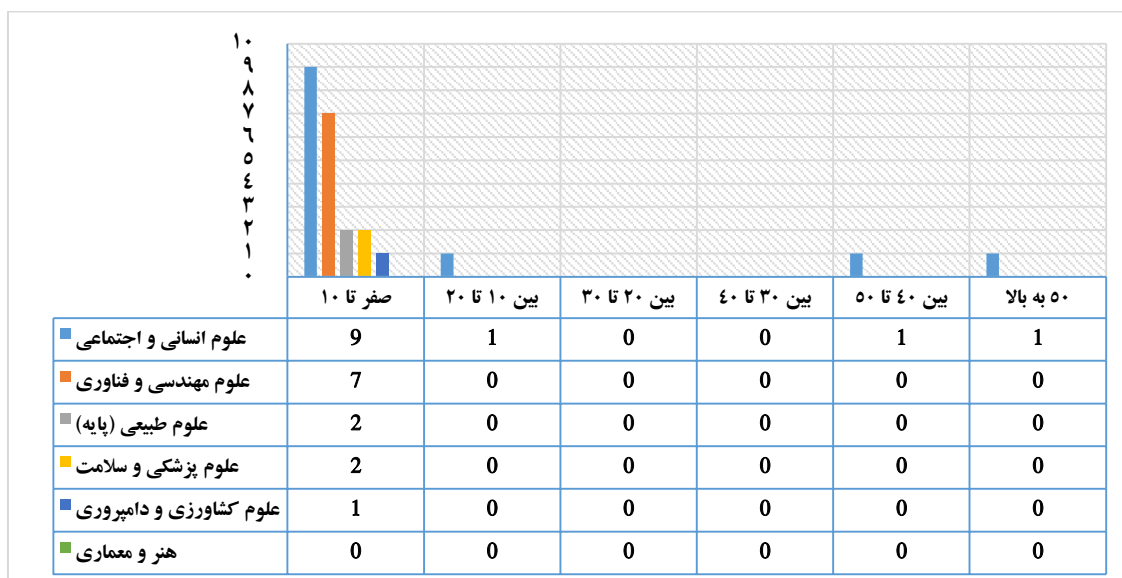
نمودار ۴-۵. متوسط پهنای باند به متوسط پژوهشگر به تفکیک ساختار سازمانی (مگابیت بر ثانیه)

براساس نمودار ۴-۵، «نسبت متوسط پهنای باند به متوسط پژوهشگر» برای ۲ مؤسسه وجود ندارد. در بین مؤسسه‌های غیردولتی که از آنها پاسخ دریافت کرده‌ایم ساختار سازمانی پژوهشگاه وجود

ندارد. از طرفی انتظار می‌رود مؤسسه و پژوهشکده‌ها وضعیت مطلوب‌تری در مقایسه با مراکز و گروه‌های پژوهشی داشته باشند که براساس داده‌های موجود چنین شرایطی صادق نیست.

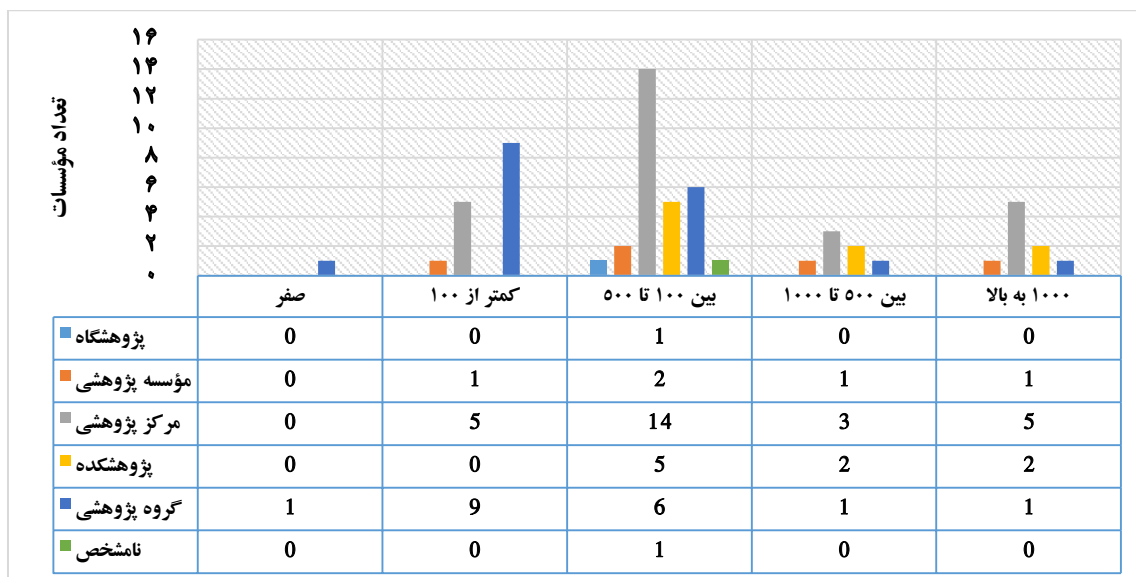
۴-۶. نسبت متوسط پهنای باند به متوسط تعداد پژوهشگر به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

همانطور که در نمودار ۴-۵ ارائه شد، ۲ مؤسسه درخصوص «نسبت متوسط پهنای باند به متوسط تعداد پژوهشگر» اطلاعاتی ندارند. تنها مؤسسه‌ای که بیشترین میزان شاخص مذکور را دربردارد دارای ساختار «علوم انسانی و اجتماعی» است. حوزه‌های «علوم طبیعی (پایه)»، «علوم پزشکی و سلامت» هر کدام با ۲ مؤسسه و «علوم کشاورزی و دامپروری»، کمترین میزان متوسط پهنای باند به متوسط تعداد پژوهشگر را نسبت به سایر حوزه‌ها دارا هستند.



نمودار ۴-۶. متوسط پهنای باند به تعداد پژوهشگر به تفکیک حوزه اصلی فعالیت (مگابیت بر ثانیه)

۴-۷. متوسط مساحت فیزیکی به تفکیک ساختار سازمانی

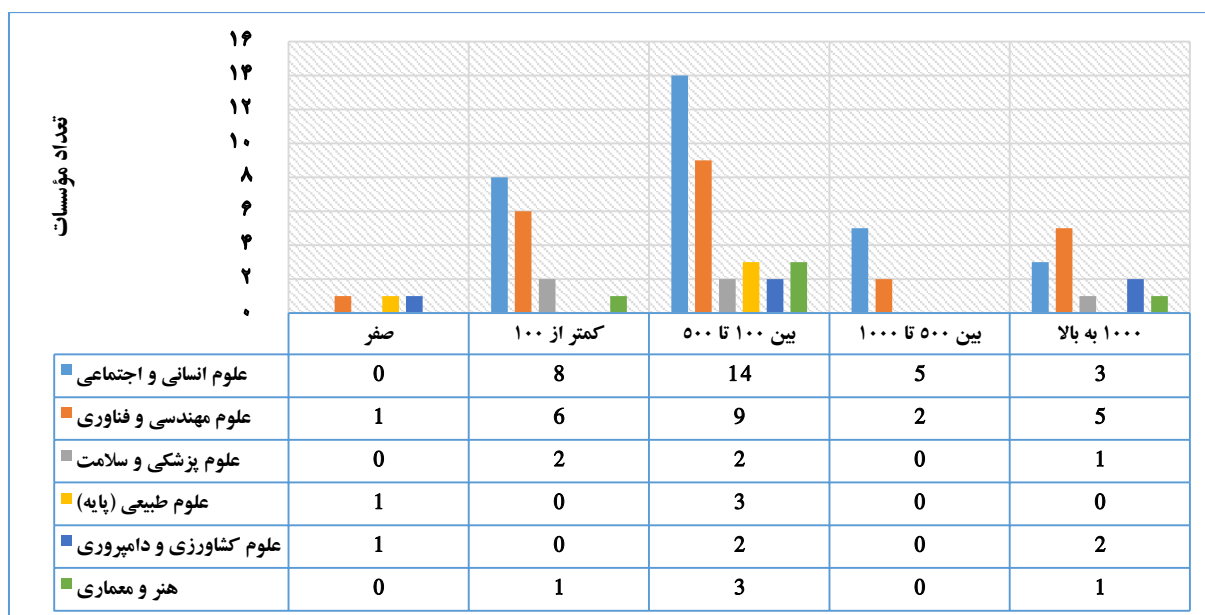


نمودار ۴-۷. متوسط مساحت فیزیکی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی (متر مربع)

۵ مؤسسه پژوهشی درخصوص «مساحت فیزیکی» اطلاعاتی ارائه نداده‌اند. منظور از مساحت فیزیکی، مجموع فضاهای در اختیار مؤسسه (متر مربع) است. براساس نمودار ۴-۷، متوسط مساحت فیزیکی، در ساختارهای سازمانی «مرکز پژوهشی» و «گروه پژوهشی» بیشتر از سایر ساختارهای سازمانی است و همچنین تعداد بسیاری از مؤسسه‌ها (۲۹ مؤسسه) بین ۱۰۰ تا ۵۰۰ متر مربع مساحت دارند.

۴-۸. متوسط مساحت فیزیکی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

براساس نمودار ۴-۸، متوسط مساحت فیزیکی در بین حوزه‌های «علوم انسانی و اجتماعی» و «علوم مهندسی و فناوری» بیشتر از سایر حوزه‌هاست و همچنین کمترین میزان متوسط مساحت فیزیکی در بین حوزه‌های اصلی فعالیت مؤسسه‌ها پژوهشی به «علوم طبیعی (پایه)» تعلق دارد.

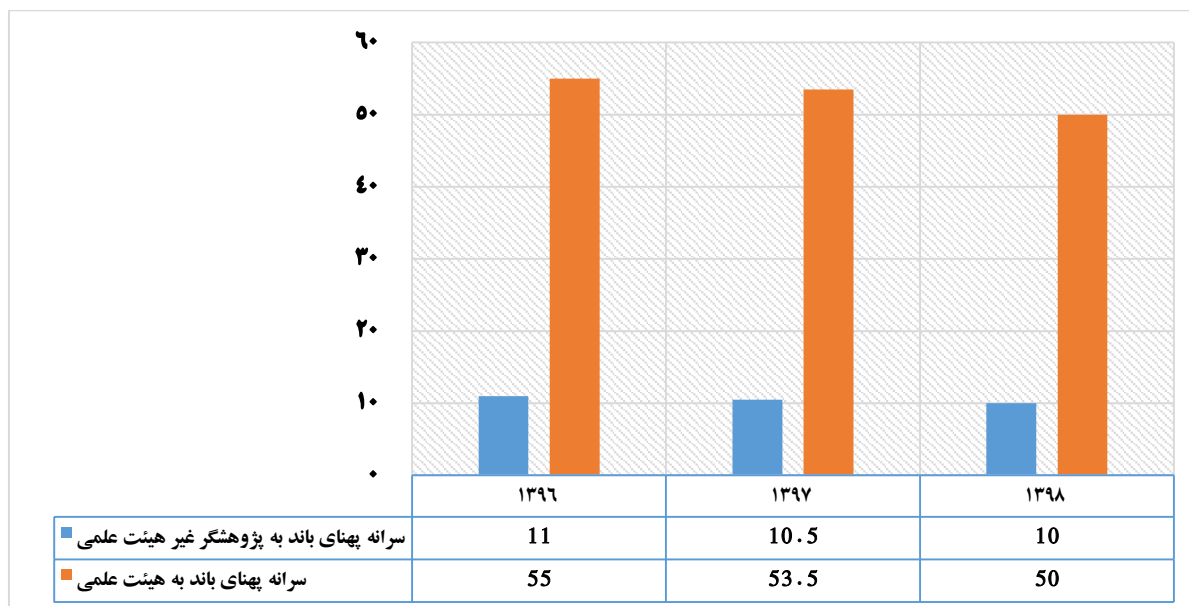


نمودار ۴-۸. متوسط مساحت فیزیکی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت (متر مربع)

۴-۹. جمع بندی

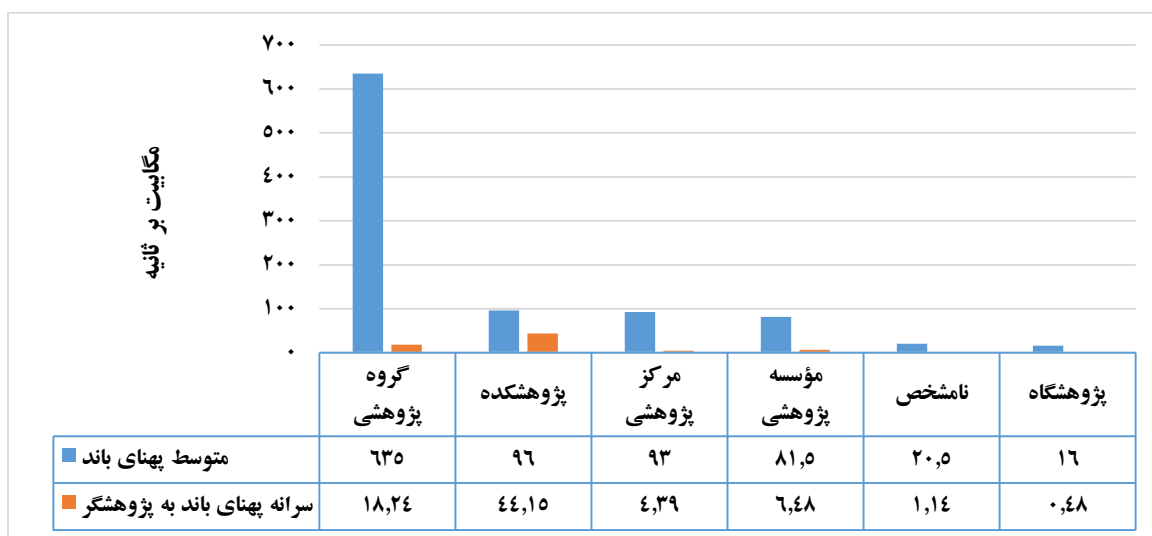
در خصوص اطلاعات پهنای باند مؤسسه‌ها پژوهشی تنها ۲۵ مؤسسه اطلاعات را در اختیار ارزیابان قرار دادند. لذا شاخص‌های مرتبط به پهنای باند تنها براساس آن مؤسسه‌ها مذکور بررسی شده است.

براساس نمودار ۴-۹، میزان سرانه پهنای باند برای اعضای هیأت علمی بهتر از سرانه همین میزان برای پژوهشگران در سال‌های متمادی ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ است. زمینه‌سازی جهت اشتغال نیروهای تحصیل کرده در بخش غیردولتی و ارتقای توانمندی آنها در تولید علم و فناوری مستلزم فراهم شدن بسترهای لازم و ضروری در سطح ملی و کلان است، از این رو در سایر مؤسسه‌های که از شفافیت لازم برخوردار نبودند اقدامات لازم در جهت دسترسی آسان و سریع به اینترنت برای اعضای هیأت علمی، پژوهشگران و حتی کارکنان اداری ضروری است تا فرصت‌ها و دستاوردهای نوینی برای ارتقای سطح تعاملات علمی آنها فراهم شود.



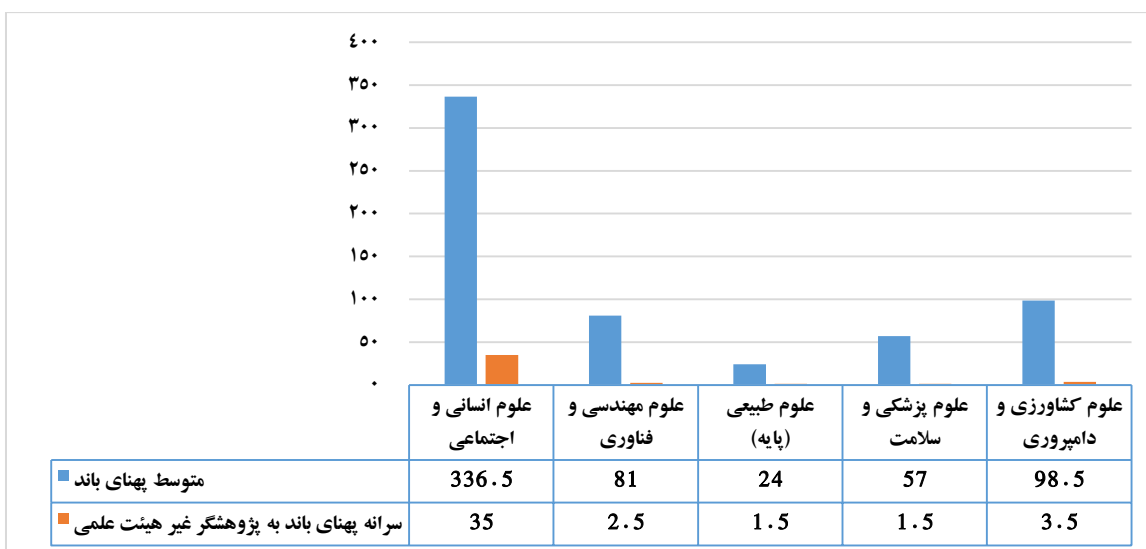
نمودار ۴-۹. سرانه پهنای باند به پژوهشگران (هیأت علمی و غیر هیأت علمی) مؤسسه ها

در شاخص متوسط پهنای باند اینترنت، «گروه‌های پژوهشی» با اختلاف نسبت به سایر ساختارها بهترین عملکرد را به خود اختصاص داده‌اند ولی ساختار «پژوهشکده» بیشترین میزان «متوسط پهنای باند به متوسط پژوهشگر غیر هیأت علمی» را دربردارد.



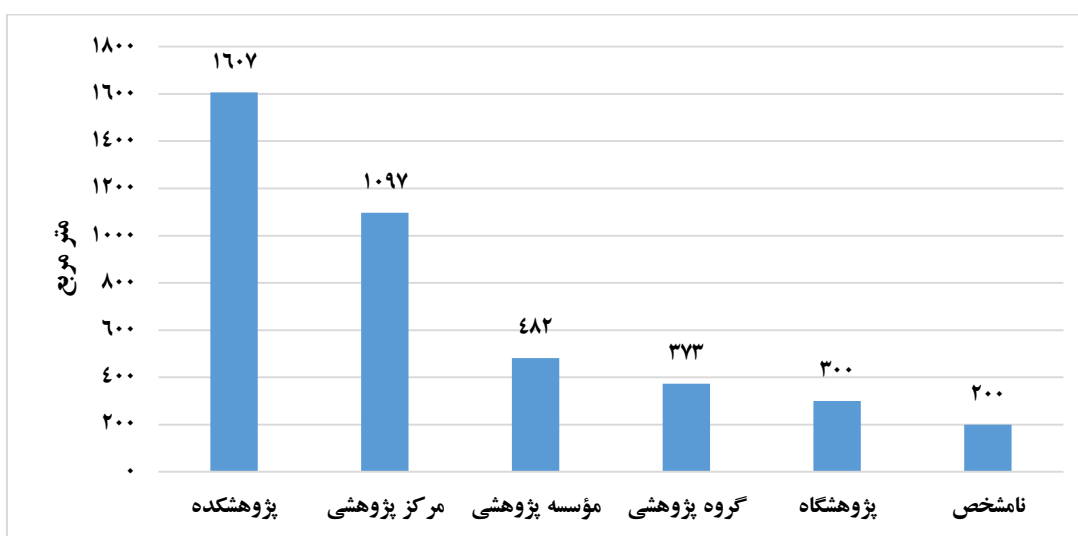
نمودار ۴-۱۰. پهنای باند براساس ساختار سازمانی (مگابیت بر ثانیه)

در نمودار ۴-۱۱ شاخص‌های متوسط پهنای باند و سرانه پهنای باند به پژوهشگر غیر هیأت علمی بر اساس تفکیک حوزه اصلی فعالیت نشان داده شده است، هم‌چنان‌که ملاحظه می‌شود مؤسسه‌ها فعال در حوزه «علوم انسانی و اجتماعی» در هر دو شاخص، به ترتیب بیشترین میزان را به خود اختصاص داده است و بعد از آن «علوم کشاورزی و دامپروری» نسبت به سایر حوزه‌ها پیشرو است. نکته قابل توجه اینکه حوزه «هنر و معماری» در بین ۲۳ مؤسسه مورد مطالعه وجود ندارد.



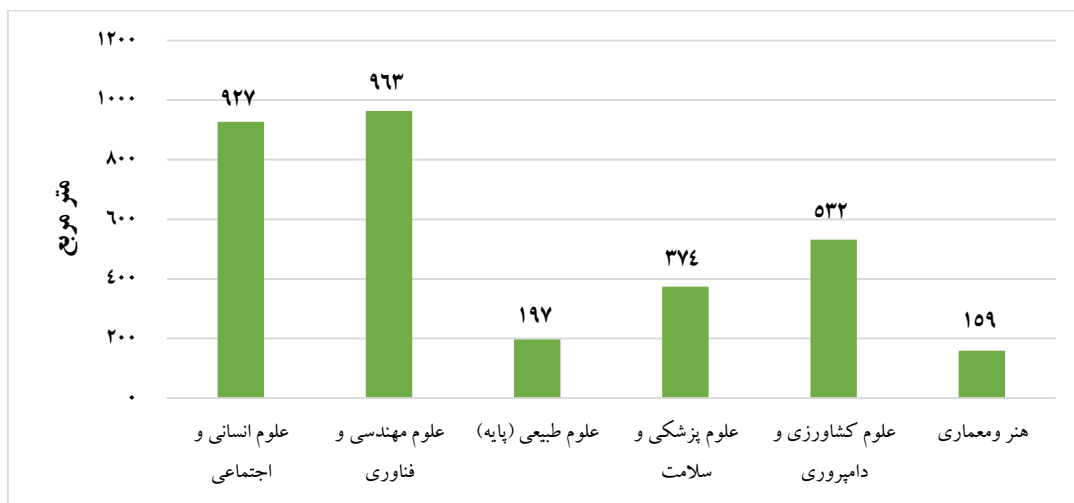
نمودار ۴-۱۱. شاخص پهنای باند براساس حوزه اصلی فعالیت (مگابیت بر ثانیه)

در نمودار ۴-۱۲، میزان «متوسط مساحت فیزیکی» در ساختار «پژوهشکده» مؤسسه‌ها با ۴۰ درصد بیش از سایر ساختارهاست و ۵ درصد مؤسسه‌ها که ساختار آنها نامشخص است کمترین میزان متوسط مساحت فیزیکی را دارا هستند.



نمودار ۴-۱۲. متوسط مساحت فیزیکی به تفکیک ساختار سازمانی (متر مربع)

همچنین در نمودار ۴-۱۳، بیشترین میزان «متوسط مساحت فیزیکی» به ترتیب به حوزه «علوم مهندسی و فناوری» با ۳۱ درصد و «علوم انسانی و اجتماعی» با ۲۹ درصد و کمترین میزان به حوزه «هنر و معماری» با ۵ درصد تعلق دارد.



نمودار ۴-۱۳. متوسط مساحت فیزیکی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت (متر مربع)

فصل پنجم:

اطلاعات مدیریتی و فرایندی

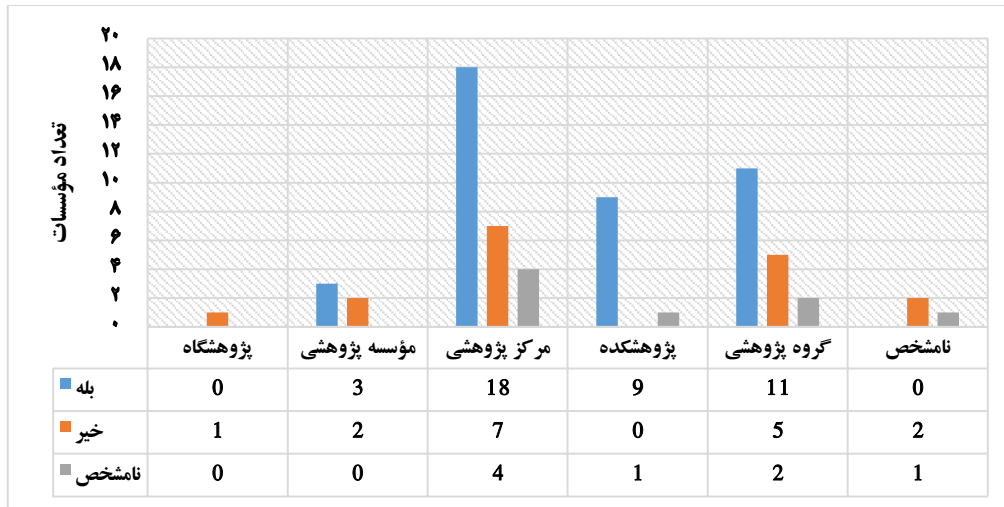
مقدمه

در این فصل در ادامه مباحث قبلی که به ابعاد گوناگون چارک تناسب پرداخته شد، شاخص‌های بُعد ویژگی‌های مدیریتی ارائه می‌شود.

جدول ۵-۱. شاخص‌ها و سنجه‌های مربوط به ویژگی‌های مدیریتی مؤسسه‌ها غیردولتی

سنجه‌ها	شاخص‌ها	ابعاد	چارک
وجود برنامه‌های کوتاه‌مدت برای پیشبرد فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی	کیفیت مدیریت و برنامه‌ریزی مؤسسه	ویژگی‌های مدیریتی	تناسب
وجود برنامه‌های کوتاه‌مدت برای پیشبرد فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
وجود مقررات و نظام اجرایی پژوهش در مؤسسه در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
وجود مقررات و نظام اجرایی پژوهش در مؤسسه در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
وجود سازوکار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
وجود سازوکار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			

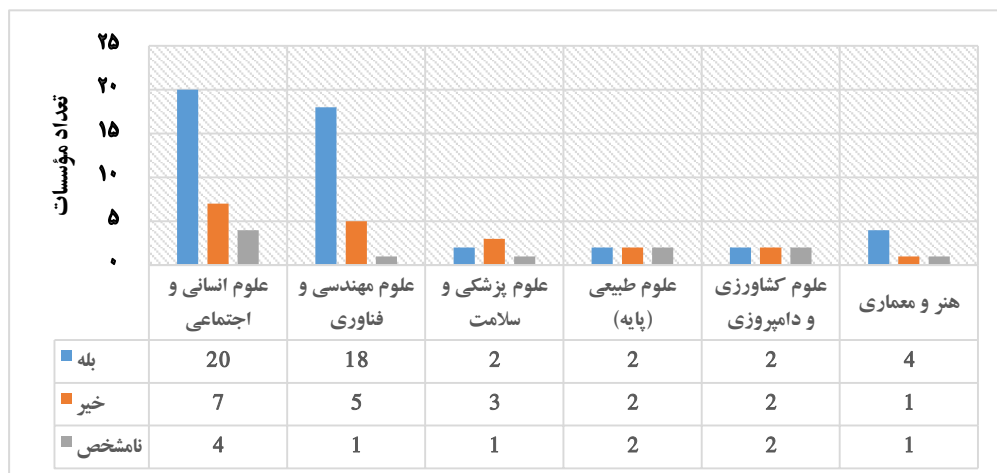
۱-۵. وجود برنامه‌های کوتاه‌مدت برای پیشبرد فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه به تفکیک ساختار سازمانی



نمودار ۱-۵ وجود برنامه‌های کوتاه‌مدت برای پیشبرد فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه به تفکیک ساختار سازمانی

براساس نمودار ۱-۵، ساختارهای سازمانی «مرکز پژوهشی»، «گروه پژوهشی» و «پژوهشکده» به ترتیب بیشترین فراوانی را در برنامه‌های کوتاه‌مدت دارند و «پژوهشگاه» هیچ برنامه‌ای را به خود اختصاص نداده است.

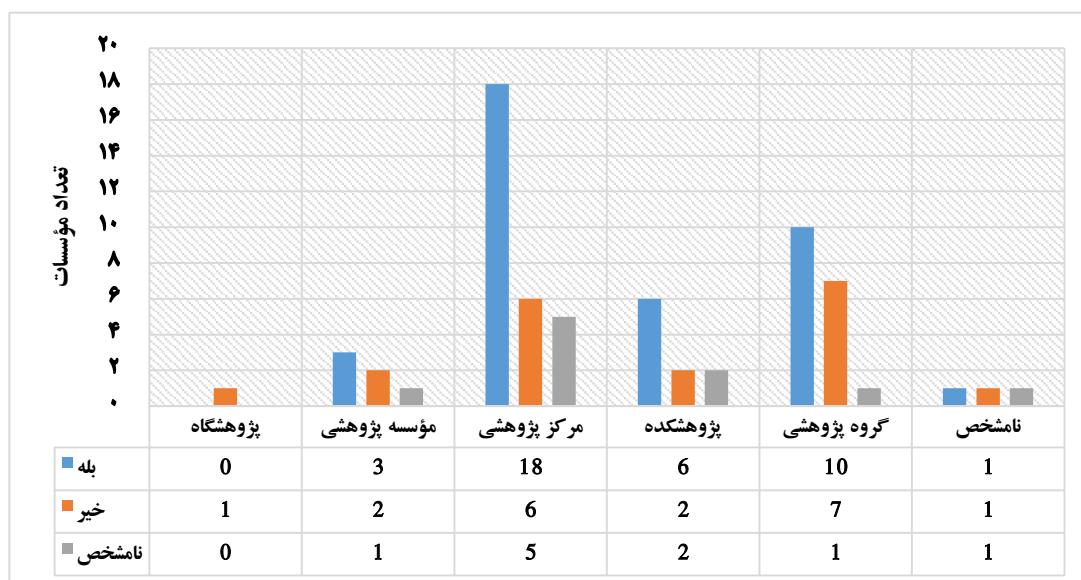
۲-۵. وجود برنامه‌های کوتاه‌مدت برای پیشبرد فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه به تفکیک حوزه اصلی فعالیت



نمودار ۲-۵. وجود برنامه‌های کوتاه‌مدت برای پیشبرد فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

براساس نمودار ۲-۵ حوزه‌های «علوم انسانی و اجتماعی» و «علوم مهندسی و فناوری»، بیشترین میزان تعداد مؤسسه‌ها با برنامه‌های کوتاه‌مدت را در بردارند و «علوم کشاورزی و دامپروری»، «علوم طبیعی» و «علوم پزشکی و سلامت» کمترین میزان را دربردارد.

۳-۵. وجود مقررات و نظام اجرایی پژوهش در مؤسسه به تفکیک ساختار سازمانی

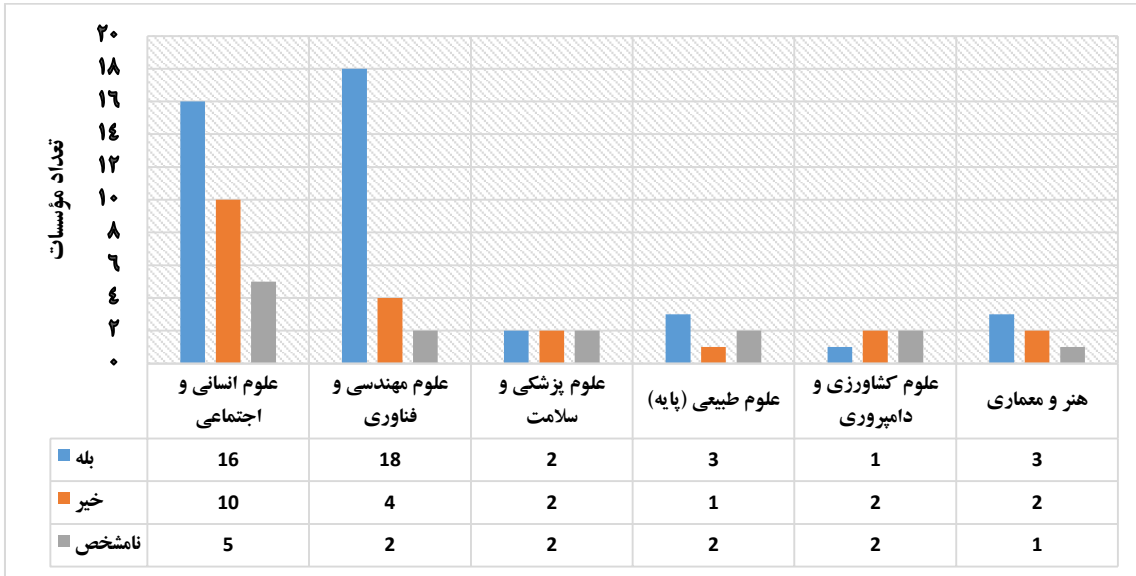


نمودار ۳-۵. وجود مقررات و نظام اجرایی در مؤسسه به تفکیک ساختار سازمانی

براساس نمودار ۳-۵، ساختارهای سازمانی «مرکز پژوهشی»، «گروه پژوهشی» و «پژوهشکده» به ترتیب بیشترین تعداد مؤسسه دارای مقررات و نظام اجرایی پژوهش را در بردارند و ساختار «پژوهشگاه» هیچ نظامی را به خود اختصاص داده است.

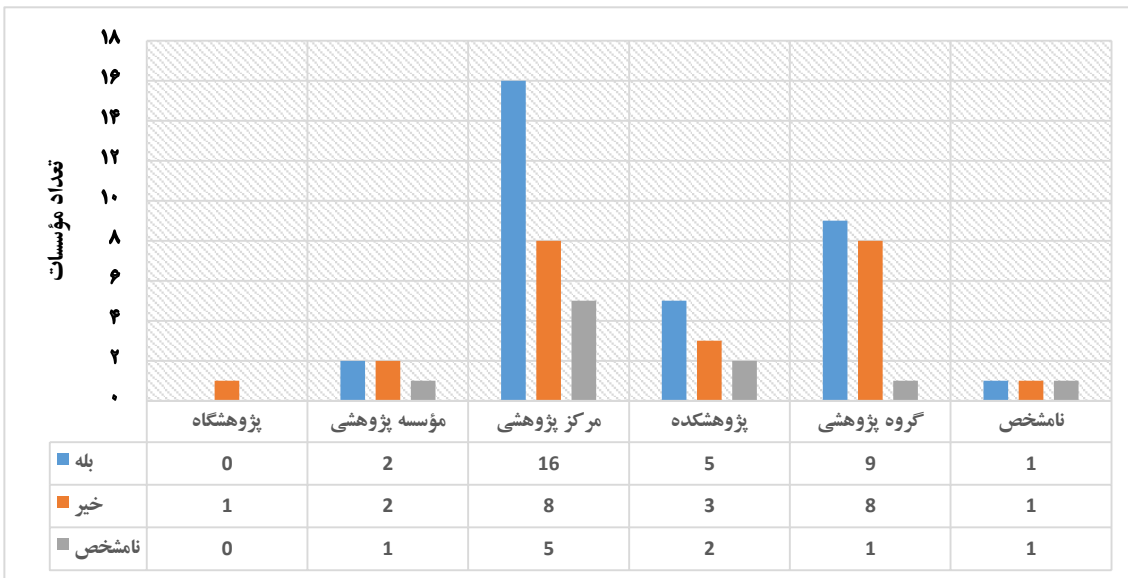
۴-۵. وجود مقررات و نظام اجرایی پژوهش در مؤسسه به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

براساس نمودار ۴-۵، حوزه‌های «علوم مهندسی و فناوری» و «علوم انسانی و اجتماعی» بیشترین تعداد مؤسسه دارای مقررات و نظام اجرایی پژوهش و «علوم کشاورزی و دامپروری» کمترین تعداد را دربردارند.



نمودار ۵-۴. وجود مقررات و نظام اجرایی در مؤسسه به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

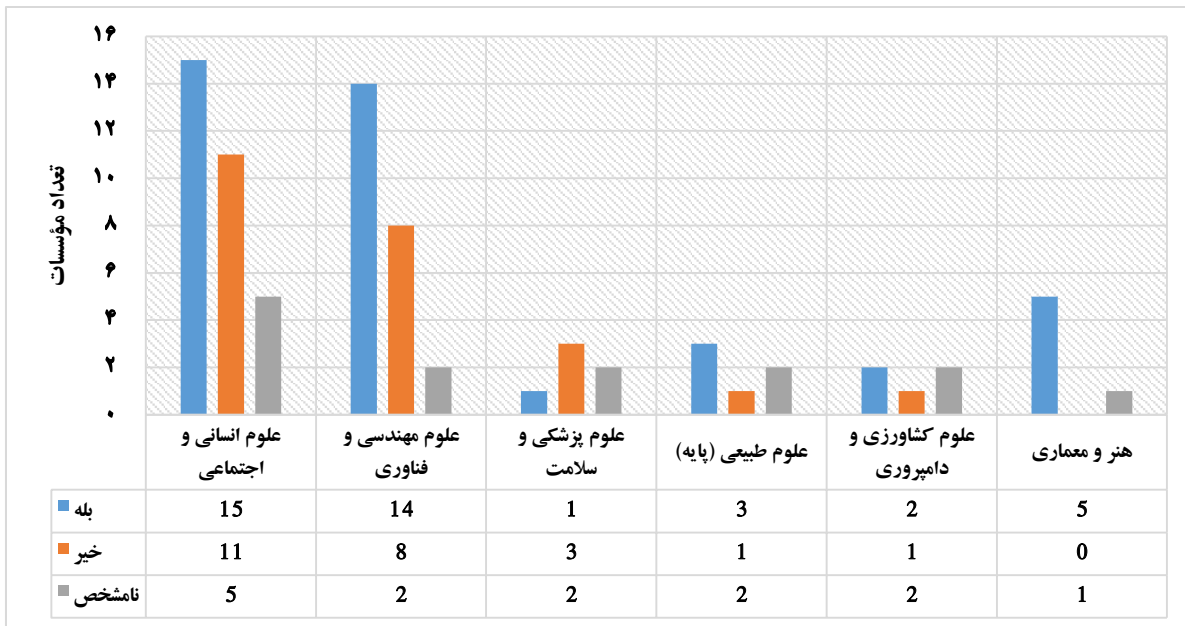
۵-۵. وجود سازوکار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی به تفکیک ساختار سازمانی



نمودار ۵-۵. وجود سازوکار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی به تفکیک ساختار سازمانی

براساس نمودار ۵-۵، بیشترین میزان سازوکار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی به ساختارهای سازمانی «مرکز پژوهشی»، «گروه پژوهشی» و «پژوهشکده» تعلق دارد و ساختار سازمانی «پژوهشگاه» هیچ برنامه برون‌سپاری طرح پژوهشی را در دستور کار قرار نداده است. تنها دو «مؤسسه پژوهشی» در این زمینه سازوکارهایی را در دستور کار گنجانده است.

۶-۵. وجود سازوکار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

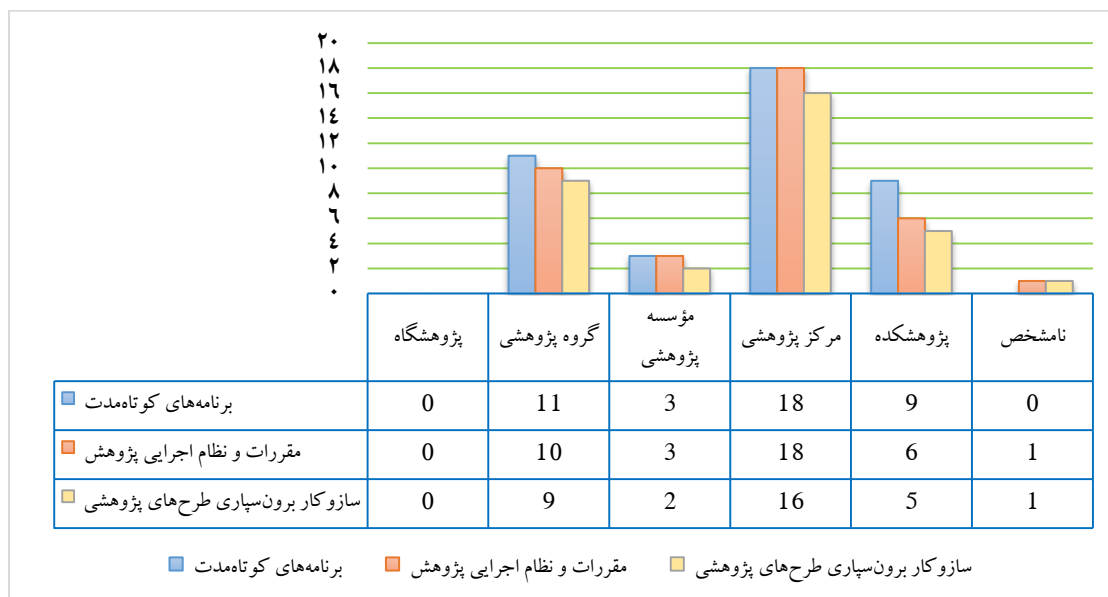


نمودار ۶-۵. وجود سازوکار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

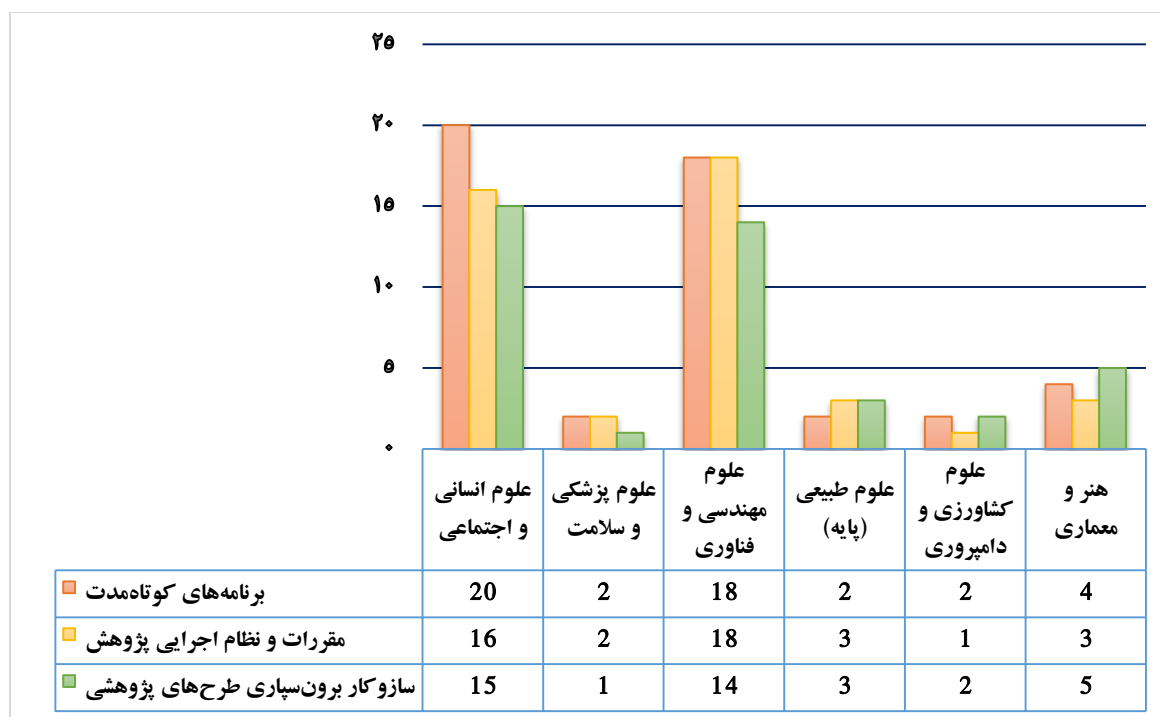
براساس نمودار ۶-۵ حوزه‌های «علوم مهندسی و فناوری» و «علوم انسانی و اجتماعی» بیشترین میزان سازوکار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی را در بردارند و «علوم پزشکی و سلامت» با یک مورد، کمترین میزان را در بردارد.

۷-۵. جمع بندی

بررسی‌ها نشان می‌دهد مؤسسه‌هایی که دارای ساختارهای «مرکز پژوهشی»، «گروه پژوهشی» و «پژوهشکده» هستند از «برنامه‌های کوتاه‌مدت»، «مقررات و نظام اجرایی پژوهشی» و «ساز و کار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی» برای پیشبرد اهداف خود بهره گرفته‌اند (نمودار ۷-۵). با این حال در ساختارهای ذکر شده نیز تمامی مؤسسه‌های مورد بررسی ویژگی‌های مدیریتی مناسبی ندارند و فقدان برنامه‌های کوتاه‌مدت برای پیشبرد فعالیت‌های پژوهشی مؤسسه، مقررات و نظام اجرایی پژوهش و سازوکار برون‌سپاری طرح‌های پژوهشی در مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی، عملکرد ضعیف پژوهشی را در بلندمدت در پی خواهد داشت.



نمودار ۷-۵. ارزیابی ویژگی‌های مدیریتی مؤسسه براساس ساختار سازمانی



نمودار ۸-۵. ارزیابی ویژگی‌های مدیریتی مؤسسه براساس حوزه اصلی فعالیت

همچنین براساس نمودار ۸-۵، در زمینه ارزیابی ویژگی‌های مدیریتی مؤسسه براساس حوزه اصلی فعالیت، به ترتیب «علوم انسانی و اجتماعی»، «علوم مهندسی و فناوری» با اختلاف، از جایگاه بهتری نسبت به سایر حوزه‌ها برخوردارند. به عبارت دیگر مؤسسه‌هایی که در این دو حوزه فعالیت می‌کنند، از برنامه‌های کوتاه‌مدت، مقررات و نظام اجرایی پژوهشی و سازوکار برون‌سپاری طرح‌های

پژوهشی در جهت پیشبرد اهداف خود بهره گرفته‌اند و مؤسسه‌های که در حوزه‌های «علوم پزشکی و سلامت»، «علوم کشاورزی و دامپروری»، «علوم طبیعی (پایه)» و «هنر و معماری» فعالیت می‌کنند، از تأثیر این برنامه‌ها در جهت بهبود فرایند مدیریت بی‌بهره‌اند.

همان‌طور که قبلاً نیز اشاره شد، تراکم مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی در دو حوزه «علوم انسانی و اجتماعی»، «علوم مهندسی و فناوری» در این اختلاف جایگاه بی‌تأثیر نیست، با این حال انتظار می‌رود تمامی مؤسسه‌های پژوهشی که مجوز اصولی یا قطعی از وزارت عتف دریافت کرده‌اند، در جهت بهبود عملکرد خود با احراز اصول و ویژگی‌های مناسب مدیریتی گام بردارند.

فصل ششم:

اطلاعات دستاوردهای علمی

مقدمه

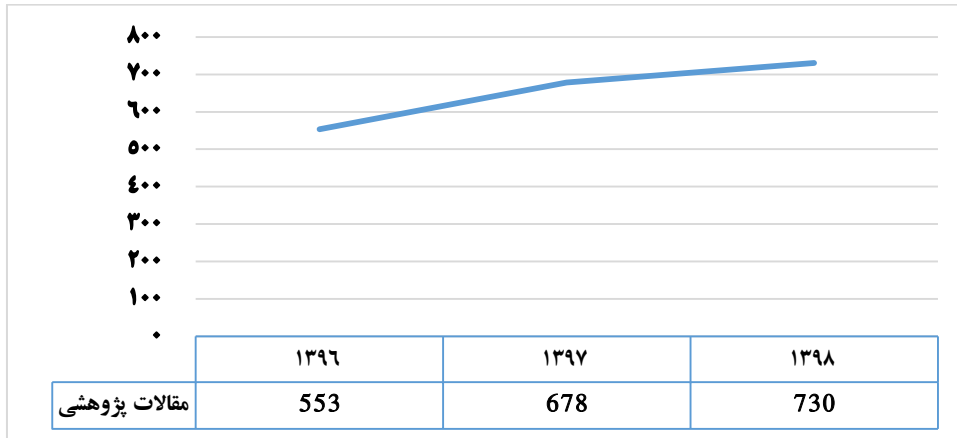
چنان‌که بیان شد گونه‌ی فعالیت‌های مؤسسه‌های پژوهشی مشخصاً بر نتایج فعالیت‌ها، بروندها و پیامدهای آن اثر می‌گذارد. بنابراین در ادامه، برخی از شاخص‌های مربوط به «کارایی» شامل «وجهت علمی» و «انتشارات علمی» و «کارایی تجاری» مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

جدول ۶-۱. شاخص‌ها و سنجه‌های مربوط به اطلاعات مالی مؤسسه‌ها غیردولتی

سنجه‌ها	شاخص‌ها	ابعاد	چارک
تعداد مقالات منتشر شده پژوهشی مؤسسه‌ها در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸			
متوسط تعداد مقالات منتشر شده پژوهشی مؤسسه‌ها در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمان			
متوسط تعداد مقالات منتشر شده پژوهشی مؤسسه‌ها در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
سرانه مقالات به پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
سرانه مقالات به پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
سرانه مقالات به اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
سرانه مقالات به اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸	مقاله‌های منتشر شده	انتشارات علمی	کارایی
متوسط تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
متوسط تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			

سرانۀ مقالات نمایه شده به اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
سرانۀ مقالات نمایه شده به اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
سرانۀ مقالات نمایه شده به پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
سرانۀ مقالات نمایه شده به پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
تعداد رویدادهای علمی تخصصی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸	مشاهده‌پذیری علمی	وجاهت علمی	
متوسط تعداد رویدادهای علمی تخصصی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
متوسط تعداد رویدادهای علمی تخصصی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸	محصولات/ خدمات ارائه شده	کارایی تجاری	
متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک شهر			
نسبت متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به متوسط تعداد پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
نسبت متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به متوسط تعداد پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
نسبت متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به متوسط تعداد پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک شهر			
سرانۀ طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی			
سرانۀ طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت			
سرانۀ طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک شهر			

۱-۶. تعداد مقالات منتشر شده پژوهشی مؤسسه ها



نمودار ۱-۶. روند انتشار مقالات پژوهشی منتشر شده مؤسسه ها در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

با توجه به نمودار ۱-۶، فرایند انتشار مقالات پژوهشی مؤسسه‌های مورد مطالعه، در طی سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ سیر صعودی داشته است و انتشار مقالات از ۵۵۳ مقاله در سال ۱۳۹۶ به ۷۳۰ مقاله در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است. منظور از مقالات پژوهشی همه نوع مقالات اعم از داخلی، خارجی، و مقالات نمایه شده در پایگاه‌های استنادی وب آو ساینس^۱، اسکوپوس^۲ و آی اس سی^۳ است.

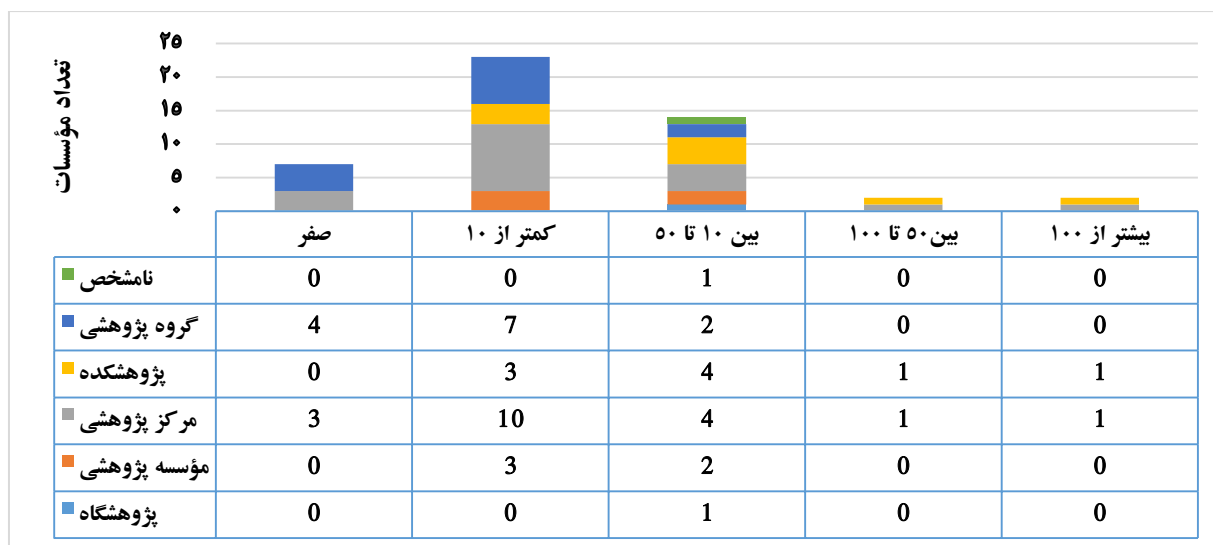
۲-۶. متوسط تعداد مقالات پژوهشی منتشر شده مؤسسه ها به تفکیک ساختار سازمان

بر اساس نمودار ۲-۶، به ترتیب ۱۶ مؤسسه با ساختار «مرکز پژوهشی» و ۹ مؤسسه با ساختار «گروه پژوهشی» بیشترین میزان متوسط تعداد مقالات منتشر شده پژوهشی مؤسسه ها غیردولتی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ را از نظر تعداد مؤسسه ها نسبت به سایر ساختارها در بردارند. گفتنی است بیشترین متوسط تعداد مقالات منتشر شده پژوهشی توسط دو مؤسسه با ساختار «مرکز پژوهشی» و «پژوهشکده» منتشر شده است به طوری که بیش از ۱۰۰ مقاله را به طور متوسط در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ منتشر کرده‌اند. البته در این میان ۱۸ مؤسسه غیردولتی، در این زمینه آماری ارائه نکرده‌اند.

^۱ WoS

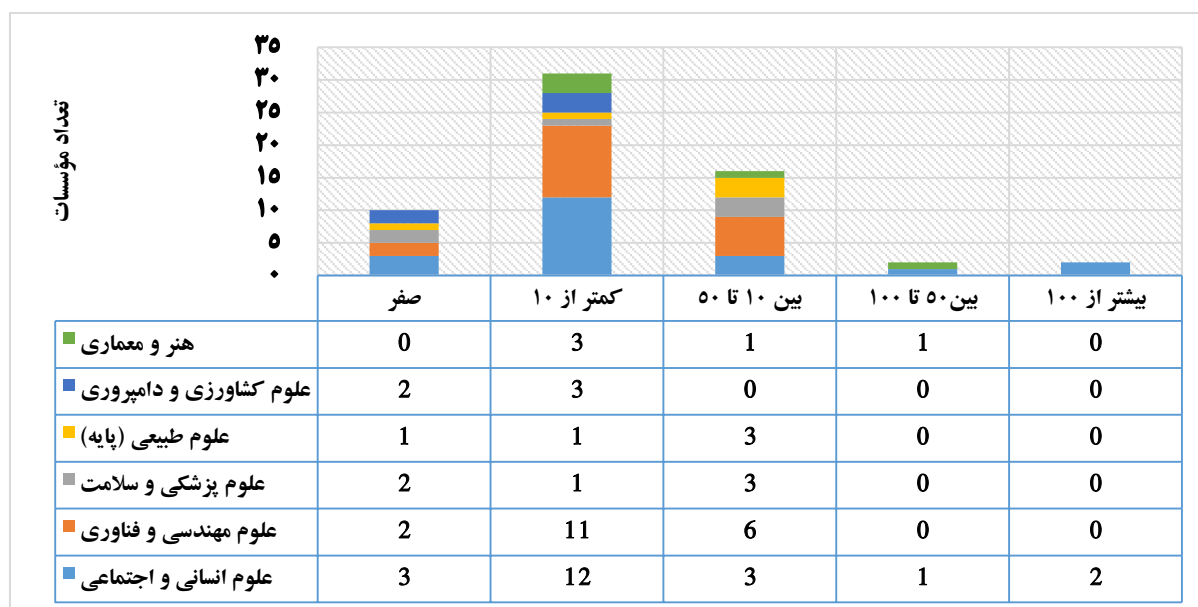
^۲ Scopus

^۳ ISC



نمودار ۶-۲. توزیع متوسط تعداد مقالات پژوهشی منتشر شده مؤسسات به تفکیک ساختار سازمانی

۳-۶. متوسط تعداد مقالات منتشر شده پژوهشی مؤسسه ها به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

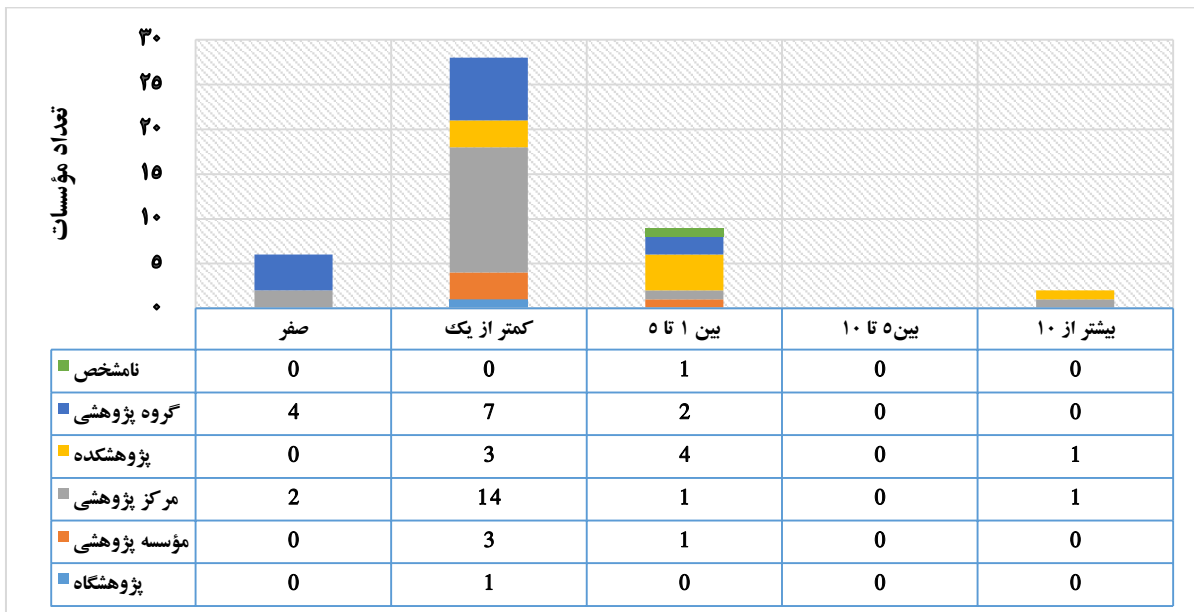


نمودار ۶-۳. توزیع متوسط تعداد مقالات منتشر شده پژوهشی مؤسسات به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

همانطور که در شاخص پیش اشاره شد، ۱۸ مؤسسه، در این زمینه آماری ارائه نکرده‌اند. براساس نمودار ۶-۳، ۱۸ مؤسسه با حوزه فعالیت «علوم انسانی و اجتماعی» و ۱۷ مؤسسه با حوزه فعالیت «علوم مهندسی و فناوری» بیشترین میزان متوسط تعداد مقالات منتشر شده

پژوهشی مؤسسه‌ها غیر دولتی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، را از نظر تعداد مؤسسه دربردارند. علاوه بر این دو مؤسسه در حوزه فعالیت «علوم انسانی و اجتماعی» نیز هستند که نسبت به سایر مؤسسه‌ها بیشترین متوسط تعداد مقالات منتشر شده پژوهشی را کسب کرده‌اند است به عبارتی به طور متوسط بیش از ۱۰۰ مقاله در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ منتشر کرده‌اند.

۶-۴. سرانه مقالات به پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی



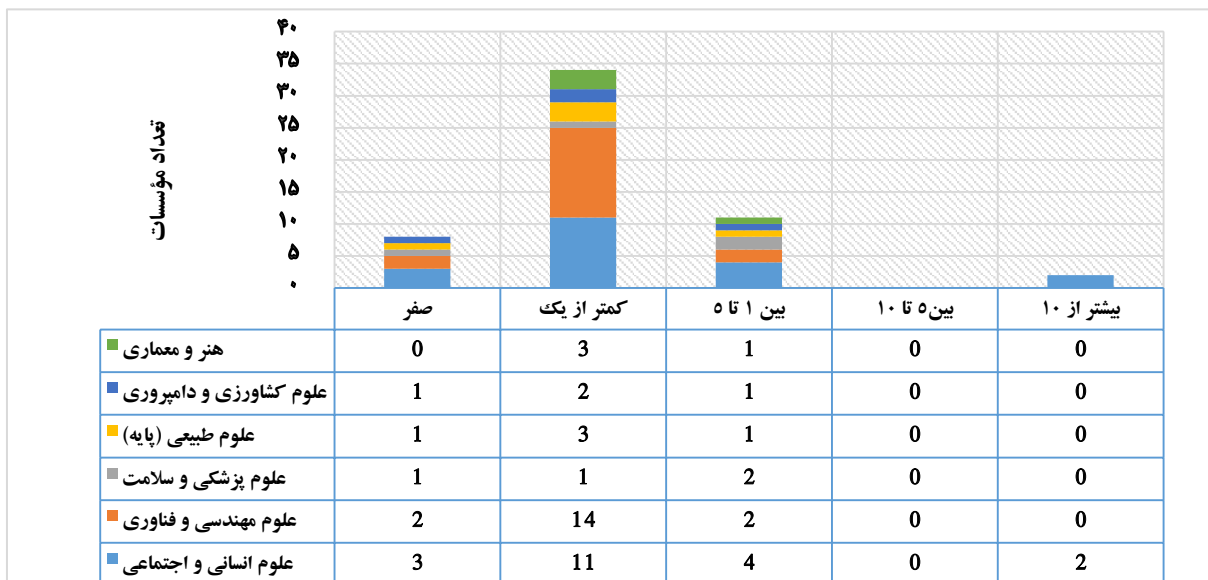
نمودار ۶-۴. سرانه مقالات به پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی مؤسسه

آماري در خصوص سرانه مقالات به پژوهشگران برای ۲۱ مؤسسه وجود ندارد. در حالت کلی مؤسسه‌های پژوهشی غیر دولتی در انتشار مقالات علمی طی سه سال مورد بررسی موفق عمل نکرده‌اند. ۲۸ مؤسسه از ۴۵ مؤسسه، کمتر از ۱ مقاله دارند و ۶ مؤسسه نیز هیچ مقاله به ازای پژوهشگر ندارند. فقط دو مؤسسه با ساختار «مرکز پژوهشی» و «پژوهشکده» هستند که بیش از ۱۰ مقاله به ازای پژوهشگر در طی سه سال منتشر کرده‌اند.

۶-۵. سرانه مقالات به پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

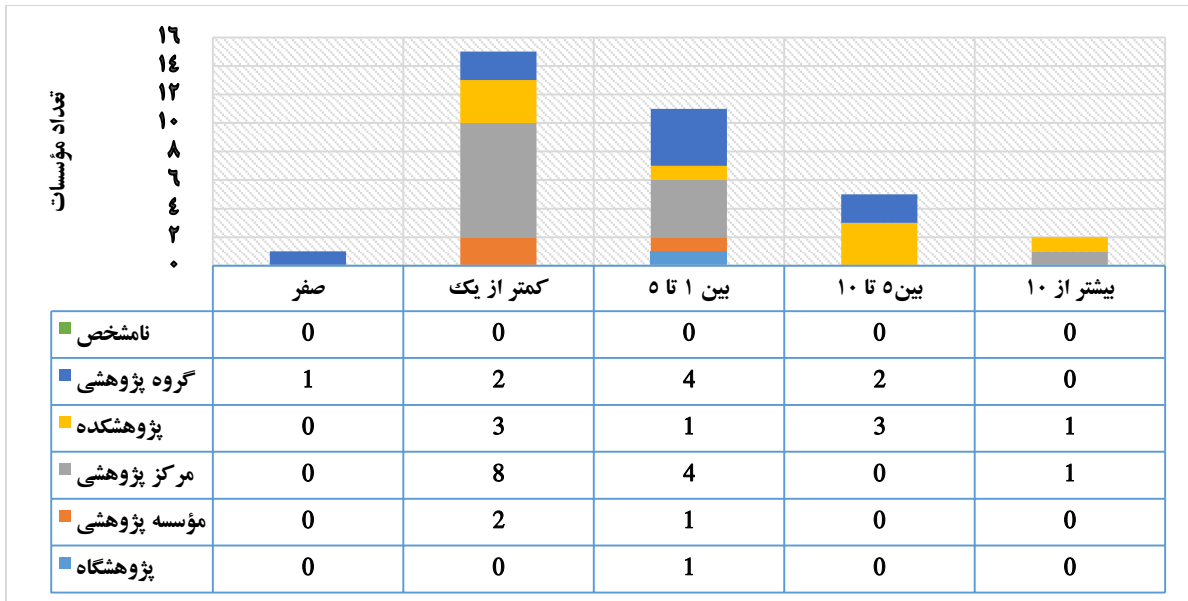
همانطور که در شاخص ۶-۴ اشاره شد، ۲۱ مؤسسه غیر دولتی، در این زمینه آماری ارائه نکرده‌اند. در این بررسی اغلب مؤسسه‌ها در دو حوزه «علوم انسانی و اجتماعی» با ۲۰ مورد و

«علوم مهندسی و فناوری» با ۱۸ مورد قرار گرفته‌اند. لذا تطبیق شاخص‌ها نیز در این دو حوزه اتفاق می‌افتد. همان‌طور که نمودار بالا نشان می‌دهد، تنها دو مؤسسه در حوزه «علوم انسانی و اجتماعی» هستند که سرانۀ مقالات آنها نسبت به پژوهشگران در ۳ سال مورد بررسی بیشتر از ۱۰ مقاله است. لذا به وضوح می‌توان دریافت که میزان متوسط بروندهای علمی پژوهشگران مؤسسه-های مورد بررسی در طی سه سال در حد پایینی است چرا که از بین ۴۵ مؤسسه‌ای که آمار آنها در این شاخص ارائه شده است، ۶ مؤسسه هیچ مقاله‌ای منتشر نکرده‌اند، و در ۲۸ مؤسسه نیز کمتر از ۱ مقاله به ازای پژوهشگران در طی سه سال مورد نظر چاپ شده است. از طرفی با توجه به ماهیت حوزه علوم انسانی، انتظار می‌رود تعداد مقالات منتشر شده در حوزه علوم مهندسی و فناوری به مراتب بیشتر باشد.



نمودار ۵-۶. سرانۀ تعداد مقالات به پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت مؤسسه

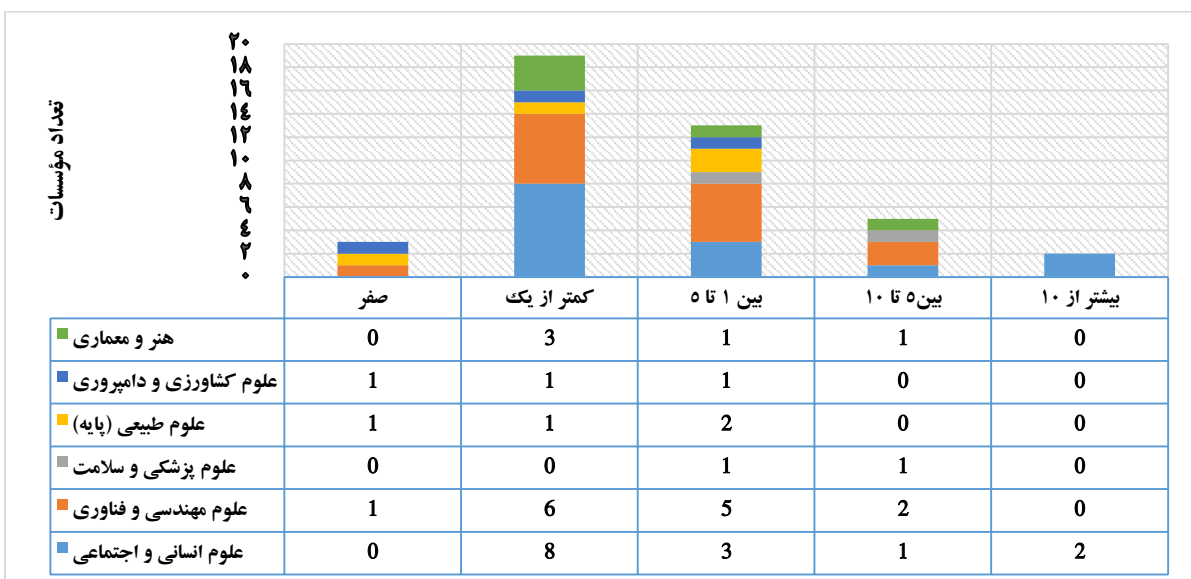
۶-۶. سرانۀ مقالات به اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی



نمودار ۶-۶. سرانه مقالات به اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی مؤسسه

آماري در خصوص سرانه مقالات به اعضای هیأت علمی برای نیمی از مؤسسه ها مورد مطالعه (۳۲ مؤسسه) وجود ندارد. همین آمار، وضعیت نامناسب مؤسسه ها در خصوص سرانه مقالات به اعضای هیأت علمی را گواهی می دهد. با توجه به نمودار ۶-۶ تعداد مؤسسه های که کمتر از ۱ و یا حتی هیچ مقاله به ازای هیأت علمی منتشر شده است برابر با مؤسسه های است که قادر به انتشار ۱ یا بیشتر از ۱۰ مقاله بوده اند (۱۶ مؤسسه در برابر ۱۶ مؤسسه). فقط دو مؤسسه با ساختار «مرکز پژوهشی» و «پژوهشکده» هستند که بیش از ۱۰ مقاله به ازای هیأت علمی منتشر کرده اند.

۷-۶. سرانه مقالات به اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

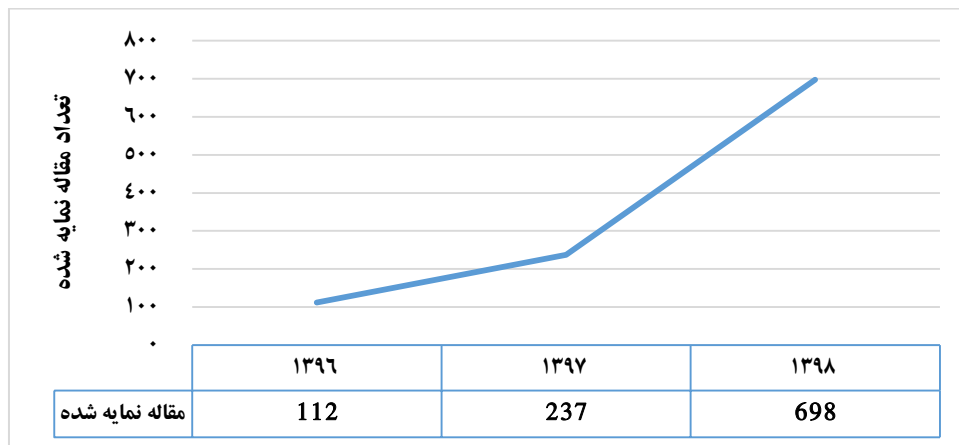


نمودار ۶-۷. چگونگی سرانه مقالات به اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

هر چند در نمودار ۶-۷ مشاهده می شود که متوسط تعداد مقالات مؤسسه‌های حوزه علوم انسانی و اجتماعی به نسبت حوزه علوم مهندسی و فناوری اندکی بیشتر است اما تقریباً یک سوم این مؤسسه‌ها به دلیل انتشار پایین مقاله (کمتر از یک مقاله) نقشی در انتشار مقاله ندارند. لذا می توان گفت این تعداد مقاله برای مؤسسه‌های پژوهشی که با هدف پژوهش و ترویج علم ایجاد می شوند، بسیار ناچیز است.

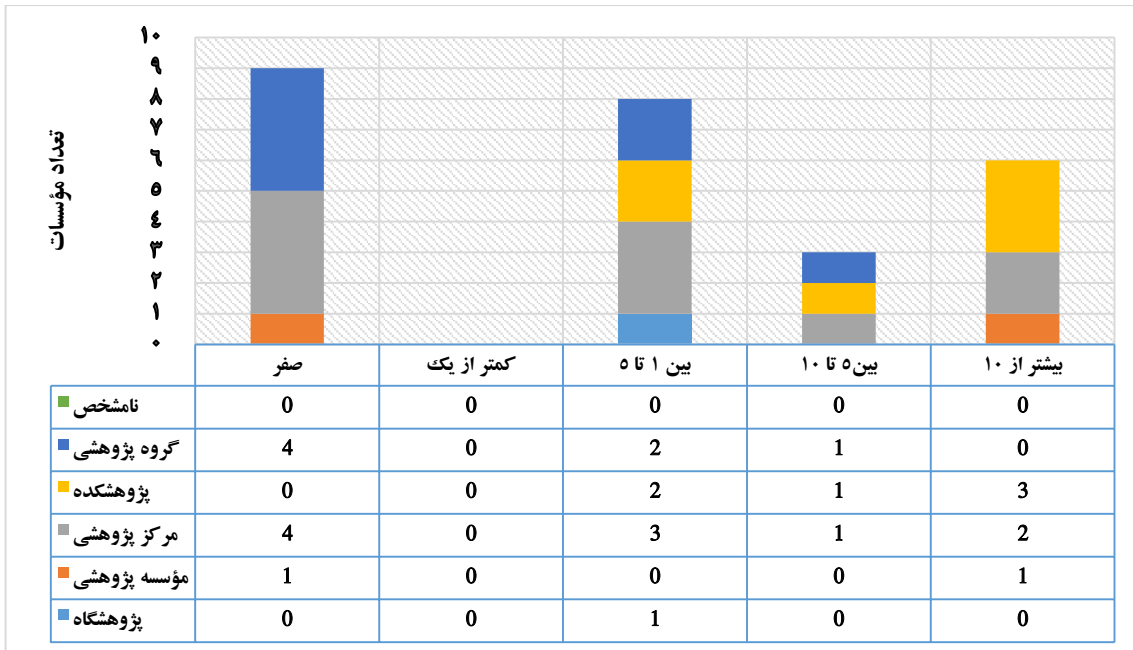
۶-۸. تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی

با توجه به نمودار ۶-۸، فرایند انتشار مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی مؤسسه‌ها مورد مطالعه در طی سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ سیر صعودی داشته است به طوری که ۶ برابر شدن نمایه مقالات در پایگاه‌های بین‌المللی در سال ۱۳۹۸ نسبت به سال ۱۳۹۶ مشهود است که تقریباً در هر حال برابر شدن با تعداد مقالات علمی پژوهشی در سال ۱۳۹۸ است. عوامل مختلفی می تواند در این امر دخیل باشد از جمله جذب هیأت علمی بیشتر نسبت به گذشته، جذب دانشجو، آگاهی از اهمیت ارتباطات علمی بین‌المللی، وزن بالای مقالات نمایه شده در پایگاه‌های استنادی بین‌المللی در نظام‌های ارزیابی بین‌المللی و



نمودار ۶-۸. روند انتشار مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

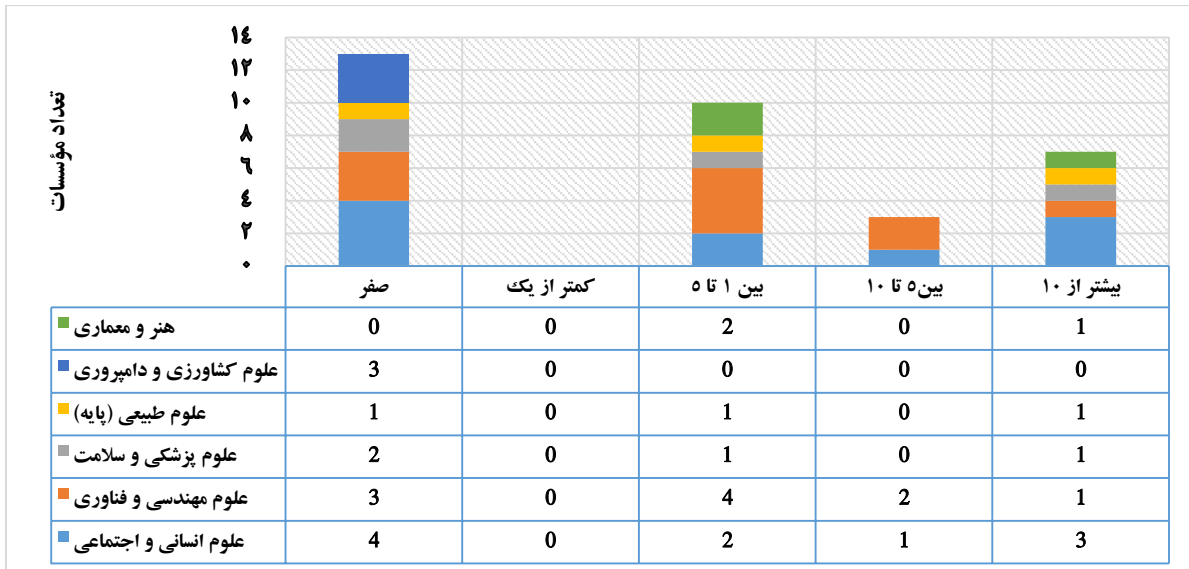
۶-۹. متوسط تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی به تفکیک ساختار سازمانی



نمودار ۶-۹. متوسط تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی به تفکیک ساختار سازمانی مؤسسه

آماري در خصوص متوسط تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی برای ۴۰ مؤسسه مورد مطالعه وجود ندارد. براساس نمودار ۶-۹، ۶ مؤسسه با ساختارهای «مرکز پژوهشی» و «پژوهشکده»، بیشترین میزان متوسط تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، را نسبت به سایر مؤسسه‌ها داشته‌اند. نکته قابل توجه این است که میزان این شاخص برای پژوهشگاه مورد مطالعه، عددی بین یک تا پنج است که باید مورد توجه مسئولان ذی‌ربط قرار گیرد.

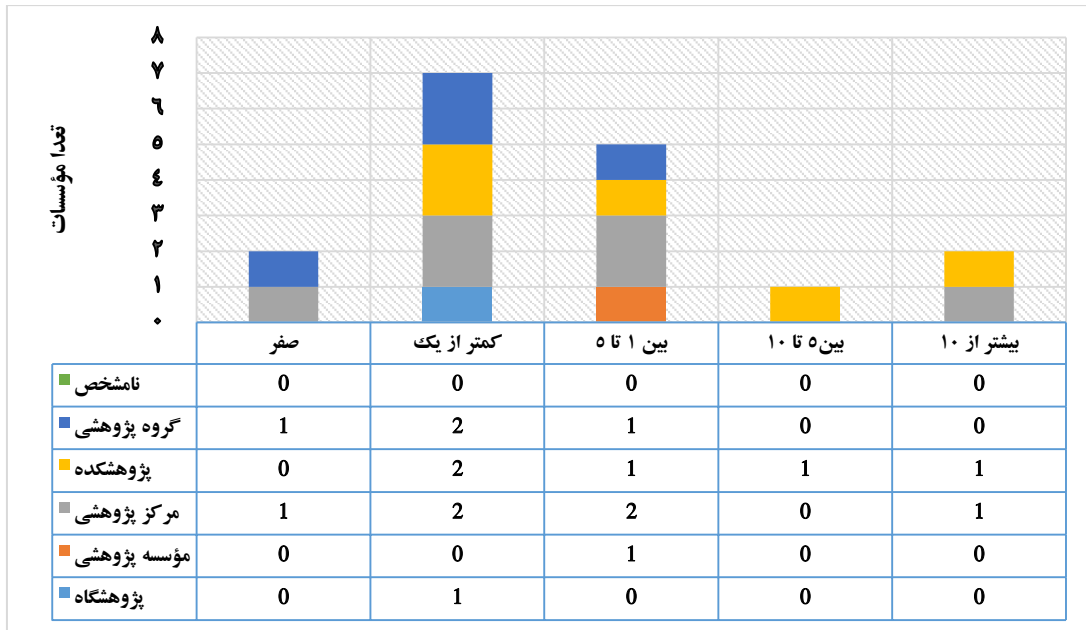
۱۰-۶. متوسط تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت همانطور که در شاخص ۶-۹ اشاره شد، ۴۰ مؤسسه غیر دولتی، در این زمینه آماری ارائه نکرده‌اند. براساس نمودار ۶-۱۰، حوزه‌های «علوم انسانی و اجتماعی» و «علوم مهندسی و فناوری» بیشترین میزان متوسط تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، را دربردارند. ۹ مؤسسه موفق به نمایه مقالات در پایگاه‌های بین‌المللی نشده‌اند و ۸ مؤسسه نیز تنها بین ۱ تا ۵ مقاله آنها در طی ۳ سال ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ در پایگاه‌های بین‌المللی نمایه شده است. البته نباید تعداد قابل توجهی از موارد را که به شکل نامشخص ارائه شده، نادیده گرفت چرا که اگر آمارهای این مؤسسه‌ها شفاف بودند تأثیر خود را در نتیجه‌گیری داشتند.



نمودار ۶-۱۰. متوسط تعداد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت مؤسسه

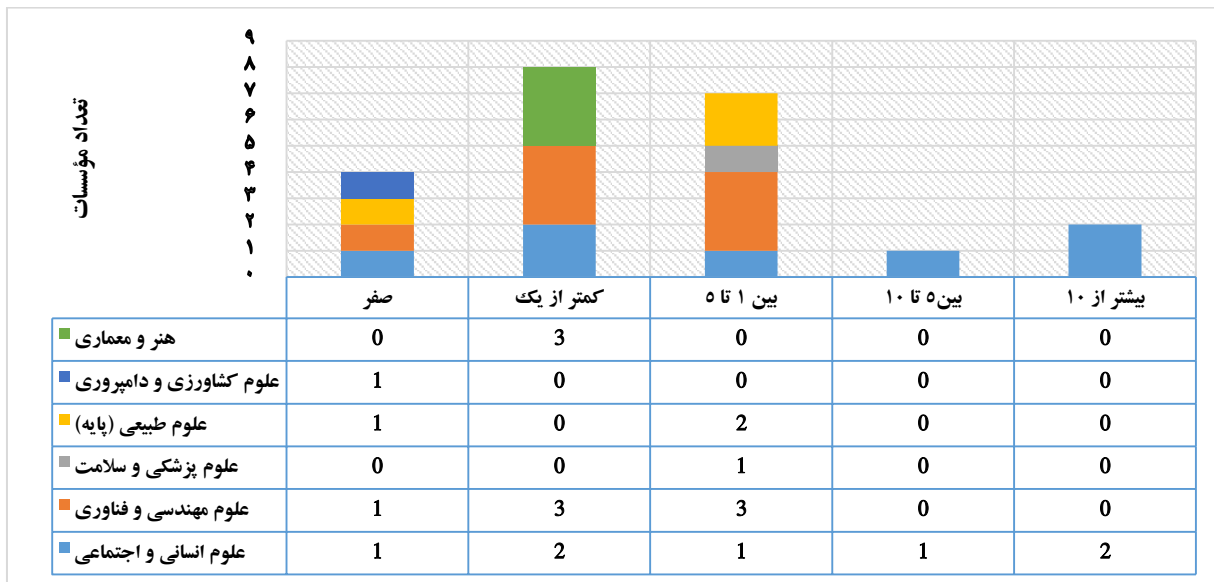
۶-۱۱. سرانۀ مقالات نمایه شده به اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی

در خصوص این سنجش برای ۴۹ مؤسسه مورد مطالعه، آماری ارائه نشده است. بیشترین سرانۀ مقالات نمایه شده به اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، توسط دو مؤسسه با ساختار «مرکز پژوهشی» و «پژوهشکده» با بیشتر از ۱۰ مقاله ثبت شده است. طبق نمودار ۶-۱۱ در این شاخص وضعیت بسیاری از مراکز و گروه‌های پژوهشی به دلیل نقص اطلاعات ارائه شده توسط آنها نامشخص است. بنابراین آنچه که عیان است مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی در انتشار مقاله‌های بین‌المللی دستاورد چشم‌گیری نداشته‌اند.



نمودار ۶-۱۱. سرانۀ مقالات نمایه شده به اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی مؤسسه

۶-۱۲. سرانۀ مقالات نمایه شده به اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

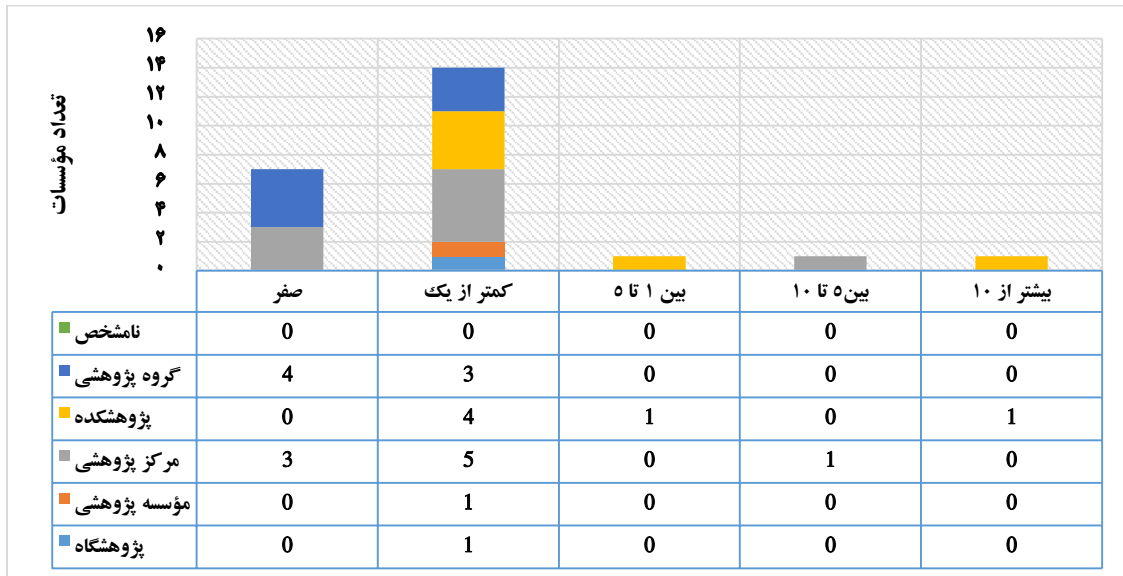


نمودار ۶-۱۲. سرانۀ مقالات نمایه شده به اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت مؤسسه

همانطور که در شاخص ۶-۱۱ اشاره شد، ۴۹ مؤسسه غیر دولتی، در این زمینه آماری ارائه نکرده‌اند. در نمودار ۶-۱۲ مشاهده می‌شود بیشترین سرانۀ مقالات نمایه شده به اعضای هیأت علمی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ که بیش از ۱۰ مقاله است، توسط دو مؤسسه با حوزه فعالیت

«علوم انسانی و اجتماعی» کسب شده است. در حالی که مؤسسه‌ای در حوزه «علوم کشاورزی و دامپروری» وجود ندارد که مقاله نمایه شده به ازای اعضای هیأت علمی داشته باشد.

۶-۱۳. سرانۀ مقالات نمایه شده به پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی

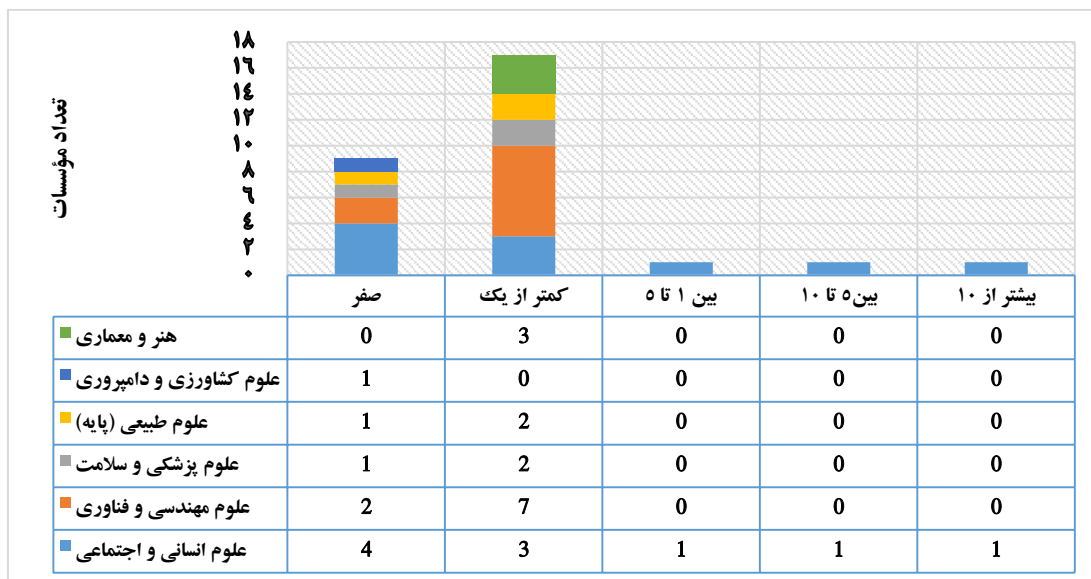


نمودار ۶-۱۳. سرانۀ تعداد مقالات نمایه شده به پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی مؤسسه

در این سنجه ۳۸ مؤسسه مورد مطالعه آماری ارائه نکرده‌اند. در ادامه شاخص قبل، در این نمودار مشخص می‌شود دو مؤسسه حوزه علوم انسانی و اجتماعی که دارای حداقل‌های انتشارات بین‌المللی بوده‌اند، به لحاظ ساختار سازمانی پژوهشکده و مرکز پژوهشی بوده‌اند. در واقع مؤسسه‌های پژوهشی و پژوهشگاه مورد بررسی نقشی در این دستاورد حداقلی نداشته‌اند.

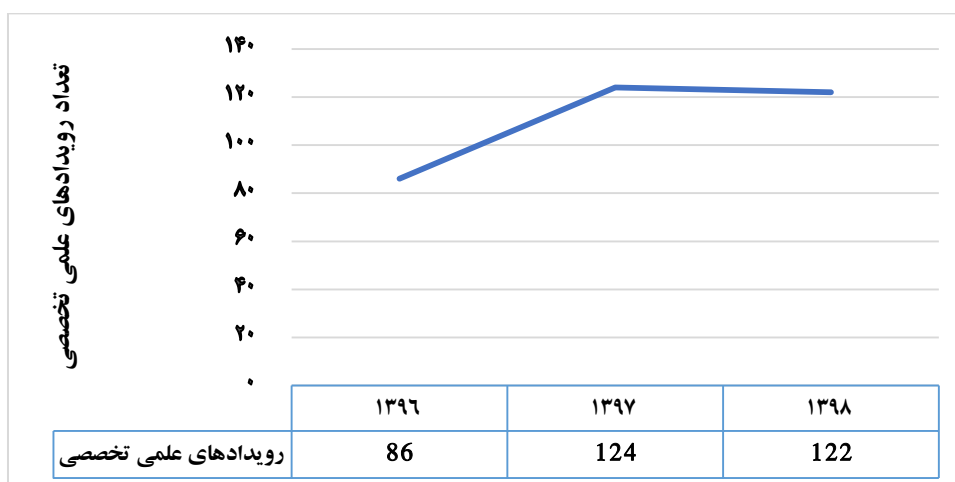
۶-۱۴. سرانۀ مقالات نمایه شده به پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

همانطور که در شاخص ۶-۱۳ اشاره شد، ۳۸ مؤسسه غیر دولتی، در این زمینه آماری ارائه نکرده‌اند. لذا در این شاخص نیز تعداد کمی از مؤسسه‌ها را می‌توان بررسی کرد. تنها در حوزه علوم انسانی و اجتماعی است که می‌توان گفت دو مؤسسه با متوسط ۱۰ مقاله نمایه شده در پایگاه‌های استنادی بین‌المللی برای سه سال متوالی وجود دارند که نسبت به سایر مؤسسه‌ها مورد مطالعه وضعیت بهتری دارند چرا که ۹ مؤسسه هیچ مقاله نمایه شده‌ای به ازای پژوهشگر خود ندارند و ۱۷ مؤسسه نیز کمتر از یک مقاله را در این شاخص به خود اختصاص داده‌اند که با توجه به مأموریت پژوهشی این مؤسسه‌ها، این آمار نشان دهنده عملکرد مناسب برای آنها نیست.



نمودار ۶-۱۴. سرانۀ مقالات نمایه شده به پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت مؤسسه

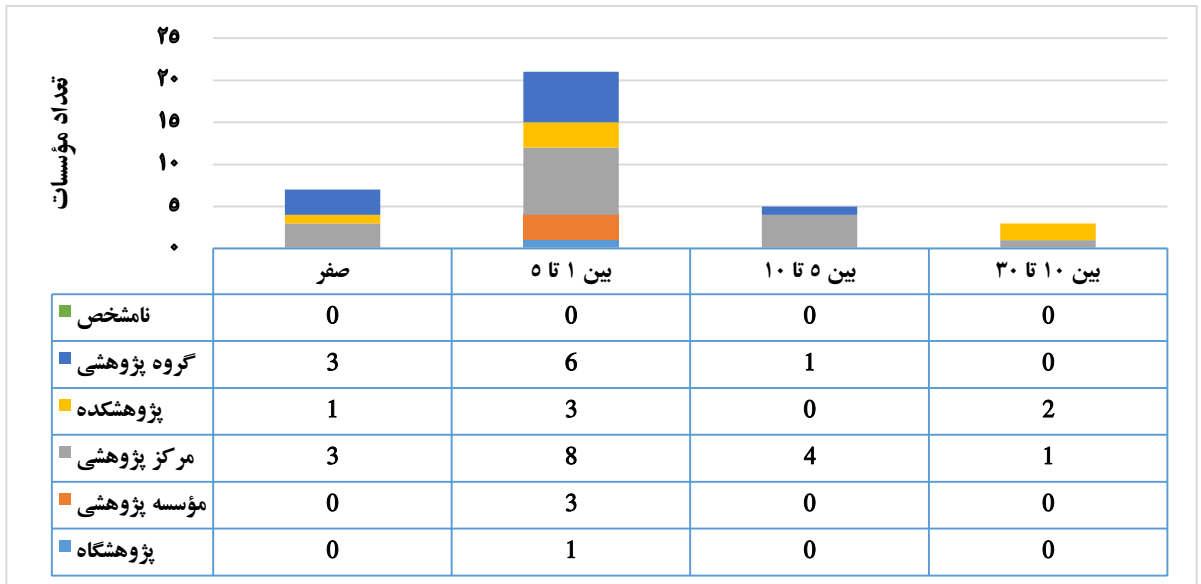
۶-۱۵. تعداد رویدادهای علمی تخصصی



نمودار ۶-۱۵. روند تعداد رویدادهای علمی تخصصی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

براساس نمودار ۶-۱۵، روند مثبت رویدادهای علمی تخصصی در سالهای ۱۳۹۷ نشان می‌دهد برگزاری رویدادهای علمی توسط مؤسسه‌ها از شرایط خوبی برخوردار بوده است ولی در سال ۱۳۹۸ تعداد برگزاری رویدادها افت نموده است. شایان ذکر است «پژوهشکده هنر، معماری و شهرسازی نظر» به طور متوسط در طی این سه سال به برگزاری ۲۸ رویداد اقدام نموده است.

۱۶-۶. متوسط تعداد رویدادهای علمی تخصصی به تفکیک ساختار سازمانی

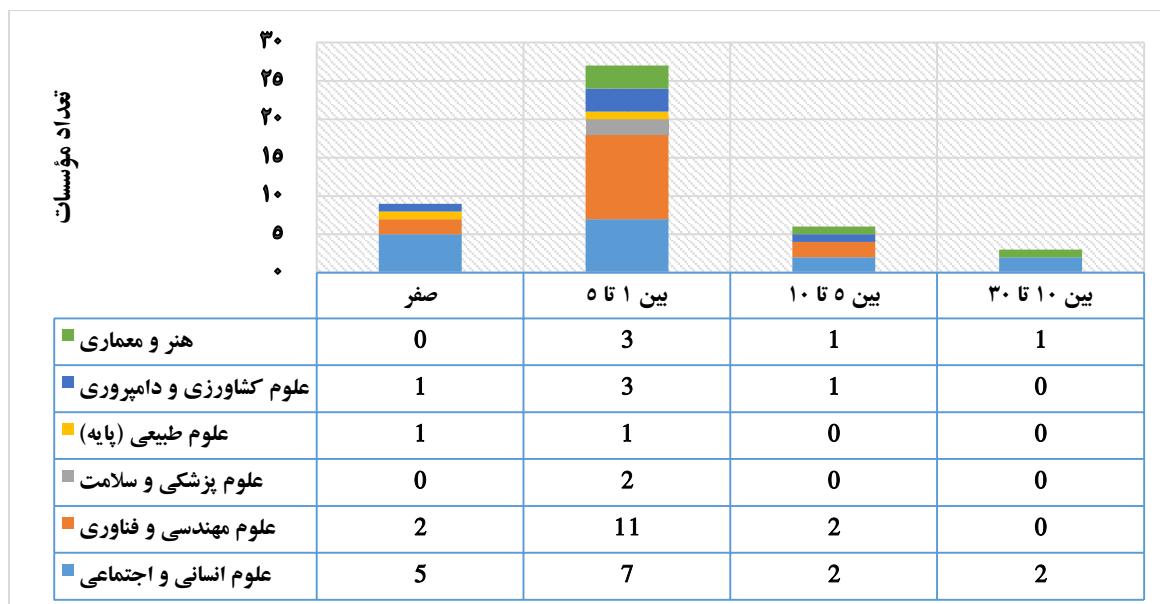


نمودار ۱۶-۶. متوسط رویدادهای علمی تخصصی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی

آماري در خصوص متوسط تعداد رویدادهای علمی تخصصی برای ۳۰ مؤسسه مورد مطالعه وجود ندارد. براساس نمودار ۱۶-۶، ساختارهای «مرکز پژوهشی»، «گروه پژوهشی» و «پژوهشکده» به ترتیب بیشترین میزان متوسط رویدادهای علمی تخصصی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، را به خود اختصاص داده‌اند که در میان مؤسسه‌ها مورد مطالعه، پژوهشگاه «حمل و نقل طراحان پارسه» به طور متوسط با برگزاری ۲ رویداد در سه سال متوالی کمتر از سایر مؤسسه‌ها پژوهشی که از لحاظ ساختاری در ابعاد کوچکتر هستند اقدام نموده است.

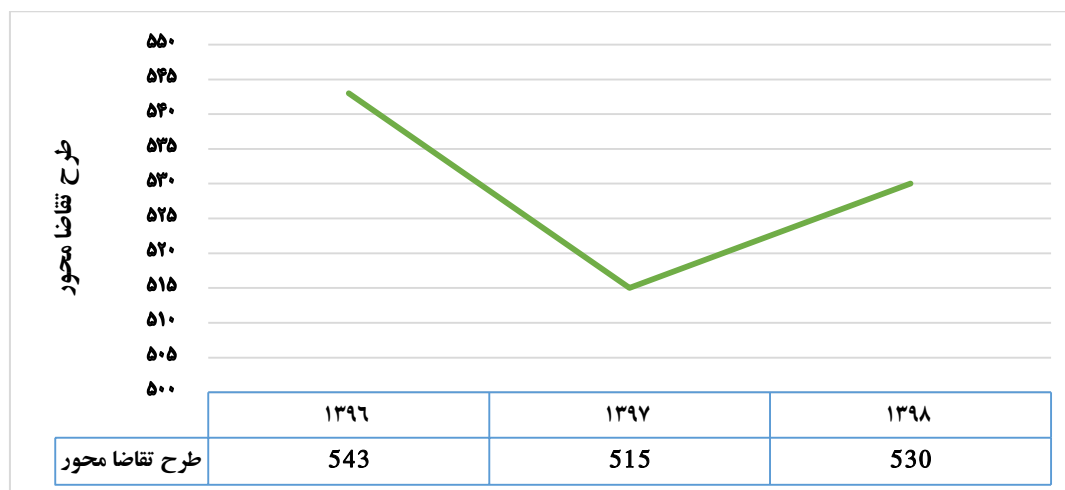
۱۷-۶. متوسط تعداد رویدادهای علمی تخصصی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

براساس نمودار ۱۷-۶، حوزه‌های «علوم مهندسی و فناوری» و «علوم انسانی و اجتماعی» به ترتیب بیشترین میزان متوسط رویدادهای علمی تخصصی در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، را دربردارند که به طور میانگین هر مؤسسه به برگزاری ۲ رویداد طی این سال اقدام نموده است.



نمودار ۶-۱۷. چگونگی متوسط رویدادهای علمی تخصصی در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

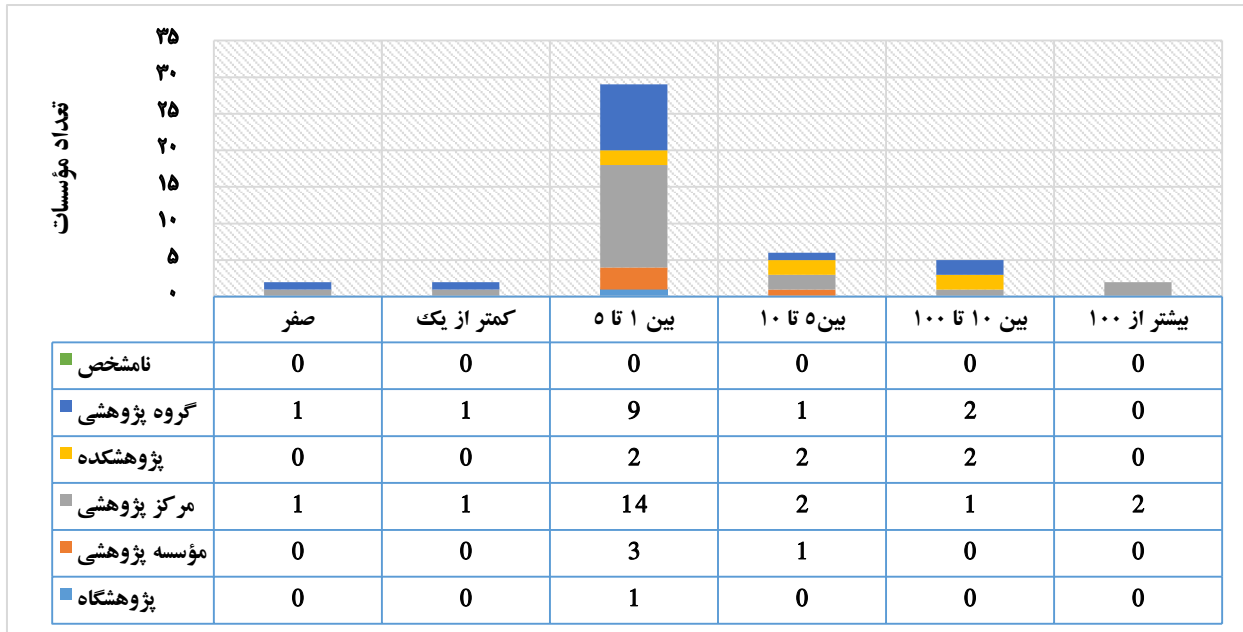
۶-۱۸. تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور



نمودار ۶-۱۸. روند تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور در سالهای ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

همانطور که نمودار ۶-۱۸ گویای آن است تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور برخلاف سایر برندهای انجام شده توسط مؤسسه‌ها در سال ۱۳۹۷ کاهش یافته و مجدداً در سال ۱۳۹۸ افزایش داشته است ولی هنوز به جایگاه قبلی در سال ۱۳۹۶ نرسیده‌اند.

۱۹-۶. متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به تفکیک ساختار سازمانی



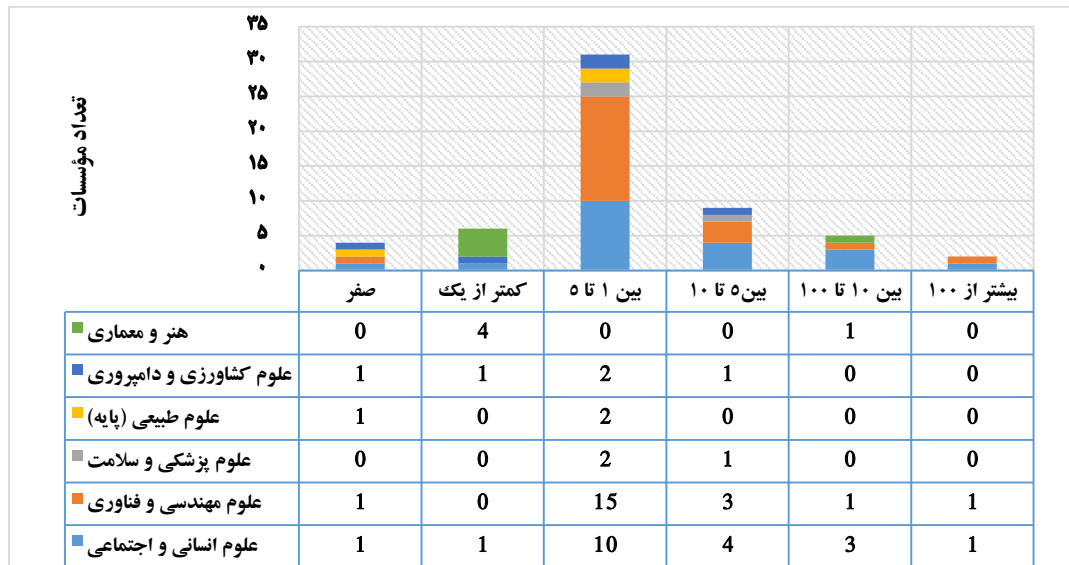
نمودار ۱۹-۶. متوسط طرح‌های پژوهشی تقاضامحور در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک ساختار سازمانی مؤسسه

آماری در خصوص متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور برای ۲۰ مؤسسه مورد مطالعه وجود ندارد. متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، ۵۲۹ مورد است. براساس نمودار ۱۹-۶، ساختارهای «مرکز پژوهشی» و «گروه پژوهشی» و «پژوهشکده» بیشترین میزان متوسط طرح‌های پژوهشی تقاضامحور در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، را دربردارند. اکثریت واحدهای پژوهشی به طور متوسط بین ۱ تا ۵ طرح پژوهشی تقاضامحور داشته اند.

۲۰-۶. متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

همانطور که در شاخص ۱۹-۶ اشاره شد، ۲۰ مؤسسه غیر دولتی، در این زمینه آماری ارائه نکرده‌اند. مطابق نمودار ۲۰-۶، حوزه‌های «علوم انسانی و اجتماعی» و «علوم مهندسی و فناوری» نسبت به سایر حوزه‌ها بیشترین میزان متوسط طرح‌های پژوهشی تقاضامحور در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، را دربردارند. گفتنی است، ۲ مؤسسه در حوزه «علوم انسانی و اجتماعی» و حوزه «علوم

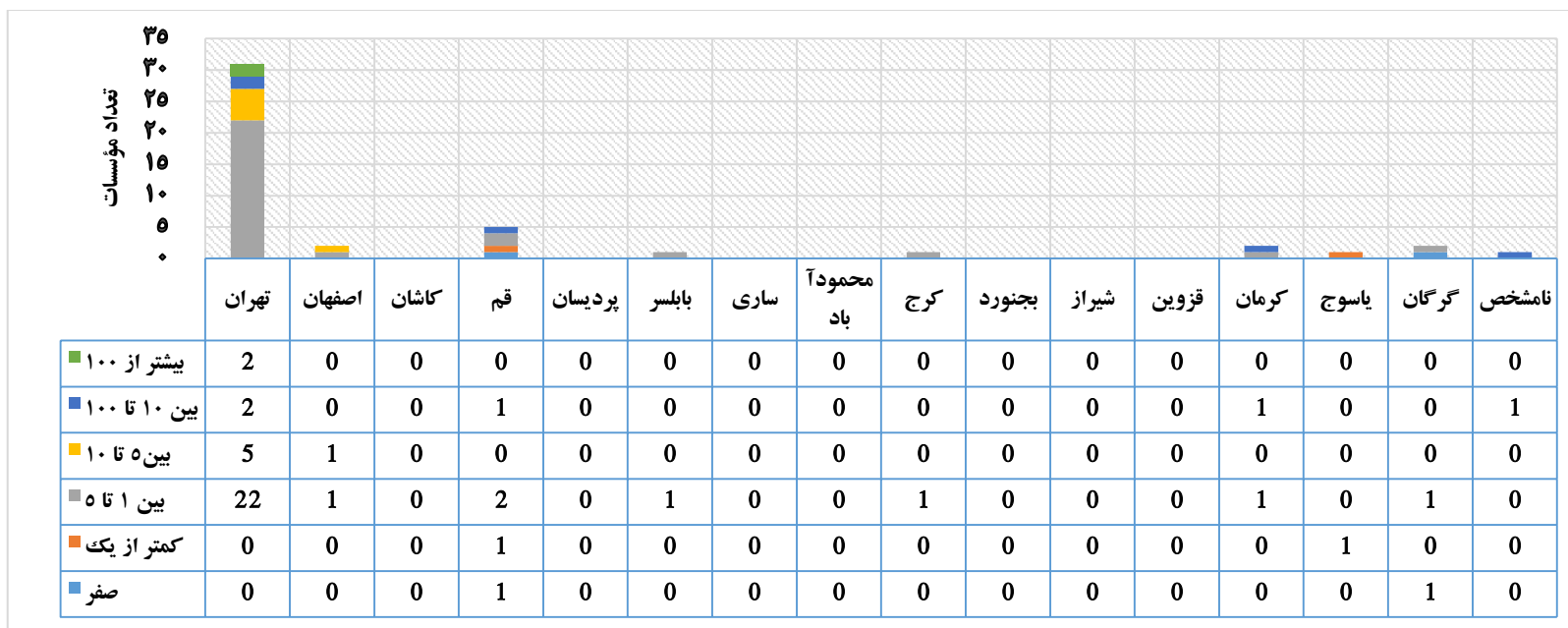
مهندسی و فناوری» به طور میانگین موفق به اجرای بیش از ۱۰۰ طرح پژوهشی تقاضامحور در طی این سه سال شده‌اند.



نمودار ۶-۲۰. متوسط طرح‌های پژوهشی تقاضا محور در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک حوزه اصلی فعالیت مؤسسه

۶-۲۱. متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به تفکیک شهر

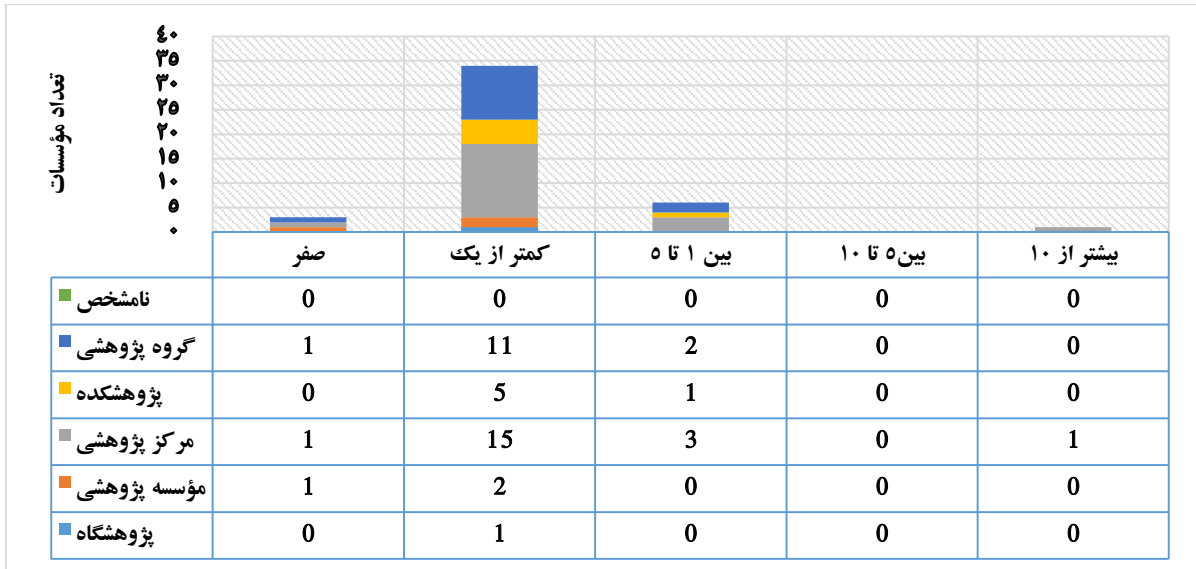
آماري در خصوص تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به تفکیک شهر برای ۲۰ مؤسسه مورد مطالعه وجود ندارد. براساس نمودار ۶-۲۱، همچنان شهر تهران نیز در این شاخص برتری خود را نسبت به سایر شهرها حفظ کرده و حتی دو مؤسسه موفق به انجام بیش از ۱۰۰ مورد طرح پژوهشی تقاضا محور شده‌اند. البته یادآور می‌شود ۶۳ درصد از مؤسسه‌ها مورد بررسی در استان تهران مستقر هستند. با این حال در همین شهر تهران ۲۲ مؤسسه هستند که به طور میانگین کمتر از ۵ مورد طرح پژوهشی داشته‌اند که از این مهم با توجه به تعداد مؤسسه‌ها نباید غافل نشد.



نمودار ۶-۲۱. توزیع جغرافیایی متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضا محور در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸

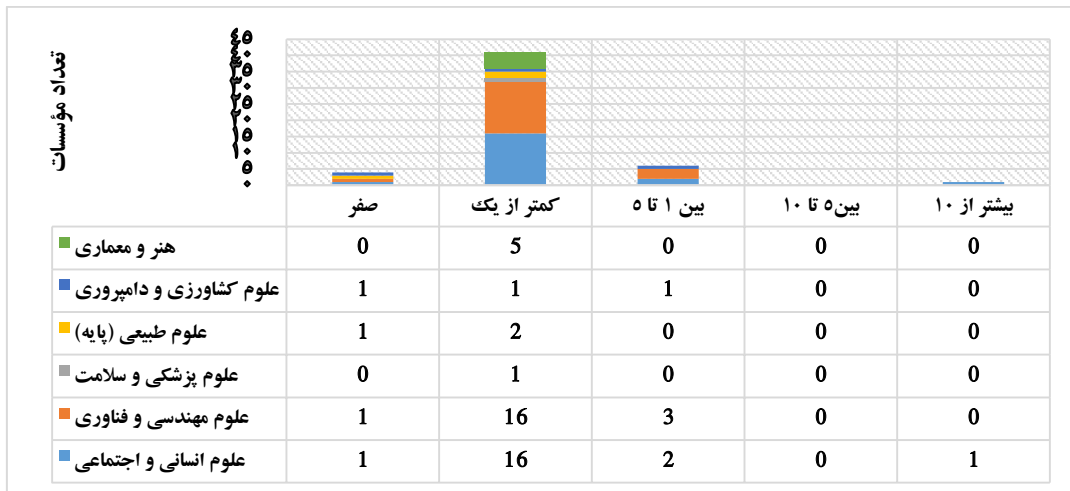
۶-۲۲. سرانه طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی

همانطور که در شاخص ۶-۲۱ اشاره شد، ۲۰ مؤسسه غیر دولتی، در این زمینه آماری ارائه نکرده‌اند. نسبت متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به متوسط تعداد پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، $\frac{۰}{۸۶}$ می‌باشد. در این شاخص هم وضعیت مؤسسه‌ها به لحاظ ساختاری مطلوب نیست. انتظار می‌رود پژوهشگاه‌ها و مؤسسه‌های پژوهشی فعال‌تر در این مورد عمل کنند و به نسبت تعداد پژوهشگرانی که دارند بتوانند طرح‌های تقاضا محور بیشتری را جذب و به انجام برسانند.



نمودار ۶-۲۲. متوسط طرح‌های پژوهش تقاضا محور به متوسط تعداد پژوهشگران به تفکیک ساختار سازمانی مؤسسه

۶-۲۳. سرانه طرح‌های پژوهشی تقاضا محور به پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت



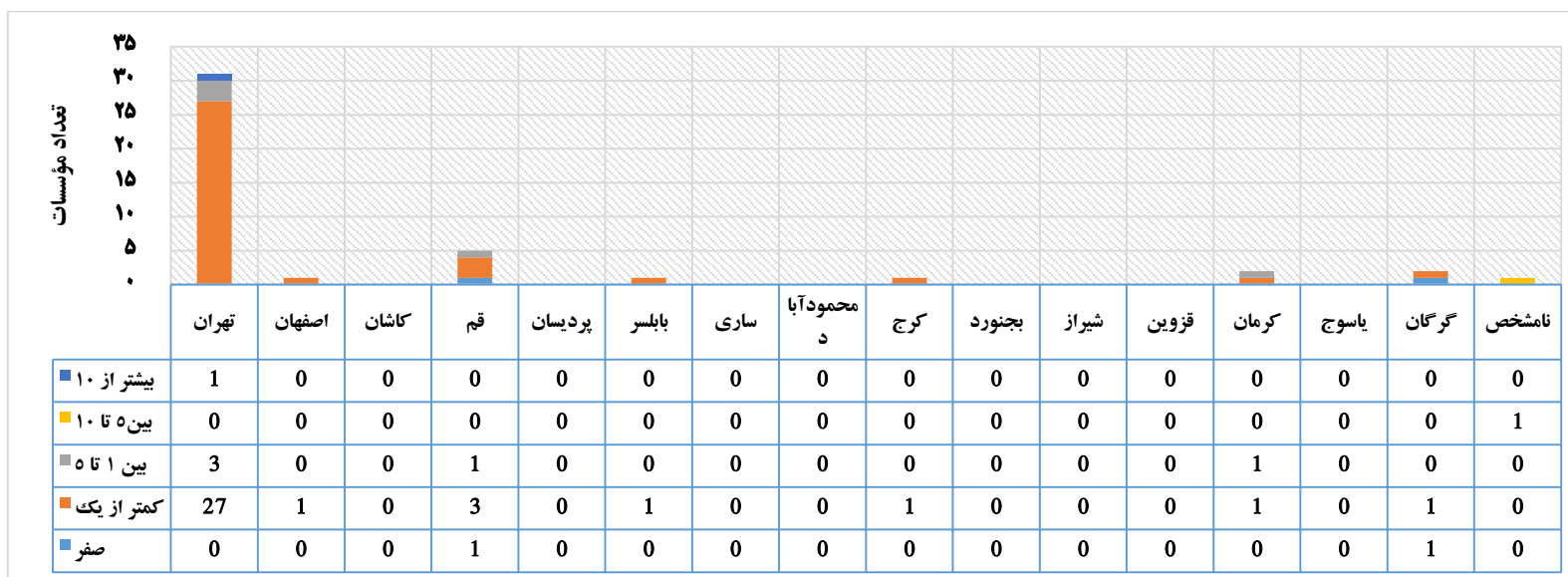
نمودار ۶-۲۳. متوسط طرح‌های پژوهش تقاضا محور به متوسط تعداد پژوهشگران به تفکیک حوزه اصلی فعالیت مؤسسه

همانطور که در شاخص ۶-۲۱ اشاره شد، ۲۰ مؤسسه غیر دولتی، در این زمینه آماری ارائه نکرده‌اند. نسبت متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضا محور به متوسط تعداد پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، ۰/۸۶ می‌باشد. در این شاخص، حوزه‌های «علوم انسانی و اجتماعی» و «علوم مهندسی و فناوری» به طور

میانگین

با ۳ مورد بیشترین میزان مشارکت در طرح‌های پژوهشی را داشته‌اند که به ازای هر پژوهشگر بین ۱ تا ۵ طرح‌های پژوهش تقاضا محور داشته‌اند.

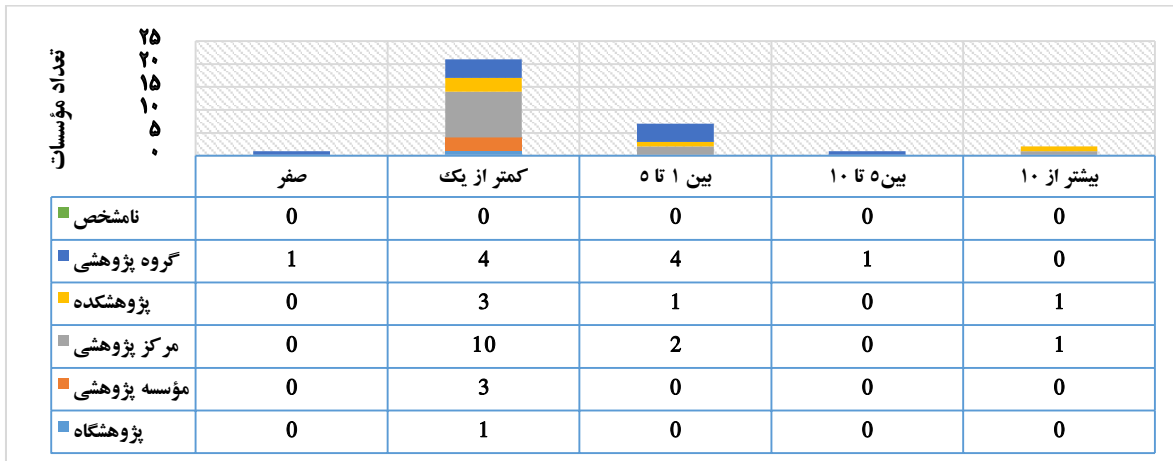
۶-۲۴. سرانه طرح‌های پژوهشی تقاضا محور به پژوهشگران به تفکیک شهر



نمودار ۶-۲۴. متوسط طرح‌های پژوهش تقاضا محور به متوسط تعداد پژوهشگران به تفکیک شهر

همانطور که در شاخص ۶-۲۱ اشاره شد، ۲۰ مؤسسه غیر دولتی، در این زمینه آماری ارائه نکرده- اند. به طور کلی نسبت متوسط تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به متوسط تعداد پژوهشگران در سال‌های ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸، $\frac{0}{16}$ و کمتر از ۱ می‌باشد. از ۶۶ مؤسسه مورد بررسی، بیش از ۵۰ درصد مؤسسه‌ها در رده «کمتر از یک» در این شاخص قرار می‌گیرند. این بدان معنی است که عملاً به نسبت تعداد پژوهشگر فعال در مؤسسه طرح پژوهشی تقاضا محور نداشته‌اند.

۶-۲۵. سرانۀ طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی



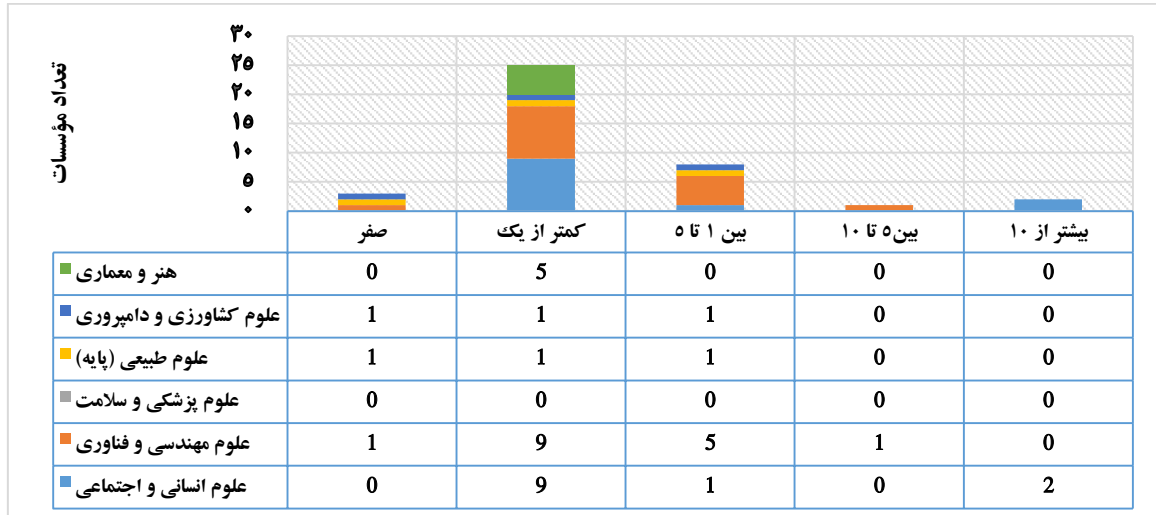
نمودار ۶-۲۵. سرانۀ طرح‌های پژوهش تقاضا محور به اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی مؤسسه

آماری در خصوص سرانۀ طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به اعضای هیأت علمی به تفکیک شهر برای ۳۴ مؤسسه مورد مطالعه وجود ندارد. به طور عمده عملکرد مؤسسه‌های پژوهشی غیردولتی در موضوع طرح‌های پژوهشی تقاضا محور کارایی لازم را نداشته است. به لحاظ ساختاری نیز تنها ۳ مؤسسه با ساختارهای «پژوهشکده»، «مرکز پژوهشی» و «گروه پژوهشی» هستند که بیش از ۵ طرح به ازای اعضای هیأت علمی داشته‌اند.

۶-۲۶. سرانۀ طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

همان‌طور که در شاخص ۶-۲۵ اشاره شد، ۳۴ مؤسسه غیر دولتی، در این زمینه آماری ارائه نکرده‌اند. نمودار ۶-۲۶ نشان می‌دهد تنها ۳ مؤسسه پژوهشی غیر دولتی در حوزه‌های «علوم انسانی و اجتماعی» و «علوم مهندسی و فناوری» موفق به کسب بیش از ۵ طرح به ازای هر عضو هیأت علمی شده‌اند و سرانه طرح پژوهشی به اعضای

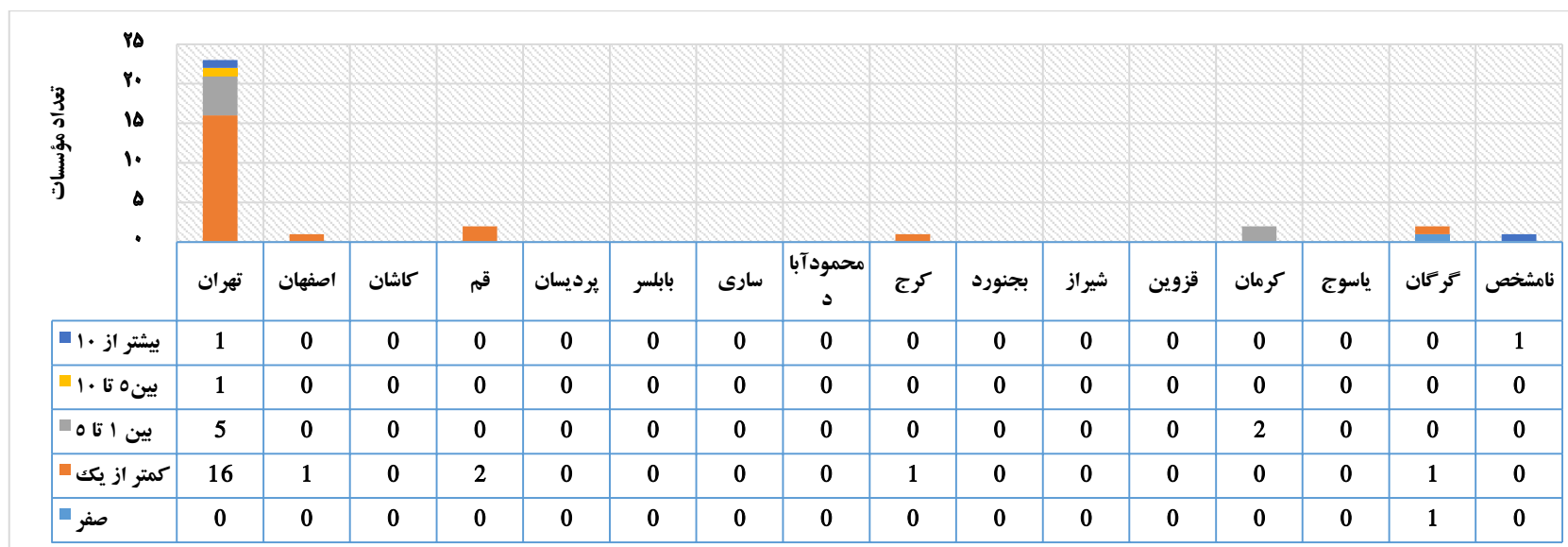
هیأت علمی به طور کلی در تمامی مؤسسه های که اطلاعات لازم را ارائه کرده اند به میزان ۰/۵۱ بوده است به عبارتی به طور متوسط در سه سال ۱۳۹۶، ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ نیم طرح پژوهشی به ازای عضو هیأت علمی اجرا می شود.



نمودار ۶-۲۶. سرانته طرح های پژوهش تقاضا محور به اعضای هیأت علمی به تفکیک حوزه اصلی فعالیت مؤسسه

۶-۲۷. سرانته طرح های پژوهشی تقاضا محور به اعضای هیأت علمی به تفکیک شهر

همانطور که در شاخص ۶-۲۵ اشاره شد، ۳۴ مؤسسه غیر دولتی، در این زمینه آماری ارائه نکرده اند. سرانته طرح پژوهشی به اعضای هیأت علمی به طور کلی در تمامی مؤسسه های که اطلاعات لازم را ارائه کرده اند به میزان ۰/۵۱ بوده است. البته در این شاخص نیز شهر تهران همانند سایر شاخص های پیشین سرآمد سایر شهرها است.

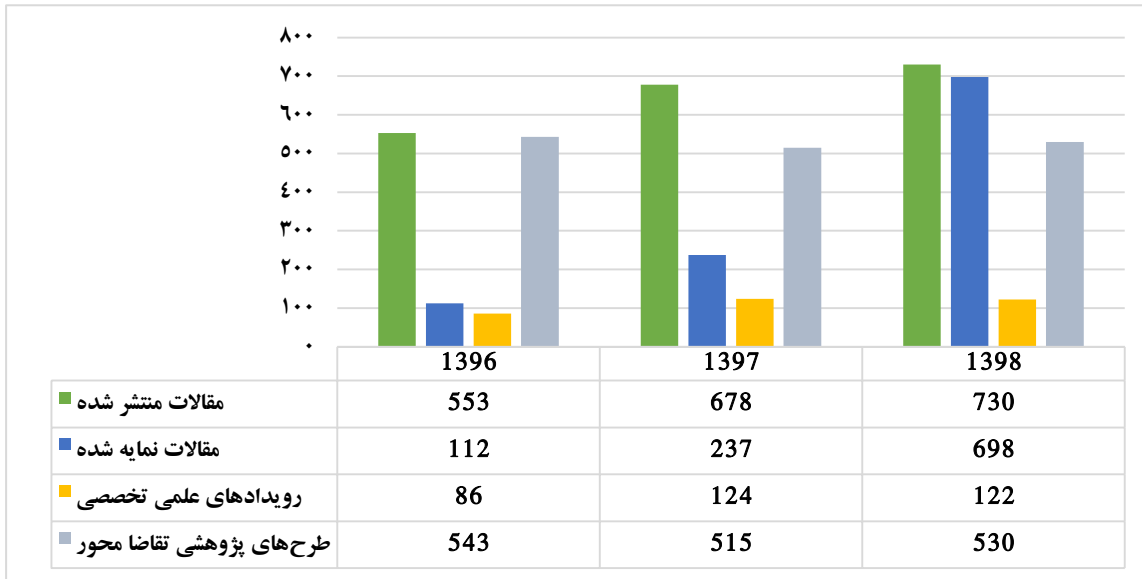


نمودار ۶-۲۷. نسبت متوسط طرح‌های پژوهش تقاضا محور به متوسط تعداد اعضای هیأت علمی به تفکیک شهر

۶-۲۸. جمع بندی

در بُعد «انتشارات علمی»، شاخص «تعداد مقالات منتشر شده» مدنظر است که با سنجش‌های مربوط به «مقالات علمی پژوهشی» و «مقالات نمایه شده در پایگاه‌های استنادی بین‌المللی» ارزیابی شدند. مطابق نمودار ۶-۲۸ فارغ از تعداد کم مقالات، این شاخص برای مؤسسات پژوهشی غیردولتی در طی سه سال دارای روند صعودی بوده است. این نرخ رشد در مورد مقالات نمایه شده در پایگاه‌های استنادی بین‌المللی در سال ۱۳۹۸ جهش چشمگیری داشته است.

در بُعد «وجاهت علمی» شاخص «مشاهده‌پذیری علمی» با سنجه‌های مرتبط با «رویدادهای علمی تخصصی» ارزیابی شده است. در مقابل روند مثبت انتشار مقالات پژوهشی و مقالات نمایه شده در پایگاه‌های بین‌المللی مؤسسه‌های مورد مطالعه، برگزاری رویدادهای علمی تخصصی و اجرای طرح‌های پژوهشی تقاضا محور از وضعیت مناسبی برخوردار نیست و دارای نرخ رشد منفی هستند.

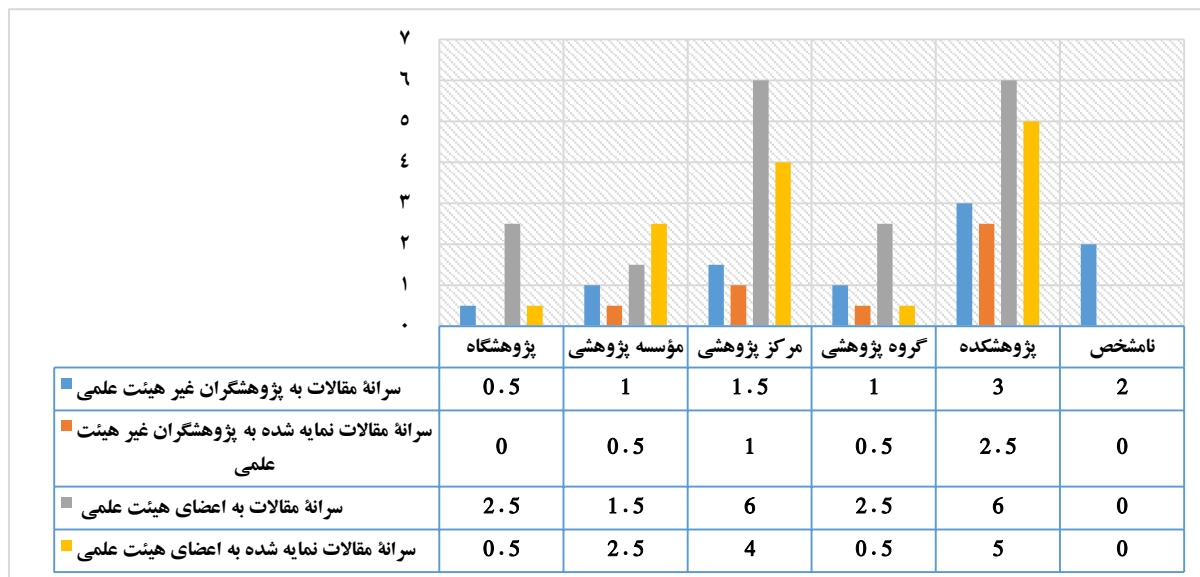


نمودار ۶-۲۸. توزیع بروندهای علمی برحسب سال

در بُعد «کارایی تجاری» شاخص «محصولات / خدمات ارائه شده» مؤسسه با سنجه‌های مربوط به «طرح‌های پژوهشی تقاضامحور» مورد ارزیابی واقع شدند. نمودار ۱۹ گویای آن است تعداد طرح‌های پژوهشی تقاضامحور برخلاف سایر بروندهای دیگر مؤسسات در سال ۱۳۹۷ کاهش و مجدداً در سال ۱۳۹۸ افزایش داشته است ولی هنوز به جایگاه قبلی در سال ۱۳۹۶ نرسیده‌اند. نظر به رسالت مؤسسات پژوهشی غیر دولتی به نظر می‌رسد این مؤسسات در جذب طرح‌های پژوهشی تقاضامحور موفق عمل نکرده‌اند.

براساس آیین‌نامه صدور مجوز تأسیس و فعالیت واحدهای پژوهشی غیر دولتی (۱۳۸۹)، ارائه حداقل یک مقاله علمی-پژوهشی چاپ شده در نشریات علمی معتبر و یک طرح پژوهشی پایان یافته (یا یک اختراع ثبت و تأیید شده) و مرتبط در زمینه فعالیت‌های پژوهشی برای پژوهشگران معرفی شده الزامی است؛ این درحالی است که یافته‌ها گویای عملکرد ضعیف اغلب مؤسسه‌ها در خصوص نسبت تعداد طرح پژوهشی تقاضامحور به متوسط تعداد پژوهشگران و همچنین نسبت

تعداد طرح پژوهشی تقاضامحور به متوسط اعضای هیأت علمی به مقداری کمتر از یک طرح پژوهشی است.



نمودار ۶-۲۹. میزان سرانه مقالات به پژوهشگران غیر هیأت علمی و اعضای هیأت علمی به تفکیک ساختار سازمانی

براساس نمودار ۶-۲۹، مؤسسه ها با ساختار «پژوهشکده» و «مرکز پژوهشی» در خصوص سرانه مقالات و مقالات نمایه شده به اعضای هیأت علمی نسبت به سایر ساختارها برترند و میزان تقریبی سه برابری سرانه مقالات به ازای اعضای هیأت علمی را نشان می دهند.



نمودار ۶-۳۰. میزان سرانه طرح های پژوهشی تقاضامحور به تفکیک حوزه اصلی فعالیت

در نمودار ۶-۳۰، سرانۀ طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به اعضای هیأت علمی در حوزه علوم انسانی و اجتماعی ۹ برابر همین سرانه در سایر حوزه‌هاست. سرانۀ طرح‌های پژوهشی تقاضامحور به پژوهشگران غیر هیأت علمی نیز در تمامی ساختارها کم و تقریباً یکسان است.

در دستاوردهای علمی عوامل بسیاری اعم از منابع انسانی، بودجه‌های پژوهشی، منابع فیزیکی و زیرساخت‌ها و نیز آیین‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌های مرتبط اثرگذار است. در این راستا تنظیم و تدوین چارچوب آیین‌نامه‌ها و شیوه‌نامه‌های داخلی در هر یک از مؤسسه‌ها می‌تواند راهنمایی در جهت رسیدن به نقطه مطلوب آنها باشد. همچنین با اصلاح و بهبود شاخص‌های ساختار در نسبت‌های مناسب بین تعداد اعضای هیأت علمی، پژوهشگران و کارکنان اداری در مؤسسه‌های پژوهشی، ضمن ارتقا جایگاه مؤسسه‌ها در دستاوردهای علمی، کارایی بودجه و هزینه‌های پژوهشی نیز بالاتر خواهد بود. ناگفته نماند علاوه بر ساختار مؤسسه‌ها که بر منابع انسانی و منابع مالی مؤسسه‌ها تاثیرگذار است، حوزه فعالیت مؤسسه‌ها نیز با توجه به تفاوت ماهوی‌شان در میزان و نوع برونادهای علمی تاثیر مستقیم خواهد داشت. لذا باید توجه داشت که مؤسسه‌ها پژوهشی که در حوزه هنر فعالیت می‌کنند برونادهای علمی چندانی از جنس مقالات نخواهند داشت لذا قابل قیاس با مؤسسه‌های حوزه علوم پایه یا فنی مهندسی نخواهند بود. بنابراین پیشنهاد می‌شود سیاستگذاران علم و فناوری و مسئولین امر در تبیین شاخص‌های ارزیابی مؤسسه‌های پژوهشی تفاوت در ماهیت حوزه‌ها را مدنظر قرار دهند.

Abstract

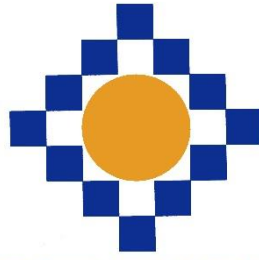
Purpose: Performance indicators are a suitable tool for the implementation of infrastructural, research and process-oriented management projects in universities and higher education institutions, as well as the evaluation of these institutions, which can be used to compare the past performance, current and desired status of the institutions with the standards. The purpose of this study is to evaluate the performance of non-governmental research institutions in Iran.

Methodology: This is an applied research that was conducted with a scientometrics approach and based on the evaluation model of the Sanandaj handbook. The research community are non-governmental research institutions that have received permission from the Ministry of Science, Research and Technology.

Findings: Institutions do not have the necessary proportion in terms of geographical distribution and field of activity. Most institutions are concentrated in the province and city of Tehran and operate in engineering and humanities, and social sciences. In general, in the investigated time period and in each dimension of relevance, efficiency, and effectiveness, different institutions had strengths and weaknesses. Still, it can be said that engineering institutions had better performance than other institutions.

Conclusion: In order to facilitate access to the correct information of the institutions, it is necessary for the monitoring and evaluation center to develop a suitable mechanism for the annual registration of the information of the institutions in the higher education system (SAA) and to oblige the institutions to register the complete information continuously and regularly. Also, non-governmental research institutions should prepare or revise the strategic plan and annual self-evaluations in accordance with the dimensions and indicators of the Ministry of Science, Research and Technology, to provide the basis for growth and promotion in order to be effective and fulfill their mission in the research field of the country.

Keywords: Evaluation, Performance, Research Instituts, Private Research Institutions, Non-governmental Research Institutions.



National Research Institute for Science Policy
(N.R.I.S.P.)

Research Project

Evaluation of private (non-governmental) research institutions in Iran

Vol.1

**Macro evaluation of the performance of non-governmental
research institutions**

By:

Elmira Janavi

Winter 2023